

KERTOMUS

SUOMEN SOSIALIDEMOKRAATTISEN
PUOLUETOIMIKUNNAN
TOIMINNASTA

1 P:STÄ TAMMIKUUTA 1919
- 30 P:ÄÄN SYYSK. 1919

PAINETTU 1919
TYÖVÄEN KIRJAPAINOSSA TAMPEREELLA

Kertomus

Suomen sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan toiminnasta

1 p:stä tammitc. 1919- 30 p:ään syysk. 1919.

Puoluetoimikunta.

Helsingissä 27-29 p:nä joulukuuta 1918 pidetyssä puolueemme ylimääräisessä edustajakokouksessa valittiin puoluetoimikuntaan V. Tanner ja M. Paasivuori puheenjohtajiksi ja T. Tainio sihteeriksi sekä muiksi puoluetoimikunnan jäseniksi H. Ryömä, J. V. Keto, M. Ampuja ja J. Sundberg. Varajäseniksi valittiin V. Hupli, Miina Sillanpää, V. Hakkila, S. Vuolijoki ja J. Laherma. Puoluetoimikunta valitsi kokouksessaan 2 p:nä tammikuuta rahastonhoitajaksi puolueen entisen rahastonhoitajan K. Heinosen.

Puoluetoimikunnan varajäsen J. Laherma ei ole lainkaan ottanut osaa puoluetoimikunnan työhön. Jo tammikuussa ilmoitti hän, ettei hän tule ottamaan osaa puoluetoimikunnan toimintaan.

Puoluetoimikunnalla on tämän toimintakauden aikana ollut yhteensä 28 kokousta, joissa puoluetoimikunnan jäsenet ovat olleet läsnä seuraavasti: T. Tainio 27 kokouksessa, J. Sundberg 25, V. Tanner 24, M. Ampuja 23, V. Hupli 22, V. Hakkila 21, M. Paasivuori 20, ri. Ryömä 19, M. Sillanpää 16, J. W. Keto 15 ja S. Vuolijoki 10 kokouksessa. Rahastonhoitaja K. Heinonen on ollut saapuvilla 20 kokouksessa. Pöytäkirjat sisältävät yhteensä 306 §:ää, joihin kuuluu 69 **liitettä**.

Puolueneuvosto.

Puolueneuvoston jäseninä ovat tämän toimintakauden aikana olleet:

Uudenmaan 1. vaalipiiristä M. Kontula, varajäsenenä K. Siimes, ruotsinkielisten edustajana V. Boström. Turun ja Porin 1. etel. vaalip. J. Helo, varajäs. V. Paasikivi, ruotsinkielisten edustajana O. Lindström. Turun ja Porin 1. pohj. vaalip. O. Leivo, varajäs. J. W. Malmivaara. Hämeen 1. etel. vaalip. A. Kiviranta, varajäs. V. Kilpi. Hämeen 1. pohj. vaalip. V. Vankkoja, varajäs. V. Vuorio. Viipurin 1. länt. vaalip. A. Nyrkkö, varajäs. J. Aaltonen. Viipurin 1. it. vaalip. A. Nieminen, varajäs. O. Liippainen. Vaasan 1. etel. vaalip. E. Laine, varajäs. J. R. Valavaara, ruotsinkielisten edustajana A. Isaksson. Vaasan 1. pohj. vaalip. O. Elfving, varajäs. P. Meriläinen, ruotsinkielisten edustajana A. Ström. Vaasan 1. it. vaalip. K. Nordlund, varajäs. E. Raearo. Kuopion 1. länt. vaalip. T. Hiekkaranta, varajäs. M. Hakkarainen. Kuopion 1. it. vaalip. M. Puittinen, varajäs. T. Turtiainen. Mikkelin 1. vaalip. V. Paavilainen, varajäs. A. Parkkinen. Oulun 1. etel. vaalip. H. Törmä, varajäs. R. Lindgren. Oulun 1. pohj. vaalip. H. Seppänen, varajäs. J. H. Kanerva.

Puolueneuvosto on pitänyt yhden kokouksen 12-13 p:nä toukokuuta, ja käsiteltiin siinä tavanmukaisia juoksevia asioita sekä keskusteltiin valtiollisesta tilanteesta. Koska otaksuttiin, että järjestötoiminta ei syksyyn mennessä, jolloin puoluekokous pidetään, ehtisi entiseen vauhtiinsa, eikä puolueen jäsenmäärä nousta siinä määrin, että sääntöjen edellyttämä yksi edustaja 500 valitsijaa kohden antaisi kyllin lukuisan edustajamäärän, oikeutti puolueneuvosto puoluetoimikunnan ratkaisemaan, saavatko piirijärjestöt lähettää edustajan pienemmältä jäsenmäärältä kuin 500. Tämän päätöksen perusteella on puoluetoimikunta määrännyt, että piirijärjestöt saavat lähettää yhden edustajan kultakin alkavalta, täysin maksaneelta, 300:lta jäseneltä.

Toiminta.

Luokkasodan ja sitä seuranneen valkoisen «rauhoitustyön» johdosta oli puolueemme järjestöjen toiminta vuoden alussa vielä melkein kokonaan lamassa. Yhä jatkuvan valkoisen terrorin vallitessa vaadittiin puolueen ja järjestöjen toimihenkilöiltä erittäin suuria ponnistuksia toiminnan uudelleen elvyttämiseksi. Kun »puhdistus» monin paikoin oli ollut niin

perinpohjainen, ettei entisiä toimihenkilöitä ollut lainkaan jäljellä ja järjestöjen henkiin herättäminen jäi siten kokonaan uusien ja tottumattomien voimien käsiin, niin ei alku näytännyt suinkaan lupaavalta. Olihan sitäpaitsi tynkäeduskunnan laatima poikkeuslaki vielä voimassa ja suojeluskuntaterrori ja viranomaisten harjoittama mielivalta rehoitti kaikkialla maassamme. Työväenjärjestöjen talot ja omaisuudet olivat myynti- ja hukkaamiskiellon alaisina, joka seikka varsinkin oli pahimpana esteenä toiminnan uudelleen alkamiseksi.

Puoluetoimiston huoneisto. Kun myöskin Puoluetoimikunnan entinen huoneisto oli viranomaisten toimesta suljettu, ja rahavarat olivat takavarikossa, oli puoluetoimikunnan aluksi työskenneltävä S. Sosialidemokraatin toimituksen nurkissa. 21 p. tammikuuta saapui maaherran päätös tehdyn anomuksen johdosta ja samana päivänä poistettiin sinetit Puoluetoimiston ovilta. Saksalaiset soturit, jotka heti Helsingin valtauksen jälkeen olivat majoittuneet myös Puoluetoimiston huoneistoon, olivat täälläkin harjoittaneet »besorgausta" tunnetulla taidollaan. Niinpä olivat he murtaneet auki kassakaapin ja anastaneet sieltä 500 mk. rahaa ja postimerkkejä. Sitäpaitsi oli toimistosta viety 2 puhelinkonetta, kirjoituskone, monistuskone, kynänterotuskone, 2 pakettivaakaa y.m. Joka paikka oli perinpohjin pengottu ja lattioille heitetty suuret röykkiöt kirjoja y. m. papereita. 25 p:nä tammik. ryhtyi puoluetoimikunta työskentelemään omassa huoneistossaan. Rahat jäivät edelleenkin takavarikon alaisiksi. Ne saatiin irti vasta kesäk. 1 p:nä, poikkeuslain lakattua. Siihen saakka toimi puoluetoimikunta suureksi osaksi lainarahoilla.

Järjestötoiminnan elvyttäminen. Kun puoluetoimikunnalle vuoden vaihteessa oli saapunut niin runsaasti tiedusteluja kokouksien pidosta y. m. järjestötoimintaa koskevista asioista, että niihin kaikkiin oli mahdoton erikseen vastata, katsoi puoluetoimikunta tarpeelliseksi selostaa näitä asioita erityisellä kiertokirjeellä, joka julkaistiin myös S. Sosialidemokraatissa 13 p:nä tammik. Kaikista vaikeuksista huolimatta alkoikin järjestötoiminta sitte nopeasti elpyä. Kun järjestötoimintaa rajoittava poikkeuslaki lakkasi olemasta voimassa toukokuun lopussa, oli vallinnut mieli valtakausi hämmentänyt käsitteitä siinä määrin, ettei enää tiedetty, mikä oli luvallista, mikä ei. Tämän johdosta lähetti puoluetoimikunta 14 p:nä kesäk. kaikille puolueosastoille uuden kiertokirjeen, jossa selostettiin tärkeimpiä järjestötoimintaa koskevia asioita.

Bernin konferenssi. Puolue oli kokouksessaan Helsingissä

v. 1917 päättänyt liittyä Zimmerwaldin Internationaleen, mutta ei päättänyt samalla erota entisestä, joten meidän puolueemme kuului kumpaseenkin, kuten jotakuinkin samalla kannalla oleva Norjan sos.-dem. puolue. Kun Zimmerwaldin Internationale oli sodan aikana hajonnut ja yhteys ulkomaitten veljespuolueiden kanssa näytti välttämättömältä, päätti puolue toimikunta noudattaa saamaansa kutsua ja lähettää edustajansa ensin Bernissä ajottuun. mutta sittemmin Lausannessa tammikuulla pidettyyn kansainväliseen sosialistikonferenssiin. Edustajiksi valittiin V. Tanner, V. Vuolijoki, S. Vuolijoki ja J. W. Keto. Päätöstä tehtäessä sovittiin siitä, että puolue kustantaa korkeintaan kahden edustajan matkakulut. Erinäisistä syistä eivät Tanner ja S. Vuolijoki kuitenkaan voineet matkalle lähteä, joten puolueemme edustajina tässä konferenssissa olivat V. Vuolijoki ja J. W. Keto.

Kansainvälisessä sihteeristössä ovat olleet jäseninä puoluetuomikunnan valitsemina J. W. Keto ja V. Vuolijoki.

Sos.-dem. kansanedustajien poiskutsuminen tynkäeduskunnasta. Kun tynkäeduskunta yhä jatkoi laitonta toimintaansa vielä senkin jälkeen, kun uudet vaalit oli määrätty toimitettaviksi, päätti puoluetuomikunta 17 p:nä tammik. kehottaa jällellejääneitä sosialistiedustajia heti luopumaan toimistaan. Seuraavana päivänä oli puoluetuomikunnalla yhteinen neuvottelukokous sosialistiedustajien kanssa. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että tynkäeduskunnan toiminta, varsinkin sen jälkeen kun uudet vaalit oli määrätty toimitettaviksi, oli täysin laitonta, eikä niin ollen ollut sopivaa, että sosialistiedustajat olivat mukana tässä valtiollisessa ilveilyssä. Asiasta sovittiin siten, että puoluetuomikunta kutsuu julkisesti edustajat pois tästä laittomasti toimivasta eduskunnasta. Puoluetuomikunnan kehotuksesta jättivätkin sitte kaikki meikäläiset edustajat paikkansa.

Eduskuntavaalit. Lähestyvien eduskuntavaalien johdosta julkaisi puoluetuomikunta 4 p:nä tammikuuta kehotuksen puoluejärjestöille huomauttaen niistä toimenpiteistä, joihin vaalien varalta on ryhdyttävä. Myöhemmin julaistiin, paitsi tavanimukaista vaalijulistusta, myös erityinen lentolehtinen toimihenkilöitä ja kotiagitaattoreita varten. Vaali- ja järjestötoiminnan käyntiin saamiseksi annettiin kullekin piiritoimikunnalle 5,000 mk:n laina. Puolueneuvosto päätti sittemmin, että tästä lainasta saavat piiritoimikunnat suoranaiseksi avustukseksi toisen puolen, 2,500 mk, joten ainoastaan toinen puoli oli maksettava takaisin tämän vuoden kuluessa, jollei puoluetuomikunta pyydetäessä erityisistä syistä myönnä mak-

suajan pitennystä. Ruotsinkielisten toverien vaalitoiminnan avustamiseksi myönnettiin Ruotsalaiselle Työväenliitolle 1,000 markan avustus. Eduskuntavaalit toimitettiin, kuten tunnettua, tällä kertaa erittäin tukalissa olosuhteissa. Viranomaisten ja suojeluskuntien taholta häirittiin monella tavalla vaalitointia, vieläpä vangittiin vaalipuhujia ja estettiin vaalikokousten toimeenpanoa. Oikeusministerin määräyksestä julistettiin puolueen vaalijulistus »Sorron yöstä nousee» sekä »Eduskuntavaalit"-niminen vaaliopas takavarikkoon 10 p:nä helmi-kuuta. Julistuksen levittäjiä vastaan nostettiin sitte lukuisasti syytteitä »rikollisen kiihotuskirjallisuuden» levittämisestä. Tuomiot olivat hyvin kirjava, vaihdellen 1 — 10 kuukauteen vankeutta tai 20 — 1,000 markkaan sakkoo. Ainoastaan muutamissa harvoissa tapauksissa on oikeus vapauttanut syytetyä kaikesta edesvastuusta. Vaalitoiminnan johdosta syytettyjä puoluetovereita on puoluetoimikunta avustanut neuvoilla ja ohjeilla sekä tehnyt heidän puolestaan Työväen Lakiasiaintoimiston välityksellä maksuttomasti valituksen alioikeuden päätöksistä. Myöskin puoluetoimikunnan puheenjohtajaa V. Tanneria ja Työväen kirjapainon johtajaa A. Salmea vastaan nostettiin kaksi oikeusjuttua, toinen vaalijulistuksen ja toinen vaalioppaan johdosta. 17 p:nä maaliskuuta oli edellinen juttu Helsingin raastuvanoikeudessa lopullisesti käsiteltävänä ja tuomittiin Tanner 2 kuukauden vankeuteen ja Salmi 500 markan sakkoon. Tannerin tuomioistuimelle esittämä puolustuspuhe julkaistiin sittemmin puoluetoimikunnan toimesta erityisenä kirjaseinä sekä suomeksi että ruotsiksi. Seuraavana päivänä sai Tanner vaalioppaasta yhden kuukauden lisää ja Salmi 400 mk. sakkoo.

Huolimatta kaikesta viranomaisten ja suojeluskuntien harjoittamasta mielivallasta ja rettelöimisestä suoriutui puolueemme kuitenkin vaalitaistelusta paremmin kuin oli voitu odottaa. Valituksi saatiin 80 edustajaa. Taantumuksellinen virkavalta toimi nyt, kuten usein ennenkin, parhaana agitaattorinamme.

Talojen ja irtaimiston palautus järjestöille. Myymis- ja hukkaamiskiellon alaisten työväentalojen ja irtaimiston palautus järjestöille tapahtui vuoden vaihteessa siten, että anomus siitä oli jätettävä Valtioneuvostolle, joka asian ratkaisi. Tammi-kuussa siirsi Valtioneuvosto asian ratkaisun maaherralle, joille sen jälkeen andmuskini oli jätettävä. Näiden anomusten sisäänjätössä ja asian muussakin selvittelyssä antoi puoluetoimikunta järjestöille apuaan. Niinpä toimitettiin puoluetoimikunnan

välityksellä asianomaiseen paikkaan tällaisia anomuksia 123 yhdistyksen puolesta.

Työvään Sanomalehti O.y:n osakkeiden ostaminen puolueelle. Viimeksi pidetty ylimääräinen puoluekokous velvotti puoluetoi tnikun nan

a) ostamaan puolueelle saatavana olevia Työvään Sanoma • lehti O.y:n osakkeita;

b) myymään niitä olemassaoleville työväänjärjestöille kautta maan; ja

q) tekemään Työvään Sanomalehti O.y:lle ehdotuksen, että yhtiön sääntöjä heti niin muutettaisiin, että osakkeenomistajilla olisi yhtiössä ääniä osakeluvun mukaan.

Näitä päätöksiä ryhtyi puoluetoimikunta toteuttamaan, mutta kuten tunnettua, ryhtyivät eräät yksityiset T. S. O.y:n osakkaat, joiden valta ja vaikutus näiden päätösten toteuttamisen kautta tulisi huomattavasti vähenemään, vastustamaan puoluekokouksen päätöksiä. Tämän johdosta päätti puoluetoimikunta 7 pnä helmik. lähettää yhdistyksille ja osastoille kiertokirjeen, jossa kysymystä selostettiin viimeiselle, ylimääräiselle puoluekokoukselle esitetyn alustuksen mukaan, josta myös selvisi edellisten puoluekokousten kanta asiassa. Tällä kiertokirjeellä olikin toivottu vaikutus. Puoluetoimikunnan hallussa olleet parisataa yhtiön vanhaa osaketta tilattiin kaikki puoluejärjestöille, jotka kaikkialla maaseudulla asettuivat tukemaan puoluekokouksen päätöstä. Keväällä pidetty T.S.O.y:n yhtiökokous vahvisti sitte aikaisemmin tehdyn päätöksen 2,000 uuden osakkeen liikkeelle laskemisesta. Näitä osakkeita ei kuitenkaan ole toistaiseksi voitu liikkeelle laskea, koska ylempänä mainitut yksityiset osakkaat ovat tehneet yhtiökokouksen päätöksen johdosta valituksen, eikä hovi-oikeus ole asiaa vielä ratkaissut.

Mallisäännöt Ja yhdistysten rekisteröiminen. Koska ne säännöt, joiden mukaan yhdistykset olivat aikaisemmin toimineet, eivät täyttäneet uuden yhdistyslain kaikkia määräyksiä, niin katsoi puoluetoimikunta tarpeelliseksi laatia yhdistyksille uudet mallisäännöt, joita sittemmin piiritoimikuntien välityksellä lähetettiin puolueosastoille. Uuden yhdistyslain mukaan on kaikkien yhdistysten ilmoitauduttava yhdistysrekisteriin ennen- tulevan tammikuun 4 päivää. Tätä tarkotusta varten on puoluetoimikunta painattanut erityisiä kaavakkeita sekä antanut tarpeellisia neuvoja ja ohjeita siitä, miten ilmoitus yhdistysrekisteriin on tehtävä.

PainoMamattomien puoluekokousten pöytäkirjojen julkai-

semiseksi on puoluetoimikunta ryhtynyt toimenpiteisiin. Kesällä v. 1Q17 pidetyn puoluekokouksen pöytäkirjan käsikirjoituksesta oli loppuosa hävinnyt Sosialistin kirjapainosta, Turussa, mihin se oli jätetty painettavaksi, joten se oli korvattava sanomalehtiselostuksen perusteella. Tämä pöytäkirja valmistunee piakkoin. Samoin säätänee viimeksi pidetyn ylimääräisen puoluekokouksen pöytäkirja valmistumaan tämän syksyn kuluessa. Sihteerinä toimineen Väinö Vankkojan sairaus viivästytti pöytäkirjan julkaisua, kun hän ei voinutkaan sitä laatia, kuten oli aikomus, vaan täytyi hänen palauttaa asiakirjat keväällä.

O.y. Kansanvalta on osakkeiden oston kautta joutunut puolueen haltuun puoluekokouksen päätöksen mukaisesti. Kertomus sen toiminnasta julkaistaan toisessa paikassa.

Arbetarbladetin perustaminen. Koska pidettiin välttämättömänä ruotsinkielisen työväen toiminnan herättämiseksi ja uudelleen elvyttämiseksi ruveta Etelä-Suomessa julkaisemaan ruotsinkielistä puoluelehteä, niin päätti puoluetoimikunta 28 p:nä maaliskuuta ryhtyä valmistaviin toimenpiteisiin; tuuman toteuttamiseksi. Asia esitettiin puolue neuvostolle, joka päätti, että puolueen on ensi tilassa ryhdyttävä kustantamaan mainitunlaista lehteä, aluksi kerran viikossa ilmestyvänä. Tämän päätöksen mukaisesti on O.y. Kansanvallan kustannuksella alkanut syyskuun alusta ilmestyä »Arbetarbladet"-niminen lehti, jonka vastaavana toimittajana on insinööri Leo Hilden.

Yhteys piiritoimikuntien kanssa. Kun pidettiin tärkeänä saada aikaan entistä suurempaa yhdenmukaisuutta eri piirien toiminnassa ja läheisempää vuorovaikutusta piirijärjestöjen ja puoluetoimikunnan välillä, päätti puoluetoimikunta 12 p:nä maaliskuuta lähettää edustajansa piirikokouksiin, mikäli siihen tilaisuutta on, sitäkin suuremmalla syyllä, kun piirisihteereinä ja toimihenkilöinä oli uusia, toimeensa vielä perehtymättömiä henkilöitä, joten oli tarpeen antaa neuvoja ja ohjeita vastaista järjestötoimintaa varten.

Eetu Salinin hautajaiset. 17 p:nä huhtikuuta kätettiin Helsingissä haudan lepoon yksi puolueemme perustajista ja innokkaimmista esitaistelijoista, Eetu Salin. Tätä kuritushuoneessa kuollutta, kuolemaantuomittua »maanpetturia", oli pääkaupungin työväestö sankoin joukoin punalippuineen saattamassa hänen viimeiselle retkelleen ja muodostui näistä hautajaisista mitä valtavien mielenosotustilaisuus. — Hautaus

toimitettiin puolueen kustannuksella ja on puoluetuimikunta myös päättänyt huolehtia haudan kunnossa pitämisestä.

Julistukset ja mielenosotukset. Paitsi tavanmukaista vappu-julistusta, julkaisi puoluetuimikunta kesäkuun alussa puolue-neuvoston päätöksen mukaisesti julistuksen salaliittolaishom-mia ja sotahankkeita vastaan. Samoihin aikoihin annettiin myös julistus ja mielenosotuskehotus valtiollisten vankien armahdusasian hyväksi. — Syyskuun 24 p:nä annettiin julistus rauhan solmiamisen puolesta Neuvosto-Venäjän kanssa ja kahta päivää myöhemmin toinen julistus, jossa selvitettiin nykyistä tilannetta ja toimintamahdollisuuksia.

Baltilaisten maiden sosialistikonferenssissa, joka pidet-tiin Riassa syyskuun puolivälissä, olivat puolueemme edusta-jina A. Kotonen ja J. W. Keto. Siellä tehdyt päätökset ja hyväksytyt ponnet on puoluelehdissämme julaistu.

Työväenarkistoa on ylläpidetty entiseen tapaan, hoitajana K. H. Wiik.

Ulkomainen propaganda. Kun ulkomailla yleensä tunne-taan sangen huonosti maamme oloja ja kun porvariston ja hallituksen taholta on koetettu ulkomailla selittää, ettei Suomessa ole koskaan mitään valkoista terroria ollutkaan, niin on puo-luetuimikunta kaikin sen käytettävissä olevin keinoin koettanut saada ulkomaille oikeita tietoja oloistamme. Tätä varten on lähetetty kirjelmiä ja sähkösanomia ulkomaisille veljespuolueille. Kesäkuun puolivälistä on puolueellamme myös ollut oma edustajansa, toimittaja R. Sventorzetski, Tukholmassa ja on hän siellä tehnyt voitavansa maamme todellisten olojen yleensä ulkomailla ja erittäinkin Skandinaviassa tunnetuksi tekemiseksi.

Puoluelehdet. Puoluelehdiksi hyväksyi toukokuussa pi-detty puolueuueuvoston kokous seuraavat lehdet: Kansan Voi-ma, Sortavala, Demokraatti, Turku, Hämeen Kansa, Hämeen-linna, Työn Voima, Jyväskylä, Kansan Sana, Tampere ja Folkbladet Vaasa. Sitä paitsi ovat seuraavat lehdet ilmot-tautuneet puoluelehdiksi: Vapaus, Mikkeli, Uusi Aika, Pori, Työn Oikeus, Kotka ja Työläisnuoriso, Tampere. Kuopiossa ilmestyvä »työväenlehti" »Savon Kansa" on harjottanut puo-luetta vastustavaa ja vahingoittavaa toimintaansa, eikä ole ilmoittautunut puoluelehdeksi.

Kunnallisasiointuimisto. Uusien kunnallislakien voimaan astuttua joutui työväki ottamaan osaa myös kunnalliseen toi-mintaan, vieläpä paikoin vallaten enemmistön kunnanvaltuus-toissa. Kun työväeltä kuitenkin yleensä puuttui kaikki koke-mus kunnallisten asiain hoidossa ja sitä paitsi varsinkin nyt

uudet, tottumattomat henkilöt olivat kaikkialla ohjaksissa, katsoi puoluetoimikunta välttämättömäksi erityisen kunnallisen keskustuimiston perustamisen, jonka tehtäviin kuuluisi neuvon ja ohjeiden antaminen kunnallisissa asioissa sekä yleensä toiminnan opastaminen ja järjestäminen. Tammikuun 24 p:nä päätti puoluetoimikunta tällaisen toimiston perustettavaksi, mutta kun ei ollut sopivaa henkilöä tiedossa sen johtajaksi, ei hanketta kuitenkaan voitu vielä toteuttaa. Toukokuun 12—13 p:nä pidetty puolueuueuvoston kokous kehotti puoluetuimikuntaa jouduttamaan tämän toimiston perustamista. Kesäkuun 5 p:nä otti puoluetuimikunta asian uudelleen käsiteltäväksi. Asiasta keskusteltaessa huomautettiin, että on välttämätöntä saada toimisto avatuksi jo kesän kuluessa. Asian johdosta päätettiin kehottaa O.y. Kansanvallon johto kuntaa järjestämään erityinen henkilö S. Sosialidemokraatin toimitukseen kunnallisasioita varten sekä ryhtyä neuvottelemaan asianajaja R. Itkosen kanssa hänen kiinnittämisestään perustettavaksi päätetyn kunnallisasiain toimiston johtajan toimeen. Kun Itkonen sittemmin suistuikin ottamaan sanotun toimen vastaan, saattoi toimisto alkaa toimintansa elokuun alussa. Sen jälkeen kuluneella ajalla ei tietenkään ole vielä voitu kovin suuria aikaansaada. Mainittakoon tässä kuitenkin lyhyesti muutamia seikkoja.

Kaikkia maan kuntia käsittävän tilaston kokoominen on pantu alulle., Tilasto tulee vuoden 1918 tietoihin nähden supistumaan ainoastaan tietojen keräämiseen kuntain kielioloista, asukasluvusta, valtuutettujen luvusta ja siitä kuinka monta niistä on sosialidemokrateja. Tilaston laajuuden määrittäminen tulevaisuudessa on jätetty olosuhteiden ja kokemuksen varaan.

Kunnallislakien uuden painoksen toimittamisen on toimisto suorittanut. Entinen, Työväen Sanomalehti O.y:n kustantama oli sikäli vanhentunut, että siinä ei ollut tynkäeduskunnan, enempää kuin nykyisen eduskunnankaan 1917 lakeihin säättämiä muutoksia. Nyt toimitetussa painoksessa ovat vuoden 1917 kunnallislait myöhemmin säädettyine muutoksineen sekä vielä voimassa olevat luvut vanhoista kunnallislajeista.

Käytännöllistä vaalitoimintaa varten on toimitettu vaaliopas, joka sisältää neuvoja ja kaavoja valituksista ja valitsijayhdistysten perustamisesta j. a. e.

Syyskuun loppuun mennessä vastattiin kaikkiaan 22 kirjalliseen neuvopyyntöön.

Puoluelehdistön palstoilla on kiinnitetty työväestön huo-

miota vaaleihin osanottoon ja muutamiin käytännöllisiin kysymyksiin kunnallispolitiikan alalla.

Piirijärjestöjen luentokurssit. Vaasan 1. etel. vaalip. Sos. dem. piiritoimikunta järjesti toukokuun alussa järjestötoiminnan opastuskurssit Teuvan Perälässä. Kesäkuun lopulla toimenpantiin Vaasan 1. it. vaalip. Sos. dem. piiritoimikunnan toimesta kunnallisasiain luentokurssit Jyväskylässä. Näillä molemmilla kursseilla on puoluesihteerin puoluetoimikunnan lähettämänä käynyt luennoimassa.

Tilasto valkoisen terrorin hirmutöistä. Heti ensimmäisessä kokouksessaan tammikuun 2 p:nä päätti puoluetoimikunta ryhtyä keräämään mahdollisimman tarkkaa tilastoa valkoisen hirmuvaltakauden aikana tapahtuneista hirmutöistä, kuten murhista, ryöstöistä, vangitsemisista, vankiloihin ja vankileireihin kuolleista, tuomioista, yhdistyksien omaisuuksien hukaamisista ja takavarikoimisista, räjäköyksistä y. m. s. Tarkoituksena oli seikkaperäisen selostuksen laatiminen valkoisten hirmuhallituksesta.

Jo samassa kuussa ryhdyttiin toimenpiteisiin tilaston keräämiseksi. Kyselykaavakkeet arviotilaston aikaansaamiseksi laadittiin ja lähetettiin maan kaikkiin kuntiin. Päätettiin kerätä tilasto myöskin varsinaisista luokkasodan uhreista. Tilastotyötä varten palkattiin erityinen henkilö ja hänelle apulainen.

Tilaston keruu päätettiin toimittaa kahdessa osassa. Ensimmäinen oli saatava arviotilasto, jonka hankkimista pidettiin kiireellisenä, ja sitä kerätessä samalla valmistettiin paikkakuntia, perustamalla tilastokomiteoita sekä muulla tavoin, ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin varsinaisen, henkilökohtaisen tilaston aikaansaamiseksi.

Tilaston keruu kehittyi laajaksi, paljo työtä kysyväksi hommaksi. Vuoden alussa oli vielä sangen vaikea päästä yhteyteen puoluetoverien kanssa ja sitäpaitsi oli viime vuosi järkyttänyt vallankin Etelä-Suomen kuntia. Herätystyötä oli tehtävä. Pelko työhön ryhtymiseen oli useimmilla paikkakunnilla aivan tavallinen, vallankin ensialussa. Postin kulkuakin oli epävarma. Tilastokaavakkeet hyvin useissa maamme kunnissa eivät ensi lähetyksellä saapuneet perille. Lähetyksiä täytyi uudistaa.

Arviotilaston keruu lopetettiin toukokuun lopulla. Siihen mennessä oli arviotilastokaavakkeita palautettu seuraavasti: Uudenmaan läänin alueella oli palauttanut arviotilastokaavakkeen 38 kuntaa; Turun ja Porin läänin alueella 115; Hämeen läänin alueelta 51; Viipurin läänin alueella 43; Mikkelin läänin

28; Kuopion läänin alueelta 41; Vaasan läänin alueelta 71 ja Oulun läänin alueelta 66 kuntaa. Arviotilasto oli näin saatu 453 kunnasta. Saapumatta se jäi 87 kunnasta. Yksinään Viipurin läänistä puuttuu, arviotilasto 25 ja Vaasan läänistä 24 kunnasta. Ainoastaan Viipurin läänin 25 kunnan saapumatta oleva tilasto olisi vaikuttanut, ja tuntuvastikin, kansalaissodan uhrien arviolukuja määrättäessä. Muista lääneistä puuttuu arviotilasto kunnista, jotka tässä suhteessa merkitsevät hyvin vähän tai ei juuri mitään.

Kun kävi mahdottomaksi saada Viipurin läänin useimmista kunnista tilastoa, lopetettiin arviotilaston keruu ja tilastokomitea ryhtyi keräämään varsinaista, henkilökohtaista tilastoa, lähettämällä tarkoitukseen sopivia kyselykaavakkeita taas kaikkiin maamme kuntiin, järjestöille sekä yksityisille puolue-tovereille. Kaavakkeiden lähetys tapahtui toukokuun lopulla ja jatkui sitä koko alkukesän. Henkilökohtaisten tilastojen sekä n. s. pitäjänkertomusten laatiminen vaatii kerääjältä paljo aikaa ja vaivaa. Niiden lähetys maaseudullekkin tapahtui paraaseen kesätyöaikaan, joten ensi aluksi näyttäytyi miltei mahdottomalta löytää järjestöjä tai henkilöitä, jotka olisivat ottaneet työn paikkakunnallaan tehdäkseen. Kesä kuluiakin etsittäessä kirjevaihdon kautta toimeen halukkaita henkilöitä. Myöskään eivät tilastokaavakkeet saapuneet alkukesästä osotteen omistajille, joten yhteen kuntaan oli lähetettävä neljä, jopa viisikin kertaa kaavakkeita, ennenkuin komitea sai tiedon, että ne olivat perille saapuneet.

Syksyyn mennessä alkoi tilaston keruu taas paremmin menestyä. Tätä kirjoitettaessa (syysk. 30 p:nä) on varsinaisia, henkilökohtaisia tilastotietoja saapunut seuraavasti:

Uudenmaan läänistä 14 kunnasta; Turun ja Porin läänistä 48; Hämeen läänistä 15; Viipurin läänistä 19; Mikkelin läänistä 20; Kuopion läänistä 14; Vaasan läänistä 46 ja Oulun läänistä 42 kunnasta.

Tilaston keruu lopetetaan lokakuulla. Tarkistaminen vie aikaa, mutta viimeistään marraskuun loppuun mennessä voidaan laskea tilastokomitean työn lopullisesti päättyvän.

Saapuneet tilastot ovat yleensä laaditut tarkoitusta vastaavalla tavalla. N. s. pitäjänkertomukset sitävästoin ovat vähemmän tyydyttäviä, puuttuen niistä asiallisuutta ja tarkkuutta. Onpa kuntia, jotka eivät kertomusta ole lainkaan lähettäneet tai sitte ovat kyhänneet sen mitättömän ja aivan kelvottomankin. Joukossa kuitenkin on paljokin sekä asiallisia että tarkkoja. Kaikissa tapauksissa täytyy pitää tähän astista ke-

ruun tulosta pääasiallisesti sangen tyydyttävänä, joskin se on vienyt paljon enempi aikaa, kuin ennakolta osattiin aavistaa. Mutta keruutyö on vallankin Etelä-Suomen pitäjissä sekä Satakunnassa ja Viipurin läänissä ollut useinkin kerääjille ylivoimaista, raskasta ja vaikeata ja erikoisesti juuri aikaa viepää.

»Puoluejohdon" toiminta on viime kuukausina joutunut erikoisten piirien taholta ankaran arvostelun alaiseksi; sitä on syytetty oikeistolaisuudesta, herrassosialismista, ministerisosialismista, revisionismista y. m, puhumattakaan niistä tärkeämmistä nimityksistä, joita ovat ladelleet ulkomailla olevat kommunistit. Vaikeata on kuitenkin käsittää, miten yllä selostettu toiminta on voinut antaa perusteltua aihetta sellaiseen arvosteluun. Puoluejohdon toiminta on ollut ihan samallaista ja samaa kuin koko puolueenkin ja sen kaikkien eri osastojen toiminta: pyrkimystä saada sisällissodan ja valkoisen terrorin hävityksen jäljet korjatuiksi, saada järjestötoiminta jälleen käyntiin ja yhtä voimakkaaksi kuin se oli aikaisemmin. Koko puoluehan on ollut samassa asemassa kuin sellainen maanviljelijä, jolta vihamies on hävittänyt rakennukset ja halla vienyt sadon; siinä asemassa ollen ei kenenkään mieleen johdune uudisviljelmien raivaaminen, vaan ensin on mökki rakennettava ja vanhat pellot saatava kylvöön, jotta edes elämisen alkuun pääsisi. Siinä asemassa on oltu ja osittain ollaan vieläkin. Sodan hävityksen ja valkoisen terrorin jäljet näkyvät ja tuntuvatkin vielä kaikkialla. Puolueessamme on vielä kaikkialla tuntuva työvoimien puute. Eivät edes kaikki piiritöimikunnat työskentele vielä säännöllisesti. Piirisihteerien vaihtelut ja uusien tottumattomuus on tehnyt ja tekee haittaa edelleen. Vieläkään ei ole saatu kaikkia yhdistyksiä toimintaan herätetyksi eivätkä kaikki yhdistykset vielääkään ole saaneet tai jaan ja omaisuuksiaan haltuunsa. Laittomuutta ja mielivaltaa esiintyy vieläkin yhtäällä ja toisaalla, varsinkin valtiollisen poliisin eli n. k. ohranan agentit toimeenpanevat aiheettomia vangitsemisia ja pidätyksiä milloin missäkin. Tämän epänormaalisen tilanteen taustana esiintyvät sitte aseelliset porvari kaartit, jotka eivät näytä tyytyvän varsinaiseen tehtävänsä, laillisuuden ja järjestyksen suojaamiseen, vaan usein esiintyvät niiden pahimpina häiritsijöinä. Tynkäeduskunnan laatimaa sosialistipykälää koettavat yleiset syyttäjät käyttää ahkerammin kuin aihehtakaan olisi, jopa asettuen yksityisten henkilöittenkin kunniavartioiksi. Sana »vallan-

kumous" sinänsä herättää heissä kauhua, ja vaarallista kiihostusta näkevät he kaikkialla. Porvariston narrimaista kumouskauhua ja keinoja heidän järjestyksensä turvaamiseksi kuvaa parhaiden ent. sisäministerin vieläkin voimassa oleva lippukaasi, joka kieltää punaisten lippujen käyttämisen.

Tosin on huomattavan suuri ero nykyisen ja »vuosi sitte" vallinneen tilanteen välillä. Eihän silloisesta terrorista ole enää kuin rippeitä jälellä. Mutta ne rippeetkin on lakaistava pois. Virkavaltainen mielivalta on alun alkaen estettävä pesiytymästä tasavaltaiseen yhteiskuntajärjestelmäämme. Mutta tässä kansanvallan taistelussa ei ole hyötyä minkäänlaisesta salaisesta toiminnasta eikä myyräntyöstä, vielä vähemmän eduskunnallista ja ammatillista toimintaa vierovasta ja väheksyvästä suurisanaisestä kommunismista, vaan siihen tarvitaan lujia julkisia järjestöjä, jotka kukin kohdaltaan ja kaikki yhteisesti kykenevät torjumaan kaikki mielivallan yritykset kansalaisoikeuksien rajoittamiseksi tai loukkaamiseksi, vieläpä kumoamaan kaikki siihen suuntaan tähtäivät taantumukselliset laitkin. Ei »puoluejohto" tai eduskuntaryhmä yksinään saa mitään aikaan, jollei niiden mukana ole lujia järjestöjä omaa työlään suorittamassa, omaa aluettaan varjelemassa ja antamassa pontta ja voimaa edustavien laitostensa ja luottamusmiestensä vaatimuksille. Tällainen on ollut puolue-toimikunnan katsantokanta ja toimintaohje. Jos se on revisionismia tai oikeistolaisuutta, niin itsetietoisesti ja tarkotuksellisesti sitä tietä on kuljettu.

Tätä toimintaa vahingoittamassa ja estämässä ovat olleet kaikki ne, jotka ovat tuijottaneet itsensä sokeiksi pikaiseen yleismaailmalliseen vallankumoukseen ja siitä syystä ovat alkaneet halveksia kaikkea hetken pikkutyötä, valtiollista, kunnallista, ammatillista ja osuuskunnallista toimintaa, sgiteeranneet niitä ja niihin osanottajia vastaan ja saarnanneet — salaisesti tietysti — yksinomaan aseellisen vallankumouksen autuaaksitekevää oppia. Nämä »jyrkän luokkataistelun kannalla olevat kommunistit" ovat sitäpaitsi kääntäneet aseensa yksinomaan sosialidemokraatteja vastaan ja innosaan unhottaneet kokonaan porvariston, jonka he varmaankin luulevat ilman mitään, ilman taisteluakin kukistuvan. — Sellaisesta toiminnasta pitää tulla loppu, jos ajkotaan päästä kansanvaltaan ja sosialidemokraattisia päämääriä toteuttamaan.

Helsingissä 30 p. syysk. 1919.

Sosialidemokraattinen Puolueloimikunta.

*Puolueen raha-asiain hoito.**Vuoden 1917 tilikertomus.*

Vaikka vuosien 1917 ja 1918 tilikertomukset eivät kuulu nykyisen puoluetoimikunnan toimikauteen, esitämme ne tässä yhteydessä, koska niitä ei ole esitetty aikaisemmin pidetyssä puoluokokouksessa.

Tilinpäätös joulukuun 31 p:nä 1917 on seuraava:

*Voitto- ja tappiotili jouluk. 31 p. 1917**Debet:*

An	Vier. velkakirjojen tili	100: -
.	Kaluston tili	3,792:75
»	Avustustili	21,000: -
„	Vaalirahaston tili	24,138:04.
»	Aikakauslehden tili	1,000: —
»	Puoluekokouksen tili	5,787:83
„	Painokannerahastontili	200: -
„	Kulunkitili	8,916:34
»	Käyttövarojen tili	17,873:78
»	Kansainvälinen tili	44,539: -
„	Palkkatili	18 565: -
»	Työväen sihteeristön tili	1,997:10
„	Puolueneuvoston tili	14,806:35
„	Voitto-osuuksien tili	26,253:28
.	Eduskuntatöiden tili	3,187:90
»	Asiamiesten palkintotili	Smk, 208,249:49
„	Pääomatili	Kredit: 16,051:17
Per	Kirjatali.	9,964:71
.	Kevättervehdyksen tili	8,527:19
„	Vappumerkkien tili	31,559:25
«	Puolueverojen tili	73,016: —
»	Työväen Kalenterin tili.	59,303:29
„	Korkotili	3,904:90
.	Työv. taskukirjan tili	19,658:03
»	Ruots. kevätervehdyksen tili.	729:77
n	Folkkalenderin tili	974: —
»	Ruots. taskukirjan tili	<u>Smk. 208,442:39</u>

Tasaustili jouluk. 31 p. 1917

Debet:

An	Kassatili	33,294:42
„	Pankkitili	119,785:12
„	Vier. velkakirjojen tili	60,738:23
„	Osakkeiden tili	3,300: -
„	Kaluston tili	1:—
„	Eri henkilöiden tili	43,760:88
„	Kirjatili	500:—
»	Paperivaraston tili	8 835:32
	<u>Smk.</u>	<u>270,214:97</u>

Kredit:

Per	Eri henkilöiden tili	55,014:26
„	Kuolleitten yhdistysten tili	4,093:19
„	Puolueopiston tili	4,849:83
»	Aikakauslehden tili	6,000: -
»	Työv. järj. lainausrahaston tili	42,36:—
„	Asiamiesten palkintotili	2,385:—
„	Lahjojen ja keräysten tili	17,324:53
„	Pääomatili	138,012:16
	<u>Smk.</u>	<u>270,214:97</u>

Tilintarkastajain lausunto.

Valittuina tarkastamaan Suomen sos.-dem. Puolue-toimikunnan tilejä vuodelta 1917, saamme tehtävän suoritetuamme lausua seuraavaa:

että kassa 3 eri kerralla suorittamamme tarkastuksen aikana on ollut kassakirjan osoittaman saldon suuruinen;

että kirjanpito on asianmukaisesti järjestetty, suurella huolella ja taidolla hoidettu sekä tarpeellisilla tilitodisteilla varustettu;

että puolueen hallussa olevat arvokirjat ovat tilinpäätöksen mukaiset ja asianmukaisessa kunnossa;

että »Työmies»-lehdessä on aikanaan julaistu selostukset saapuneista puolueverotilityksistä kassakirjan mukaisesti.

Tämän johdosta ja koska varsinkin puolueen kustannus¹ toimintaa on tilivuoden aikana hoidettu erittäin menestyksellisesti, saamme ehdottaa, että asianomaisille tilivelvollisille myönnettäisiin täydellinen tilivapaus vuodelta 1917.

Helsingissä 6 p:nä maaliskuuta 1918.

/s. Laherma.

Eino Jalava.

Vuoden 1918 tilikertomus.

Sanotulta vuodelta ei löydy täydellistä tilikertomusta sen takia että silloisen puoluetoimikunnan määräyksestä kassakirja ja osa varoja siirrettiin Venäjälle, jossa vielä ovat. Kassatili ja tilitodisteet tarkastettiin kuitenkin maaliskuun 31 p. ennenkuin puoluetoimikunnan silloinen puheenjohtaja J. K. Lehtinen ja rahastonhoitajaksi valittu K. Hämäläinen ottivat ne vastaan. Tilintarkastajain lausunto kuuluu seuraavasti:

Allekirjoittaneet Suomen Sos.-dem. Puolueen tilintarkastajat tarkastivat puolueen rahastonhoitajan K. Heinosen toimestaan erotessa tämän pyynnöstä Puoluetoimikunnan kassakirjan 31 p:nä maaliskuuta 1918 vuoden alusta sanottuun päivään asti ja havaitsivat, että kaikki kassaviennit olivat asianmukaisesti todisteilla varustetut sekä että samassa tilaisuudessa laskettu kassa oli yhtäpitävä kassakirjan osoittaman kassajääönöksen kanssa.

Helsingissä 10 päivänä toukokuuta 1919.

Eino Jalava.

J. Laherma.

Kansalaissodan päättymisen jälkeen joutui puolueen täällä oleva omaisuus väliaikaisen puoluetoimikunnan huostaan. Puoluetoimikunta valitsi rahastonhoitajaksi allekirjoittaneen, joka hoiti tehtävää sivutoimenaan vuoden loppuun.

Tilikertomus toukokuun 1 päivästä vuoden loppuun on seuraava:

Voitto- ja tappiotili jouluk. 31 p 1918

Debet:

An	Kulunkitili	3 305:61
„	Matkakulujen tili	475:10
„	Palkkatili	1,600: -
„	Puoluekokouksen tili	2,417:36
••	Poistojen tili	25,953:69
„	Pääomatili	<u>131:26</u>
	<u>Smk.</u>	<u>33,883:02</u>

Kredit:

Per	Kirjatili	511:15
„	Paperivaraston tili	4,537:84
»	Työväen Kalenterin tili	25,820: —
„	Korkotili	1,964:03
»	Käyttövarojen tili	<u>Smk. 33,883:02</u>

Tasauslili jouluk. 31 p. 1918

Debet:

An	Kassatili	11,769:02
,	Pankkitili	169,542:40
„	Eri henkilöiden tili	15,676:28
.	Vieraiden velkakirjojen tili	57,701:10
„	Osakkeiden tili	3,450: -
„	Kalustotili	1: —
„	Kirjatili	15,000:-
„	Paperivaraston tili	8,000: —
»	Vappumerkkien tili	13 000: —
	Smk.	294140:70

Kredit:

Per	Eri henkilöiden tili	111,418:88
.	Kuolleitten yhd. tili	4,093:19
„	Puolueopiston tili	4,849:83
„	Aikakauslehden tili	6,000: —
„	Työväenjärj. lainausrahaston tili	44,216: -
»	Pääomatili	123,56?: 80
	Smk.	294,140:70

Tilintarkastajain lausunto.

Tarkastettuumme Suomen Sos. dem. Puoluetuomikunnan tilit toukokuun 1 päivän ja joulukuun 31 päivän väliseltä ajalta v. 1918 saamme tämän tehtävämme perusteella lausua, että kaikki kassaviennit olivat vastaavilla todisteilla varustetut;

että kirjanpito on hyvin ja huolellisesti hoidettu ja kirjanpäättös oikea;

että puolueen hallussa olevat osakkeet ja muut arvokirjat ovat asianmukaisessa kunnossa;

että tänään lasKemamme kassa oli kirjojen osoittaman kassajäännöksen mukainen; ja

että puolueen omaisuus ja Työväen arkisto ovat mielestämme riittävään määrään palovakuutetut.

Kaiken tämän perusteella saamme ehdottaa, että asianomaisille tilivelvollisille myönnettäisiin tilivapaus mainitulta ajalta.

Helsingissä 10 päivänä toukokuuta 1919.

Artturi Aalto.

Eino Jalava.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan syntyjä toiminta.

Heti sen jälkeen kun saksalaiset joukot huhtikuun 12 p:nä 1918 olivat vallanneet Helsingin ja työväen järjestötoiminta tukahutettiin sekä sanomalehdistö lakkautettiin, piti pieni ryhmä helsinkiläisiä puoluetovereita neuvotteluja siitä, mitä olisi tehtävä työväen valtiollisen toiminnan henkiin herättämiseksi. Tällöin pidettiin ensimmäisenä ja tärkeimpänä tehtävänä työväen sanomalehden aikaansaamista. Väliaikainen toimikunta asetettiin heti valloituksen jälkeisinä päivinä valmistamaan tätä kysymystä.

Kun Työväen Sanomalehti Osakeyhtiön liike oli viranomaisten takavarikoima, ja kun näytti olevan sangen vähän toiveita siitä, että uuden lehden ilmestyslupan saanti kävisi mahdolliseksi, jos kustantajaksi ilmoitettaisiin Työväen Sanomalehti Osakeyhtiö, ehdotti toimikunta 19 päivänä huhtikuuta pidetylle kokoukselle, että perustettaisiin uusi yhtiö työväenlehden kustantamista varten. Mainittuna päivänä pidettiin uuden yhtiön osakkeen merkitsijain kokous, hyväksyttiin yhtiölle säännöt ja valittiin väliaikainen johtokunta, jonka huoleksi jäi vahvistuksen haku yhtiön säännöille. Samalla päätettiin ryhtyä julkaisemaan «Suomen Sosialidemokraattinimistä sanomalehteä sekä alottaa neuvottelut T. S. O. Y:n kanssa siitä, että Työmiehen toimitus- ja konttorihuoneista vuokrattaisiin yhtiölle sekä että ajottua lehteä ryhdyttäisiin painattamaan T. S. O. Y:n kirjapainossa. Ensimmäinen yritys hankkeen toteuttamiseksi oli 6 päivänä toukokuuta tapahtunut «Suomen Sosialidemokraatin» ensimmäisen näytenumeron julkaiseminen. Tätä eivät viranomaiset silloin kuitenkaan suvainneet, vaan takavarikoitiin lehden numerot ja sen toimituskunta vangittiin lyhyeksi ajaksi. Kulutuosuuskuntien Keskusliiton konttori, joka oli ilmoitettu lehden toimituspaikaksi, suljettiin ja sama kohtalo tuli sen yksityisen kirjapainon osaksi, jossa näytenumero oli painettu.

Suunnitellun lehden julkaiseminen olikin vielä monen vaikeuden takana. Painovapaus oli kumottu ja riippui kokonaan valkoisen terrorin johtajista, annettiinko työväenlehden päästä julkisuuteen. Hallituksen taholla suunniteltiin painovapautta rajoittavaa poikkeuslakia ja sitä ennen ei haluttu antaa ainoankaan sosialidemokraattisen lehden ilmestyä. Sittenmin julaistiinkin 21 päivänä kesäkuuta asetus, joka jätti painovapauden kokonaan maaherrain mielivallasta riippuvaksi. Nyt oli kuitenkin tilaisuus hakea lehdelle julkaisemisinpa tä-

män asetuksen perusteella ja niin jätettiinkin kesäkuun 26 päivänä 1918 Uudenmaan läänin maaherralle anomus, jossa pyydettiin toveri Matti Paasivuoren vastuulla ja Kustannus-osakeyhtiö Kansanvallan kustannuksella ilmestymälle »Suomen Sosialidemokraatti «nimiselle lehdelle ilmestymislupaa. Toveri Paasivuorta ei maaherra Jalander kuitenkaan hyväksynyt lehden vastaavaksi toimittajaksi, perustellen kieltoaan sillä, että toveri Paasivuoren vastuulla ilmestyneessä 1:ssä näytenumerossa puhuttiin porvariston „määrättömästä, verenhaltuisesta kostonhimosta“. Tällöin täytyi etsiä toista vastaavaa toimittajaa ja valittiin siksi toveri Hannes Ryömä sekä jätettiin 18 päivänä heinäkuuta uusi täten muutettu anomus, johon maaherra sitten elokuun 1 päivänä 1918 myöntyi.

Tähän eivät vaikeudet kuitenkaan loppuneet. T. S. O. Y:n kirjapaino ei ollut vielä vapautunut myymis- ja hukkaamiskiellon alaisuudesta, eikä siellä niinollen vielä voitu lehteä saada painetuksi. Muut kaupungin sanomalehtipainot eivät taas ottaneet lehteä painaakseen.

Kun sitten T. S. O. Y:n kirjapaino suurten vaikeuksien jälkeen saatiin avatuksi, uhkasi lehden ilmestymiselle asettaa esteen Suomen Paperiyhdistys kieltämällä siltä paperin. Pitkien neuvottelujen jälkeen saatiin kuitenkin jonkun verran paperia, niin että voitiin antaa toinen näytenumero.

Vihdoin alkoi Suomen Sosialidemokraatti syyskuun 16 päivänä 1918 säännöllisesti ilmestyä, mutta paperin puute teki sen julkaisemiselle edelleenkin melkoista kiusaa.

Tällä välin oli Senaatti vahvistanut Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan säännöt, ja yhtiön perustava kokous saatettiin pitää heinäkuun 2 päivänä. Kokouksessa valittiin liikkeelle johtokunta, jonka vakinaisiksi jäseniksi tulivat Väinö Tanner, Lauri af Heurlin, Väinö Hakkila, Matti Paasivuori, Väinö Hupli, J. W. Keto ja Paavo Raittinen, sekä varajäseniksi Eri. Aarnio, Eino Pekkala ja Emil Leino. Johtokunta valitsi puheenjohtajakseen Väinö Tannerin ja sihteerikseen Paavo Raittisen.

Väliaikaiseksi toimitusjohtajaksi valittiin Lauri af Heurlin.

Toimitusvoimien saanti tuotti vaikeuksia, sillä suuri osa sosialidemokratisia sanomalehtimiehiä istui vankiloissa tai oli poistunut maasta. Toveri Hannes Ryömä ryhtyi hoitamaan päätoimittajan tehtäviä. Toiseksi toimittajaksi kiinnitettiin väliaikaisesti Kulutusosuuskuntien Keskusliiton sihteeri Väinö Hupli ja artikkelitoimittajaksi otettiin toimittaja E. Huttunen. Työväen asiain toimittajaksi kiinnitettiin Matti Paasivuori,

ulkomaanosaston toimittajaksi Reinhold Sveotorzetski, uutistoimittajiksi Artturi Aalto ja T. Järvinen sekä toimitussihteeriksi Yrjö Räisänen. Myöhemmin on toimitukseen vielä kiinnitetty R. Tuhti, J. W. Keto, Lyyli Eronen, K. Harvala, Sv. Lehtonen, K. Kivi, E. Lahdensivu ja N. Lahtinen. Toimituksesta ovat tähän mennessä eronneet E. Huttunen, Väinö Hupli, Matti Paarivuori, Sv. Lehtonen, Artturi Aalto, Lyyli Eronen, E. Lahdensivu ja K. Kivi.

Konttoripäällikkönä on toiminut Sosialistin Kirjapaino-Osuuskunnan entinen taloudenhoitaja K. F. Jokinen. Konttorihenkilökunnaksi on otettu Työmiehen konttorin entisiä toimihenkilöitä, sikäli kuin heitä on ollut toimiin saatavissa.

Suomen Sosialidemokraatti oli ilmestynyt vain vähän toista kuukautta, kun maaherra, annettuaan päätoimittajalle isällisiä varoituksia »väestöä kiihoittavan kirjoitustavan" johdosta, näki hyväksi lakkauttaa sen marraskuun 11 päivänä. Sisäasiainministerin välityksellä saatiin kuitenkin myöhemmin • lupa »Uuden Sosialidemokraatin" julkaisemiselle J. W. Kedon vastuulla ja ilmestyi lehti uudella nimellä viikon ajan. Samalla jätettiin valitus Korkeimmalle Hallinto-oikeudelle Suomen Sosialidemokraatin lakkauttamisesta, mutta katsoi tämäkin Oikeus lehden ansainneen yhden kuukauden lakkautuksen. Tämän ajan päätyttyä alettiin lehteä jälleen julaista vanhalla nimellä.!

Suomen Sosialidemokraattia ja sitä kustantavaa yhtiötä perustettaessa oli valtiollinen tilanne sellainen, että työväenliikkeen uudelleen herättäminen ja sanomalehden aikaansaaminen täytyi tapahtua yksityisten puoluetovereiden aloitteesta ja heidän muodostamansa yhtiön puitteissa. Mutta jo yhtiötä ja lehteä perustettaessa olivat aloitteentekijät yksimielisiä siitä, että niin kohta kuin säännöllinen järjestötoiminta jälleen alkaisi, olisi lehti tarjottava puolueelle, joka saisi siitä äänenkannattajansa.

Tämän vuoksi ilmoittikin Kansanvallan Johtokunta Väliaikaiselle Puoluetoimikunnalle kirjelmässä joulukuun 6 päivästä, että yhtiö on valmis niin pian kuin puolue hyväksi näkee, luovuttamaan liikkeensä ja kustantamansa sanomalehden sosialidemokraattisen puolueen haltuun ja sen käytettäväksi, sekä ehdotti, että kysymys yhtiön ja lehden puolueen haltuun ottamisesta otettaisiin esille piakkoin pidettävässä ylimääräisessä puoluekokouksessa.

Polueukokous hyväksyikin tehdyn tarjouksen, ja huhu-

kuun 2 p:nä siirtyivät yhtiön osakkeet oston kautta puolue-toimikunnalle.

Puoluetoimikunnan pyynnöstä jäi vanha johtokunta väli-aikaisesti paikalleen ja on se hoitanut yhtiön asioita lokokuun 14 päivänä 1919 pidettyyn yhtiökokoukseen asti. — Lehden päätoimittaja Hannes Ryötnä, joka viime vuonna vallinneissa vaikeissa oloissa otti huolehtiakseen päätoimittajan tehtävistä, on tämän vuoden kesällä pyytänyt tästä vapautusta, mutta on hän pyynnöstä suostunut puoluekokoukseen saakka niitä edelleen hoitamaan.

Puoluetoimikunnan päätöksen mukaisesti on yhtiö syyskuulla 1919 ryhtynyt julkaisemaan kerran viikossa ilmestyvää ruotsinkielistä puoluelehteä *Arbetarbladet*, jonka vastaavana toimittajana on Leo Hilden ja muina toimittajina Karl H. Wiik ja Anna Forsström.

Yhtiön kustannustoiminnasta mainittakoon vielä, että sen kustannuksella on ilmestynyt Karl H. Wiikin kirjanen »Kovan kokemuksen opetuksia" sekä suomeksi että ruotsiksi, ja E. Huttusen kirjanen »Sosialidemokraattinen puoluejohto ja kansalaissota".

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimintakertomus v. 1919 kevätistuntokaudelta v. 1919
, puoluekokoukselle.

Eduskuntavaalit maaliskuun 1—3 p:nä 1919 tapahtuivat sos.-dem. puolueelle erittäin poikkeuksellisissa ja epäedullisissa oloissa. Järjestöt olivat hajallaan, työväentalot suojeluskuntain hallussa ja useimmat vaalipiirit ilman omaa puoluelehteä. Vaalitoimintaan oli käytävä »sosialistilain" alaisena eikä kaikissa paikoin edes uskallettu ottaa osaa vaaleihin suojeluskuntaterrorin vuoksi. Puolueen vaalijulistus takavarikoitiin, vaalikokouksia estettiin pitämästä ja hajoitettiin ja vaalipuhujia vangittiin. Lisäksi oli puolueen äänestäjien lukumäärä huomattavasti pienentynyt »apuharvennuksen" johdosta ja äänioikeuden riistämistarkoituksessa oli kansalaisluotamus viety kymmeniltä tuhansilta. Siitä huolimatta sai puolue vaaleissa 80 edustajaa, jota tulosta olosuhteisiin katsoen on pidettävä varsin hyvänä jopa suorastaan yllättävänä saavutuksena.

Eduskunnan kokoontuessa huhtikuun 1 p:nä, oli maassa riehuneelta taantumukselta jo tahtunut sen pahin kärki. Mutta entinen järjestelmä oli vielä voimassa ja valtionhoitajan ympärille kerääntyneet taantumukselliset ainekset odottivat vain sopivaa tilaisuutta hirmuvallan uudelleen pystyttämiseksi asetettujen suojeluskuntiensa avulla. Tämän vuoksi oli vallitseva järjestelmä saatava murettuiksi ja lailliset olot palautetuiksi. Lisäksi oli kiireellisesti ryhdyttävä parantamaan kansalaissodan ja valkoisen terrorin työväestöön iskeviä haavoja sekä vedettävä valkoisen terrorin harjoittajat edesvastuuseen. Tämän johdosta muodostui sos. dem. eduskuntaryhmän lähimmiksi tarkoituksiksi:

- 1) yleinen amnestia ja kansalaissodan haavojen parantaminen;
- 2) oikeistodiktatuurin kumoaminen ja laillisten olojen palauttaminen;
- 3) valkoiseen terroriin syyllisten saattaminen edesvastuuseen;
- 4) estää sotaisia selkkauksia Venäjän kanssa;
- 5) tynkäeduskunnan säätämään lakien kumoaminen ja muuttaminen.

Näiden tarkoituksien mukaisesti laati ryhmä lähintä toimintaansa varten seuraavan *ohjelman*, joka voitaisiin asettaa keskustapuolueiden mahdollisesti tarjoamain neuvottelujen pohjaksi:

»I. *Hallitusmuoto.*

On säädettävä hallitusmuodon perusteita koskeva perustuslaki, jonka tulee rakentua seuraaville periaatteille:

1. että Suomi on kansanvaltainen tasavalta;
2. että eduskunnalla on täydellinen lainsäädäntövalta ja että eduskunnan hyväksymät lait ovat muuttamattomina julkaistavat;
3. että ylin toimeenpanovalta on uskottu tasavallan presidentille, joka tekee päätöksensä valtioneuvostossa;
4. että tasavallan presidentin valitsee eduskunta kolmeksi vuodeksi kerrallaan;
5. että tasavallan presidentti kutsuu valtioneuvoston jäseniksi rehellisiä ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia, jotka nauttivat eduskunnan luottamusta; sekä
6. että presidentti ei saa hajoittaa eduskuntaa.

Muissa kohdissa lopullisen hallitusmuodon tulee sisältää seuraavaa:

että laajennetut kansalaisvapaudet turvataan;
 että eduskunnan finanssivalta on rajoittamaton;
 että eduskunnan hallinnollista tarkastusoikeutta kehitetään
 ja ulotetaan myöskin lainkäytön ja ulkopoliitiikan alalle; sekä
 että kaikki erioikeudet lakkautetaan.

II. Säännöllisiin oloihin palaaminen.

1. Sosialistilaki.

Toukokuun 29 p:nä 1918 annettu »Laki väliaikaisten säännöksiä antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi", samoin kuin kaikki sen nojalla annetut hallinnolliset asetukset ja määräykset on heti kumottava, eikä niitä enää ole käytännössä sovellettava.

2. Kaikki valtiollisista mielipiteistä johtunut vaino tai n. k. kurinpitotoimet kuten rautatie-, koulu- ja postilaitoksessa palvelleiden toimistaan erottaminen, on heti lopetettava ja sellaisista syistä erotetuille varattava tilaisuus viipymättä palata toimiinsa.

3. Tammikuun 4 p:nä annettu laki Rikoslain 16 luvun 24 §:n säätämisestä on kumottava.

4. Yleinen armahdus.

1) Viime keväisen kansalaissodan aikana samoin kuin sitä ennen tapahtuneista valtiollista laatua olevista teoista tuomituille tai syytteessä oleville, jotka eivät ole tehneet itseään syytäviksi murhaan tai murhapolttoon, on julaistava yleinen armahdus; alköönkä ketään sellaisista rikoksista enää syytteen pantako;

2) kansalaissodan yhteydessä tapahtuneesta murhasta tai murhapoltosta tuomittujen asia on otettava uudelleen tarkastettavaksi, jotta summittaisessa oikeudenkäynnissä aiheutuneet erehdykset tulevat oikaistuiksi;

3) kaikille valtiorikoksista tuomituille, joilta on riistetty kansalaisluottamus, on tämä palautettava.

5. Rankaisemattomien rikoksien tutkiminen ja tuomitseminen.

Kaikki ne henkilöt, jotka keväällä suoritettuna kansalaissodan aikana tai sen jälkeen ovat tehneet itsensä syytäviksi murhaan tai murhapolttoon, ovat viipymättä tutkittavat ja lailliseen rangaistukseen saatettavat.

III. 8 tunnin työaikalaki ja torpparilaki.

1. Laki 8-tunnin työaikalain eräiden pykälien muuttamisesta 14 p:ltä elokuuta 1918 samoin kuin sen soveltamisesta

annettu asetus 19 p:ltä elokuuta 1918 ja senaatin päätös samalta päivältä, sisältävä eräitä poikkeuksia 8 tunnin työ-aikalakiin, ovat kumottavat.

2. Lokakuun 15 päivänä 1918 annettu laki vuokra-alueiden lunastamisesta on otettava perinpohjaisen tarkastuksen alaiseksi ja muutettava siihen suuntaan, että taataan 12 päivänä maaliskuuta 1909 annetun torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen alaisten vuokramiesten täysi oikeus heidän viljelemänsä tiloihin sekä niiden lunastamiseen itsenäisiksi tiloiksi.

IV. *Laittoman eduskunnan säätämät lait ja tekemät päätökset.*

Ryhmä katsoo ne lait ja päätökset, jotka ovat syntyneet jälkeen 23. 12. -18 koolla olleessa eduskunnassa laittomalla tavalla syntyneiksi. Koska niiden kokonaisuudessaan mitättömiksi selittäminen kuitenkin olisi omiaan tuottamaan häiriöitä, on ryhmä taipuvainen sivuuttamaan tämän kysymyksen, jos voidaan aikaansaada sopimus, jonka mukaan:

a) vielä vahvistamatta olevat päätökset eivät enää ilman ryhmäin välistä eri sopimusta joudu vahvistettaviksi sekä

b) jo vahvistetuista laeista ja päätöksistä otetaan tärkeimmät tarkastuksen alaisiksi tai kumotaan.

V. *Suojeluskunnat ja valtiollinen poliisi.*

Hallituksen on tarkoin valvottava, että suojeluskunnat ja valtiollinen poliisi, joiden toiminta ryhmän mielestä olisi viipymättä lakkautettava, eivät pääse millään tavoin loukkaamaan työväestön kansalaisoikeuksia ja -vapauksia eikä harjoittamaan painostusta viranomaisiin.

VI. *Ulkopolitiikkaan nähden on sovittava:*

että pyritään hankkimaan Suomen itsenäisyydelle kaikkien valtojen tunnustus;

että säilytetään täydellinen puolueettomuus ulkovaltoihin nähden;

että maan hallituksen on ajettava rauhanpolitiikkaa, eikä se ilman eduskunnan suostumusta saa alottaa hyökkäys-eikä puolustussotaa, sekä että hallituksen ulkopoliittikka yleensäkin on viipymättä saatettava eduskunnan valvonnan alaiseksi."

Kuten saattoi odottaa eivät keskustapuolueet ryhtyneet edes neuvotteluihinkaan tämän ohjelman pohjalla, jonka vuoksi sos.-dem. eduskuntaryhmän oli ryhdyttävä ajamaan sitä läpi omilla voimin.

Välikysymykset ja tärkeimmät eduskuntaehdotukset.

Ryhmän puolesta tehtiin 6 välikysymystä: valkoisesta terrorista, vaalivapauden loukkauksista, amnestian viipymisestä, sveitsiläisen puoluetoveri Plattenin vangitsemisesta sekä 2 välikysymystä Aunuksen retkestä.

Ryhmän puolesta tehdyistä eduskuntaesityksistä mainittakoon tärkeimpinä: ehdotus Suomen hallitusmuodon perusteista; ehdotus valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta kansanvaltaisemmaksi; ehd. viljan ja kulutusaineiden tullien poistamisesta; ehd. »väärien" setelien korvaamisesta; ehd. rikoslain 161 24 §:n kumoamisesta; ehd. kuolemanrangaistuksen poistamisesta; ehd. painovapauslaista; ehd. kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain muuttamisesta; ehd. vuokra alueiden lunastamisesta; ehd. 8-tunnin työaikaista ja työsopimuksista sekä tapaturmalain muuttamisesta; ehd. muutoksista asevelvollisuuslakiin; ehd. yleisen amnestian julistamisesta; ehd. kansakoulun saatamisesta pohjakouluksi; ehd. kansalaissotaan osaaottaneille eläkkeiden myöntämistä koskevan lain ottamista kaikkiin kansalaissodan uhreihin puolueeseen katsomatta; ehd. 60 milj. markan määrärahan myöntämisestä työttömäin avustamiseksi.

Välikysymysten ja tärkeimpien eduskuntaesitysten käsittelystä alempana.

Amnestiakysymys.

Käsittelyn alaisista kysymyksistä on ryhmä antanut määrävän merkityksen amnestiakysymykselle, jota se on koettanut ajaa perille kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla. Kun entisen hallitusmuodon mukaan amnestian myöntäminen kuului valtionhoitajalle, tehtiin siitä ryhmän puolesta asianmukainen anomusehdotus. Ehdotus ei saanut kannatusta lakivaliokunnassa, mutta valiokunnan sosialistiset jäsenet liittivät mietintöön vastalauseen, jossa ehdottivat eduskunnan anottavaksi,

että viime vuonna tapahtuneen kansalaissodan aikana samoin kuin sitä ennen tapahtuneista valtiollista laatua olevista teoista tuomituille tai syytteessä oleville, jotka eivät ole tehneet itseään syypäiksi murhaan tai murhapolttoon, kiireellisesti julkaistaisiin yleinen armahdus, johon myös sisältyisi, ettei ketään sellaisista rikoksista enää syytteeseen pan-taisi;

että kansalaissodan yhteydessä tapahtuneesta murhasta, murhapoltosta tai maanpetoksesta tuomittujen jutut ja laitto-

mia teloituksia koskevat asiat heti otettaisiin tarkastettaviksi ja tutkittaviksi samoin kuin hallinnollisilla päätöksillä toimitaan erotettujen rautatie-, posti-, tulli- ja vankilalaitosten palveluskuntiin sekä kansakoulujen opettajistoon kuuluneiden henkilöiden suhteen määrättäisiin toimitettavaksi uusi laillinen tutkinto syyttömien entisiin täysiin oikeuksiinsa palauttami- seksi; ja

että kaikille sekä tätä ennen armahdetuille, että nyt armahdettaville, joilta on riistetty kansalaisluottamus, tämä viipymättä palautettaisiin.

Eduskunnassa joutui asia käsittelyn alaiseksi 30 p:nä toukokuuta, mutta ei ehditty saada päätökseen porvarillisten jarrutuksen tähden. Kolme päivää myöhemmin tehtiin ryhmän puolesta välikysymys amnestian viipymisestä, mutta siihen ei saatu vastausta. Kun uusi hallitusmuoto hyväksyttiin 21 p:nä kesäkuuta, julaistiin samana päivänä amnestia, joka ei kuitenkaan läheskään tyydyttänyt ryhmän vaatimuksia ja joka ei ole toteuttanut edes niitäkään toiveita, joita siihen oli kiinnitetty. Uuden hallitusmuodon tultua hyväksytyksi siirtyi yleisestä armahduksesta päättäminen eduskunnalle, jonkavuoksi eduskunnalle sen kokoontuessa presidentin vaaliin, jätettiin ryhmän puolesta 23 p:nä heinäkuuta uusi esitysehdotus, joka sisälsi seuraavan lakiehdotuksen:

LAKI

eräiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten armahtamisesta.

1 §.

Kaikki ne henkilöt, jotka valtiorikosjuttuja käsittelemään asetetut oikeudet ovat vuonna 1918 tapahtuneen kansalaisodan aikana tahi sitä ennen tapahtuneista teoista tuominneet vapausrangaistukseen tai kuolemanrangaistukseen, ovat, elleivät he ole tehneet itseään syytäiksi murhaan tai murhapolttoon, heti vapautettavat rangaistustaan kärsimästä ja on heille samalla palautettava kansalaisluottamus.

Niille henkilöille, jotka edellisessä kohdassa mainituista rikoksista tuomittuina, mutta ehdonalaiseen vapauteen lasketuina tai armahdettuina, tuomion kautta ovat vaille kansalaisluottamusta, on tämä palautettava.

2§.

1 §:ssä mainituista rikoksista, paitsi murhasta ja murhapoltosta, vireilläolevat syytteet jätettäkään raukeamaan, älköönkään niistä tämän jälkeen enää syytettä nostettako.

3§. '

Vuoden 1918 kansalaissodan yhteydessä tapahtuneesta murhasta tai murhapoltosta 1 §:ssä mainituissa oikeuksissa tuomittuja henkilöitä koskevat asiat valtuutetaan hallitus määräämään uudelleen käsiteltäväksi.

Vaativuosta valtionpalveluksesta erotettujen palauttamisesta entisiin täysiin oikeuksiinsa ei voitu liittää lakiehdotukseen, koska asia ei ole järjestettävissä lainsäädännön kautta vaan hallinnollisella toimenpiteellä, mutta esitettiin tämä osa amnestiaa ehdotuksen perusteluissa seuraavasti:

«Niinikään on meidän tässä yhteydessä erikoisella painolla huomautettava siitä raskaasta oikeuksien loukkauksesta, jonka alaiseksi suuri joukko n. s. kurinpitotuomio-istuinten päätösten nojalla toimistaan erotettuja rautateiden, tulli- ja postilaitoksen ynnä erinäisten muiden valtiolaitosten henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä on joutunut sekä jätävä odottamaan kiireellisiä toimenpiteitä heidän asioidensa järjestämiseksi oikeuden ja kohtuuden vaatimuksia vastaavalla tavalla».

Lakiehdotusta eduskunnalle esitettäessä painostettiin ryhmän puolesta uudelleen amnestian välttämättömyyttä. Asian käsittely siirtyi syysistuntokaudelle.

Likeisessa yhteydessä amnestiakysymyksen kanssa on kansalaissodan ja valkoisen terrorin johdosta leskiksi ja orvoiksi joutuneiden avustaminen. Kun tällaista avustusta on tynkäeduskunnan päätöksen mukaisesti määrätty suoritettavaksi vain »valkoisille», on ryhmän puolesta koetettu saada avustusta laajennetuksi kaikkiin apua tarvitseviin puolueeseen katsomatta. Ehdotus on vielä käsittelemättä valiokunnassa.

Valkoinen terrori.

Huhtikuun 14 p:nä tehtiin valkoista terroria koskeva välisymys, joka päättyi seuraaviin ponsiin:

»onko hallituksen tiedossa, että eri. paikkakunnilla sota-

toimien loputtua on vangiksi otettuja henkilöitä ilman laillista tutkintoa ja tuomiota teloitettu sekä miten suureen summaan näin teloitettujen lukumäärä nousee;

onko hallitukselle tunnettua, että tutkintovankien kiduttamista on tapahtunut, ja onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin sen estämiseksi ja siihen syyllisten saattamiseksi rangaistukseen, sekä

onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin jotta poliittisista syistä vangittujen asiat nopeasti tutkitaan ja saatetaan viivyttelemättä oikeuden käsiteltäviksi."

Hallituksen puolesta koetti oikeusministeri Söderholm kieltää ja silitellä tehtyjä laittomuuksia. Välikysymyksen kaksi päivää kestävässä käsittelyssä tuotiin ryhmän puolesta sitovasti esiin, millä vertoja hakevalla raakuudella valkoista terroria oli maassa harjoitettu ilman että hallituksen puolelta oli mitään tehty sen ehkäisemiseksi. Välikysymys ja sen yhteydessä tapahtunut keskustelu herätti ulkomaillakin huomiota ja huolimatta siitä, että hallitus sai porvarillisten luottamuksen sosialistien ja kristillisten ääniä vastaan, muodostui tämä tilaisuus valkoisen terrorin murhaavaksi arvosteluksi.

Myöskin vaalivapauden loukkauksista tehdyn välikysymyksen käsittelyssä paljastettiin hallituksen harjoittamia laittomuuksia. Hallitus sai jälleen porvarillisten puolueiden luottamuksen.

Sveitsin alamaisen Fr. Plattenin vangitsemista ja vankina; pitämistä koskevan välikyselyn johdosta ilmoitti hallituksen edustaja, että Platten oli juuri ennen vastauksen antamista vapautettu. Vapautus lienee epäilemättä tuloksena välikyselyksestä, sillä vaikeaksi olisi hallitukselle käynyt perustella vieraan valtakunnan alamaisen vankina pitämistä.

Suomen ja Venäjän väliset suhteet.

Kun erinäisistä ilmitulleista seikoista saattoi päätätä, että eduskunnan selän takana haudottiin sotaisia selkkauksia, hyökäystä Venäjän Karjalaan ja mahdollisesti sotaretkeä Pietaria vastaan, tehtiin ryhmän puolesta huhtikuun 9 p:nä välikysymys, jossa hallitukselta tiedusteltiin, oliko sillä tietoa, että maassa koottiin vapaaehtoisia joukkoja Venäjän Karjalaan tai Pietaria vastaan tehtävää sotaretkeä varten ja mitä hallitus.

aikoi tehdä niiden estämiseksi hyökkäämästä rajan yli ja mitä hallitus yleensä oli tehnyt rauhan aikaansaamiseksi Venäjän kanssa. Jo samana päivänä kiirehti pääministeri Ingman vastaamaan, että hallituksella ei ollut mitään tietoa tällaisista sotaista hankkeista. Huolimatta hallituksen tietämättömyydestä asioista, jotka olivat maassa yleisesti tunnetut, hyväksyttiin hallituksen selitys kaikilla äänillä sosialisteja ja kristillisiä vastaan, jotka tahtoivat asiaa lähetettäväksi ulkoasiainvaliokuntaan. Kun tapahtumat heti sen jälkeen osoittivat välikyksymyksen tekijäin olleen oikeassa, teki ryhmä asiasta toisen välikyksymyksen huhtikuun 23 p:nä. Uusi pääministeri Castren asettui jo peittelemättä puolustamaan Aunuksen retkeilijöitä ja ilmoitti hallituksen olevan hankkeen takana varustamalla retkeilijät sotatarpeilla. Niin paljon kuin tämä vastaus erosikin aikaisemmasta Ingmanin vastauksesta, tyydytti sekin jälleen porvarillisia.

Tapahtumain kehitys Aunuksessa on myöhemmin osoittanut, millä rikoksellisella kevytmielisyydellä sotakiihkoilijat ja suorastaan hallituskin ovat sotkeutuneet tähän »lasten risti-retkeen», joka paitsi sitä, että se on syössyt suuret joukot alakäisiä koululapsia hautaan, olisi voinut aiheuttaa maalle vakavia seurauksia.

Vielä toisellakin tavalla koetettiin vetää maata sodan pyörteisiin. Rajalta, Karjalan kannakselta lähetettiin yhtä mittaa hälyttäviä tietoja että muka venäläiset valmistautuvat hyökkäämään rajan yli, jonka vuoksi oli ryhdyttävä vastatoimenpiteisiin. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen erityisten valtuuksien myöntämisestä sotilasviranomaisille rajapitäjissä, mutta kun ryhmä asettui jyrkästi esitystä vastaan, niin ettei se olisi saavuttanut eduskunnassa tarpeellista enemmistöä, julisti hallitus siekailematta rajapitäjät sotatilaan. Kun sota-hälyytys edelleen kasvoi, ja propagandaa tehtiin Pietarin retkeu hyväksi, lähetettiin ryhmän aloitteesta eduskuntalähetystö rajalle ottamaan selvää asemasta. Samalla oli lähetystön sos.-dem. jäsenillä tilaisuus ottaa selvää viranomaisten toimista sotatilaan julistetulla alueella. Lähetystö sai lyhytaikaisella rajalla käynnillään todetuksi, että hälyytys oli pääasiassa keinotekoisesti toimeenpantu ja tämän jälkeen ei sillä ollutkaan enää tarkoitettua vaikutusta.

HallUusmuotokysymys.

Ryhmän kanta hallitusmuotokysymyksessä käy ilmi istuntopäivän alussa laaditusta ohjelmasta. Ryhmän esittämiä vaa-

timuksia ei kuitenkaan läheskään kaikkia saatu hallitusmuotoon otetuksi. Ensimmäinen hallitusmuotoehdotus, jonka kolmas käsittely oli 16 p:nä kesäkuuta, poikkeaa monessa suhteessaohjelmassa esitetyistä periaatteista. Siinä on useita epäkansanvaltaisia kohtia. Mutta kun ei ollut toivoa lähitulevaisuudesta saada ainakaan parempaa aikaan ja kun ryhmän yhtenä pääpyrkimyksenä oli riistää pohja taantumuksellisten ainesten diktaatuuriin tähtääviltä vehkeiltä ja hankkia takeita kansanvaltaiselle kehitykselle, ja paraana keinona tähän oli uuden tasa-valtalaisen hallitusmuodon aikaansaaminen entisen yksinvaltaa tukevan tilalle, asettui ryhmä yksimielisesti hallitusmuodon hyväksymisen kannalle. Ensimmäinen hallitusmuotoehdotus ei, kuten tunnettua, oikeiston vastustuksen takia saanut riittävästi kannatusta kiireelliseksi julistamisäänestyksessä, joten se siirtyi uusien vaalien jälkeen. Senjohdosta pantiin eduskunnassa vireille uusi hallitusmuotoehdotus johon nähden ryhmä suhtautui samalla tavalla ja tulikin se sitten eduskunnan päätökseksi.

Presidentin vaali.

Presidentin vaaliin nähden olivat järjestöt ympäri maata ilmituoneet mielipiteenään, että Mannerheim oli vaalissa saatava syrjäytetyksi keinoilla millä hyvänsä. Kun ryhmä ei vaalissa olisi saanut omaa ehdokastaan läpi, jota se ei edes halunnutkaan ja kun toisaalta oli pelättävissä, että Mannerheim saattaisi tulla valituksi, siinä tapauksessa että ryhmä äänestäisi omaa ehdokasta tai ei ottaisi vaaliin osaa, päätti ryhmä vaalissa antaa äänensä keskustan ehdokkaalle K. J. Ståhlbergille, joka tuli valituksi 143 äänellä 50 vastaan. Tämä vaali muodostui raskaaksi iskuksi taantumukselle yleensä ja ennen kaikkea Mannerheimille itselleen.

Muita eduskunnan käsittelemiä asioita.

Muista eduskunnan hyväksymistä laeista tai käsittelyn alaisista lakiehdotuksista mainittakoon seuraavat:

1. Rikoslain 16 luvun 24 §, »sosialistipykälä», joka asettaa kapulan suuhun sosialistisille sanomalehdille ja puhujille, säätämällä ankaria rangaistuksia »ilmeisesti perättömien tietojen» levittämisestä hallituksesta ja viranomaisista, oli lakivaliokunnan porvarillisten jäsenten mielestä välttämätön vai-

tion turvallisuuden vuoksi, jonka tähden se hylkäsi pykälän poistamista tarkoittavan ehdotuksen. Asian käsittely on eduskunnassa vielä kesken.

Itse »sosialistilaki" meni umpeen kesäkuun 1 päivänä.

2. *Laki vuokra-alueiden lunastamisesta.* Tynkäeduskunnan hyväksymään torpparilakiin saatiin useita korjauksia. Lunastettava ala saatiin suuremmaksi. Määräys, että vuokra-alueista suoritettavan hinnan tulee olla vähintään puolet sen nykyisestä arvosta, jonka määräyksen oikeistolaiset olivat tynkäeduskunnassa panneet lain hyväksymisen ehdoksi, saatiin poistetuksi, samoin kuin myöskin n. s. »punikkipykälä", sekä laajennettiin laki koskemaan lampuotitiloja sekä niitä, jotka olivat laimiinlyöneet vuokrasopimuksista johtuneiden velvollisuuksiensa suorittamisen vuoden 1918 aikana. Eräitä muitakin parannuksia saatiin lakiin.

3. *8 tunnin työaikalain* ennalleen saattamisesta tehty ehdotus hylättiin. Hallituksen taholta luvattiin antaa asiasta uusi esitys.

Hallituksen esitykseen laiksi kauppa-, konttori- ja varasto-liikkeiden työoloista saatiin useita korjauksia.

4. *Kunnallislait,* joihin tynkäeduskunta oli kiirehtinyt tekemään huononnuksia, palautettiin pääasiassa entiselleen. Äänioikeusikäraja alennettiin 24:stä 21 vuoteen ja määräys, että äänioikeus oli vain niillä, jotka maksavat veroa, poistettiin. Sensijaan jäi edelleen voimaan äänioikeuden riisto vuo-
tuista vakinaista vaivaisapua nauttivilta.

Tynkäeduskunnan kunnallislait, jotka julettiin vahvistaa vielä uuden eduskunnan kokoonnuttua, eivät siis kertaakaan ole joutuneet sovellettaviksi.

5. *Huoneenvuokraoloja* koskevassa laissa annettiin hallitukselle laajat valtuudet asunto-olojen järjestämiseksi ja vuokrien määrittämiseksi sekä oikeus säännöstellä huoneiden käyttöä.

6. *Valuuttalaina.* Suomen rahan arvon kohottamiseksi teki hallitus esityksen 600 miljoonan markan suuruisen valuuttalainan myöntämisestä. Kun markan arvo vaikuttaa ulkomailta tuotavan viljan ja muiden kulutusaineiden hintaan ja siten elämisen kalleuteen, puolsi ryhmä valuuttalainan myöntämistä, mutta rajoitti sen 300 milj. markkaan sekl vaati lähempiä tietoja lainan käyttämistavasta. Eduskunta myösi lainan 500 milj. markan suuruisena.

7. *Rajavartioimiseen* pyysi hallitus 25 miljoonan markan määrärahaa. Kun hallituksen perusteluista ilmeni, että määrä-

rahaa aiottiin käyttää tarkoituksiin, joita ei voitu hyväksyä, asettui ryhmä jyrkästi vastustamaan määrärahan myöntämistä. Hallituksen esitys hyväksyttiin porvarillisten yhtyneillä äänillä.

8. Lisäksi on hyväksytty laki avustuksen suorittamisesta vakinaisessa sotapalveluksessa olevien asevelvollisten omaisille, elinkeinolaki, laki kovennetuista rangaistusmääräyksistä kieltolain rikkomuksesta sekä erinäisiä muita lakia, sekä myönnetty erinäisiä määrärahoja, kuten 10 miljoonaa markkaa uutisviljelyksen edistämiseksi.

Kun vertaa ryhmän saavutuksia siihen ohjelmaan, jonka ryhmä laati eduskunnan istuntokauden alussa, huomaa, että vain osa siitä on toistaiseksi saatu viedyksi perille. Hyväksytty hallitusmuoto eroaa huomattavasti ryhmän hyväksymästä kannasta ja amnestia on supistunut varsin vaatimattomaksi siitä, mitä oli vaadittu. Valtiollisia vankeja ei ole vielääkään kaikkia vapautettu, eikä kansalaisoikeuksia ole palautettu. Eikä edes entistä järjestelmää ole vielä kokonaan murrettu. Mutta ettei ryhmän ohjelmaa ole kokonaan saatu toteutetuksi, ei ole suurestikaan ihmeteltävä, kun ottaa huomioon ne olosuhteet, joissa ryhmä on eduskunnassa ollut työskenneltävä. Se on yksinkertainen seuraus voimasuhteista eduskunnassa sekä siitä, että sos-dem. eduskuntaryhmä on ollut kokonaan ilman järjestöjen tukea. Eduskuntaryhmä on saanut yksinään suorittaa taistelua asestettua, yhtynyttä porvaristoa vastaan ja sellaisissa oloissa ei olisi voinut odottaaakaan suurempia tuloksia.

Ryhmän toimihenkilöt.

Ryhmän puheenjohtajina ovat toimineet A. Kotonen ja Väinö Tanner, sihteereinä O. H. Puro ja J. Helo ja taloudenhoitajana A. Aalto.

Valmistusvaliokuntaan, jonka tehtävänä on ollut valmistaa ryhmässä käsiteltävät asiat ja tehdä niistä ryhmälle ehdotukset, on kuulunut paitsi puheenjohtajia, sihteereitä ja taloudenhoitajaa, E. Helle, J. V. Keto, J. Laherma, O. Leivo, H. Ryömä ryhmän valitsemina sekä eri valiokuntien valitsemina W. Wuolijoki, V. Voionmaa, V. Hakkila, A. O. Arho. M. E. Lehtinen ja O. Reinikainen.

*Selostusta puolueasiain tilasta Uudenmaan läänissä
vv. 1913-19.*

Aikaisempi toiminta.

V. 1913 oli vaalipiirissä toiminnassa 168 puolueosastoa, joissa jäseniä yhteensä 9,453. Vuoden kuluessa oli piirissä pidetty puolueosastojen kokouksia 1,677, johtokuntain kokouksia 1,277, yleisiä työväen kokouksia tai mielenosoituskokouksia 177, iltamia 1,814 ja kansanhuveja 144. Piirin 89:llä yhdistyksellä oli oma talo. Talojen yhteinen arvo 1,766,374 mk. Kirjastoissa 13,518 nidettä, joiden yhteinen arvo 30,287 mk. Sanomalehtiä tuli yhdistysten lukusaleihin 384 kappaletta. Yhdistysten varat yhteensä 2,138,041 mk.

V. 1914 oli piirissä 140 yhdistystä, joitten yhteinen jäsenluku oli 9,466. Yhdistysten kokouksia 1,114, johtokuntain kokouksia 1,007, iltamia 1,452 ja kansanhuveja 83. Kirjas-toissa 14,693 nidettä, niiden yhteinen arvo 31,578 mk. Sa-nomalehtiä tuli yhdistysten lukusaleihin 317. Taloja 89, joiden arvo 1,842,101 mk. Yhdistysten varat 2,235,986 mk.

V. 1915 oli piirissä 170 puolueosastoa, jäsenluku 9,832.

V. 1916 oli 182 puolueosastoa, jäsenmäärä 15,654. Yh-distysten kokouksia vuoden kuluessa 1,270, johtokuntain 1062, iltamia 1,442, ja kansanhuveja 111. Yhdistysten taloja 91, joiden arvo 1,832,511 mk. Yhdistysten varat kaikkiaan 2,370,817 mk.

Vuoden 1917 toiminnasta ei ole mitään tarkkoja tietoja saatavissa. Tilasto 1917 toiminnasta oli jo koottu ja valmiiksi järjestetty, mutta se piiritoimistoa kohdanneessa tulipalossa Helsingin valtauksessa kokonaan tuhoutui samoin kuin muukin piirin omaisuus. Järjestöjen jäsenmäärä v. 1917 varmaan kohosi yli kaksinkertaiseksi, selostus siitä samoin kuin muustakin sisällissodan aikaisesta toiminnasta on myöhemmin tehtävä.

Vv. 1918 — 19 toiminnasta, jolla ajalla on väliaikaisessa puoluekokouksessa valittu piiritoimikunta hoitanut piirin asioita, seuraavassa lyhyt selostus.

Kansalaissodan uhreista on julaistu puolueen tilasto komitean tutkimusten perusteella tietoja. Sen mukaan on työläisiä:

kaatunut rintamilla	535
kuollut vankileireillä	949
murhattuja eri kunnissa	1,366
yhteensä surmansa saaneita koko läänissä	2 850

Tiedot ovat lopullisesti tarkistettuja 10 kunnasta, toisista arviotietoja, mutta pitivät ne suunnilleen paikkansa.

Ylimääräisessä puoluekokouksessa jouluk. 27 — 29 p:nä 1918 oli piirin työväenjärjestöistä edustettuna 19, joista edustajia yhteensä 40.

Eduskuntavaalivalmistelut v. 1919 alussa olivat omansa elvyttämään myös järjestötoimintaa. Vaaleissa tuli valituksi 10 sosialidemokraattia eduskuntaan. Koko vaaliliiton saama äänimäärä oli 54,681. V. 1917 toimitetuissa eduskuntavaaleissa oli sos.-dem. puolueen äänimäärä 68 241, joten vähenys näissä poikkeuksellisissa oloissa oli 13,560.

Alennusta oli tapahtunut jokaisessa kunnassa. Mutta huomioonottaen menetykset kansalaissodassa, kuolleissa, äänioikeuksien menetykset ehdonalaisilla tuomioilla y. m., niin on tulosta pidettävä verrattain tyydyttävänä.

Kunnallisvaalit, jotka piti v. 1918 alussa ensikerran toimitettaman uusien kunnallislakien mukaan, jäivät kansalaissodan johdosta melkein kaikissa kunnissa toimittamatta. Kun sitten vuoden lopulla niitä toimitettiin, olivat työväenjärjestöt siinä määrin lamassa ja yksityiset työläisetkin sellaisen vainon alaisina, ettei monessakaan kunnassa voinut työväki ollenkaan vaaleihin osaa ottaa. Vain kolmessa piirin kunnassa, tieltävästi Vihdissä, Nurmijärvellä ja Hyvinkäällä, sai työväki enemmistön kunnan valtuustoon. Pusulassa puolet. Sellaisissa kunnissakin kuin Pyhäjärvellä ja Iitissä, jossa työväellä olisi varma enemmistö, ei voitu vaaleihin osanottoa ollenkaan järjestää. Kestää siis edelleen kolme vuotta, ennenkuin koko naisuudessaan saa työväki voimasuhteitaan vastaavan edustuksen kunnallisissa hallinnoissa.

Vappujuhlat eivät luonnollisesti onnistuneet siinä laajuudessa kuin muina vuosina. Vain kaupunkipaikoissa, Helsingissä, Porvoossa ja Hankoniemessä olivat ne järjestetyt. Kussakin näissä paikoissa oli osanottajia runsaasti.

Muita mielenosotuskokouksia oli puoluetoimikunnan kehotuksen johdosta amnestiakysymyksestä. Niitä toimittiin keväällä useammassa paikassa ja esitettiin niissä tinkimätön vaatimus yleisen amnestian toimeenpanemisesta valtiollisille vangeille.

Järjestöjen jäsenluku,

joskin puutteellinen, selviää seuraavassa:

P a i k k a k u n t a	Yhdis- tysten luku	Mie- hiä
Helsinki		3,702
Hanko		28
Porvoo		87
Loviisa		25
		3,842
Pohja		16
Mustion iehdasseurakunta		2
Karjalohja		14
Sammatti		24
Nummi		41
Pusula		24
Pyhäjärvi		105
Vihti		55
Lohja		140
Espoo		57
Helsingin pitäjä		64
Huopalahti		16
Nurmijärvi		152
Hyvinkää		113
Tuusula		98
Pornainen		54
Porvoon maaseurakunta		28
Myrskylä		60
Orimattila		141
Iitti		92
Maalaisk. yht.	54	1,297
<u>Kaup. yht.</u>		3,842
Koko piirissä	62	5,139

Ylläoleva jäsenluku on syyskuun 15 p:ään tilitettyjen ylimääräisten verojen mukaan. Joitakin kuntia on vielä kokonaan veronsa suorittamatta, niin että piirin jäsenluku todellisuudessa on suurempi kuin tilastossa esiintyy.

Piirin puoluejärjestöjen jäsenluku nykyisin on noin 8,000. Toiminnassa olevain yhdistysten luku on myös suurempi kuin mitä tilastossa esiintyy. Sellaiset yhdistykset, joilla on oma talo, ovat piirissä kaikki toiminnassa.

Piiritoimikuntaan valittiin ylimääräisessä puoluekokouksessa 27-29 p:nä jouluk. v. 1918 jäseniksi M. Paasivuori, J. V. Keto, R. Tuhti, Artturi Aalto, V. Hakkila, Väinö Hupli, J. Sundberg ja M. Ampuja vakinaisiksi ja varajäseniksi Väinö Mikkola, A. Airisto ja E. J. Hämäläinen.

Näin valittu piiritoimikunta kokoontui ensimmäiseen kokoukseen tammik. 3 p:nä 1919, jossa se valitsi puheenjohtajakseen Matti Paasivuoren ja varapuheenjohtajaksi Väinö Hupliin. Piirisihteeriksi valittiin M. Ampuja ja rahastonhoitajaksi Artturi Aalto. Piiritoimistoksi saatiin huone Kulutusosuuskuntien Keskusliitolta. Samassa kokouksessa päätettiin julaista kehoitus puoluejärjestöille vaalivalmistuksiin ja järjestötoiminnan alkamiseen ryhtymisestä.

Kiertokirjeitä ja kehoituksia on lähetetty järjestöille kaikkiaan 16. Useimmat niistä julaistu myös sanomalehdissä. Tiedonannot ovat sisältäneet, paitsi vaalitoimintaa koskevia asioita, kehoituksia ja ohjeita järjestötoiminnan uudelleen elvyttämisestä, neuvoja järjestöjen omaisuuksien takavarikoista vapauttamiseksi y. m.

Valistustyö, varsinkin vuoden alkupuolella, kohtasi suuria esteitä. Vaalien ajaksi palkkasi piiritoimikunta kaksi puhujaa. Suomenkieliseksi puhujaksi otettiin V. Rantanen, ruotsinkieliseksi puhujaksi Alf Lindroos. Molempien matkat oli keskeytettävä, kun saivat haasteen oikeuteen vaalijulistusten levittämisestä ja toinen karkoitettiin Nummelta nimismiehen toimesta.

Kirjalliseen valistustyöhön kiinnitettiin myös huomiota. Piirisihteerin laati lentolehtisen »Neuvoja ja ohjeita vaalitoimijoille», jonka puolue-toimikunta kustansi. Sitä jaettiin vaalipiirissä toimiville paikallisille vaalitoimijoille yhteensä 5,000 kappaletta. Sosialidemokraatti julaistiin Uudenmaan läänin vaalipiiriin erikoisena vaaliluvunumerona, josta otettiin 7,000 kpl. ylipainos. Samaa numeroa otti lisäksi Helsingin sos. dem. kunnallistoimikunta 1,000 kpl. Puolueen vaalijulistusta, kuuluisaksi tullutta «Sorron yöstä nousee», levitettiin

kaikkiaan 13,000 kpl. suomenkielistä ja 3,000 kpl. ruotsinkielistä painosta.

Kesäaikana on valistustoiminnan tärkeimmän puolen muodostaneet järjestöjen toimimat kesäjuhlat ja illamat. Piiritoimikunnan toimesta on näihin tilaisuuksiin toimitettu puhujia yhteensä 109:ään eri tilaisuuteen. Toiminta-aikana on pidetty 148 puhetta, joissa kuuliioita on ollut yht. noin 40,000.

Työväentalojen vapauttamiseksi lähetti piiritoimikunta vuoden alkupuolella yhdistysten anomuksia maaherranvirastoon, mutta eivät ne yhdessäkään tapauksessa johtaneet toivottuun tulokseen. Läänin maaherra Jalander oli silloin valitsevan hallitussuunnan nöyrä palvelija, eväten kaikki työväentalojen vapauttamisanomukset. Toukokuun 1 päivän jälkeen on työväentalojen vapauttaminen vaalipiirissä yleensä edistynyt hyvin. Nummen ja Pusulan piirin nimismies yritti kylläkin edelleen estää talojen luovuttamista, mutta piiritoimikunnan taholta tehtyä siitä maaherralle huomautuksen, tuli asia heti korjattua. Missä vaan on saatu yhdistyksen toiminta senverran alulle, että talonvapauttamisvaatimus on voitu tehdä, on se myöskin silloin voitu toteuttaa.

Piirikokous, jossa piirin vastaista järjestötoimintaa suunnitellaan, pidetään 12-13 p:nä lokak. 1919.

M. Ampuja.

Kertomus Turun l. et. vaalip. sosdem. piiritoimikunnan toiminnasta v. 1919.

Puoluetöiminnan elpyminen Turun läänin eteläisessä vaalipiirissä on saanut läpikäydä samat asteet, kuin monessa muusakin vaalipiirissä. Kansalaissodan ruhjoava vaikutus esiintyi kaikkialla, näyttäen tuloksinaan hävitettyjä työväenjärjestöjä, raikattua omaisuutta, vangittuja ja murhattuja puoluetovereita, ja suunnattoman määrän orpoja ja turvattomia. Tämä kaikki muodostaa taustan sille toiminnalle, joka tämän vuoden alussa pantiin alulle. Vielä v. 1919 alussa oli melkein kaikkien yhdistysten ja järjestöjen toiminta aloittamatta. Suojeluskunnat ja paikkakuntien poliisiviranomaiset, jotka useimmissa paikoin osoittautuivat suojeluskuntien nöyriksi palvelijoiksi, tekivät parhaansa estääkseen työväenjärjestöjen toimintaa. Monista vaikeuksista ja estelytoimenpiteistä huolimatta alkoi työväenliike kuitenkin nousta. Alku oli tosin vaatimatonta, syistä

joiden selostaminen tässä yhteydessä ei liene tarpeellista, mutta aikaa myöten on järjestötoiminta vilkastunut ja pian ollaan jo taas pääsemässä sille asteelle, jossa olimme v. 1917 alussa.

Vuoden ensimmäisen neljänneksen toiminta keskittyi melkein tykkänään eduskuntavaaleihin. Tammikuun 14-15 p:nä koossa ollut piirikokous käsitelikin tehtävänsä tältä kannalta ja asetti pääpainon eduskuntavaalien valmistukselle. Valitsijayhdistyksiä päätettiin perustaa 9 eli seuraaville paikkakunnille: Turku, Maaria, Salo, Uusikaupunki, Paimio, Perniö, Tarvasjoki, Pöytyä, sekä ruotsalaisia varten yhteinen lista otosikolla Åbo-Åland.

Puoluetoimikunnan painattamia vaalijulistuksia levitettiin koko se määrä, joka Turun 1. et. vaalipiirin osalle lähetettiin, ainoastaan pienempi määrä »Ohjeita vaalitoimitsijoille» takavarikoitiin. Piiritoimikunnan aloitteesta toimitettiin sitäpaitsi vielä piirimme valitsijoille erikoinen vaalijulistus, jota painettiin 15,000 kp. ja joka myös kaikki levitettiin.

Vakinaisida vaalipuhujina piirin palveluksessa olivat helmikuun ajan rouva Aino Lehtokoski ja K. Tervonen. Ruotsalaisissa seuduissa kävi agitatsioonimatkoilla Eliel Mickelsson. Senlisäksi pitivät edustajaehdokkaat J. Helo, S. Lehtonen ja F. V. Suominen muutamia vaalipuheita.

Mitään oikeusjuttuja vaalijulistusten levittämisestä, vappumerkkien myymisestä t. m. s. ei ole ketään vastaan piirissämme nostettu. Piirimme puoluelehti »Demokraatti» on saanut osalleen yhden painokanteen, joka kuitenkin on yksityistä laatua. Painostusta työväenliikettä kohtaan harjoitettiin aivan yleisesti vuoden alkupuolella ja kunnostautuivat tässä varsinkin suojeluskuntalaiset, toimeenpanemalla kotitarkastuksia, takavarikoimalla vappumerkkejä y. m., joista tulokset kuitenkin aina jäivät laihanpuoleisiksi. Tehokkain keino, jolla koetettiin työväenjärjestötoimintaa vaikeuttaa, oli laittomien kokousilmoitusten vaatiminen. Näitä vaadittiin yksinpä johto- ja huvitoimikuntien kokouksistakin. Yleensä jouduttiin toimimaan täydellisen mielivallan, alaisena. Tämä mielivalta kohdistui varsinkin ehdonalaisiin, joita koetettiin kaikin mahdollisin keinoin estää ottamasta osaa järjestötoimintaan.

Kun keväällä, eduskuntavaalien jälkeen, olot alkoivat muodostua vapaammiksi ja saatiin edes jonkinlainen kokoontumismahdollisuus, alkoi työväen järjestötoimintakin piirissämme elpyä. Työväenyhdistykset alkoivat vähitellen tointua siitä iskusta, joka »vuosi sitten» oli saatu kestää. Vasta senjälkeen kuitenkin, kun tuli päätös työväentalojen vapauttamisesta ja

poikkeuslakien loppumisesta, voidaan sanoa järjestötoiminta aloitetuksi tässä piirissä. Tosin oli jo ennenkin kaupungeissa ja taajavakisemmissä seuduissa yritetty toimia rajoitetuimmillakin mahdollisuuksilla, mutta maaseutu oli vielä huhtikuun lopulla melkein kuin raivaamatonta korpea, jossa ainoastaan väkevämmän oikeus oli vallitsemassa.

Puheita ja esitelmiä on piirissämme tämän vuoden aikana piiritoimikunnan toimesta pidetty kaikkiaan 131, joista vaalipuheita 49 ja jälkeen vaalien 82 kertaa. Järjestöjen luku piirissä v. 1917 oli kaikkiaan 152. Näistä olivat kuitenkin useat hyvin heikkoja, ollen niissä jäsenmäärä korkeimmillaan ollessa 8—20. Jäsenlukua v. 1917 ei ole voitu saada selville siitä syystä, että kaikki tilastolliset tiedot mainitulta ajalta ovat hävinneet.

Tämän vuoden aikana on piiritoimikunnalle tehdyn ilmoituksen mukaan aloittanut toimintansa 86 järjestöä. Sitäpaitsi on joukko järjestöjä, jotka puolen vuoden vaihteessa toimintansa aloittaneina eivät vielä tähän mennessä ole piiritoimikunnalle tehneet minkäänlaisia ilmoituksia. Toimivien järjestöjen luku piirissämme lienee tällä hetkellä noin 110 vaiheilla. Puolue- ja piiriveronsa täysin maksaneiden jäsenten lukumäärä elokuussa tapahtuneen tilityksen perusteella oli 2800. Jäsenmäärä nousee kuitenkin huomattavasti juuri sentakia, että useimmat puolen vuoden vaihteessa toimintansa aloittaneet yhdistykset eivät vielä tähän mennessä ole suorittaneet minkäänlaisia veroja ja tulevat nämä yhdistykset todennäköisesti suorittamaan puolueveronsa vasta kolmannen neljänneksen tilityksen yhteydessä. Senjälkeen vasta voidaan piirimme todellinen jäsenmäärä saada selville, sillä edelläoleva luku esittää vain sen, paljonko piirissämme oli puolueen jäseniä ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Piirin taloudellinen tila toiminnan alkaessa näytti aivan toivottomalta: kassa oli tyhjä, tilikirjat tiessään. Alkuun sentään päästiin, kun saatiin käytettäväksi Turun Työväen Osuuskaupan v. 1917 voittovaroista piiritoimikunnalle myöntämä 1000: —. Tosin oli piiritoimikunnalla talletettuna Turun Työväen Säästöpankissa 2000: —, mutta sitä ei voitu nostaa, kun vastakirja oli kadoksissa. Pitkälle ei tällä sentään olisi menty, ellei Puoluetoimikunnalta olisi saatu 5000: —, josta 2500: — vaaliavustukseksi ja samainen määrä lainaksi. Veroja ei ensimmäisinä kuukausina suoritettu piiritoimikunnalle juuri ollenkaan, vasta huhtikuussa alkoivat yhdistykset jossain määrin muistaa velvollisuutensa. Paljoa ei veroista kuiten

kaan kertynyt ja niin täytyi taas turvautua Osuuskauppaan, joka myönsi v. 1918 voittovaroista 1000: - piiritoimikunnalle. Kesän kuluessa on piirin taloudellinen tila kuitenkin parantunut, veroja kun on alettu säännöllisemmin suorittaa. Sitäpaitsi toimeenpantiin muutamia kesäjuhlia, joista voitiin tulopuolelle merkitä noin 2500: -. Elokuun 31 p:nä osoitti koetasaus:

Varoja:

Velkoja:

Kassassa. . . . Smk.	1,225:65	Velkoja Smk.	3,805: 09
Talletustilillä . . .	„ 6,000: -		
Saatavia „	162:25		
Yhteensä Smk	77,387: 90		

Tammikuun 14-15 p:nä pidetyssä piirikokouksessa valittiin piiritoimikunnan puheenjohtajaksi Väinö Lehtonen. Toimikunnan muiksi jäseniksi valittiin: A. Lehtokoski, K. Kantola, J. Helo, K. Peltokivi, E. V. Lähde ja F. V. Suominen, sekä varalle M. E. Lehtinen Edv. Vahlsten ja Hj. Eklund. Ruotsalaisten edustajana on ollut Hj. Eklund. Piirisihteeriksi valitsi piiritoimikunta tammikuussa pitämässään kokouksessa Otto J. Vuorion, joka alottikin toimensa helmik. 1 p:nä. Piirikokouksen päätöksen mukaisesti otettiin piirin palvelukseen myöskin kanslia-apulainen maaliskuun 1 p:sta. Tähän toimeen valittiin lakit, ylioppilas I. Kaarto. Kun Vuorio toukokuun lopulla erosi piirin palveluksesta, sittemmin ryhtyen n. s. »Kososen puolueen" puoluesihteeriksi ja nyttemmin kuolleen »Työn Vallan" toimittajaksi, valittiin piirisihteeriksi E. V. Lähde, joka siitä lähtien onkin tointa hoitanut.

Valistustyötä piirissä on tehty niitten ohjeitten mukaan, jotka tammikuussa koolla ollut piirikokous antoi. Koko valistustyöohjelmaa ei kuitenkaan vielä ole voitu kaikessa laajuudessaan toteuttaa, johon toiselta puolen on ollut syynä varojen puute ja taas toiselta puolen puute luennoitsijoista. Tähän asti onkin työ ollut rajoitettu yksinomaan n. s. »lentävään agitatsioniin", koska on katsottu kaikkein tärkeimmäksi järjestöjen henkiinherättäminen ja niiden työn alullesaaminen. Nyttemmin on kuitenkin piiritoimikunnan toimesta laadittu ohjelma luento- ja opastuskursseja varten ja on tarkoitus järjestää tällaisia 4 — 8 päivää kestäviä kursseja useampaan paikkaan eri puolille piiriä.

Vaikka numerot eivät vielä tällä hetkellä näytäkään kovin

loistavilta, useistakin syistä, uskallamme silti rohkeasti ja luottamuksella katsoa tulevaisuuteen, sillä vaikein aika on kestäetty ja vaikein työ suoritettu sillä, että on joukot saatu hereille ja järjestötoiminta alkuun. Työväenliike on jälleen nostettu niistä raunioista, joihin onnettomasti päättynyt kansalaissota sen saattoi. Uskoen, että Suomen Sosialidemokratinen työväenliike, meidän kaikkien yhteisillä voimilla ja ponnistuksilla kykenee raivaamaan itselleen tien ja toteuttamaan ne päämäärät, jotka se on itselleen omaksunut, voimme valoisin mielin jatkaa työtämme.

Turussa, 26 p:nä syyskuuta 1919.

*Turun läänin eteläisen vaalipiirin
Sos. dem. Piiritoimikunta.*

Kautta Ernst Lähde.

*Turun l. Pohj. Sos.-dem. Vaaäpiirijärjestön toiminta
1. 1.-30. 9. 1919.*

Vuoden alussa oli toiminnassa vaan muutamia yhdistyksiä ja niidenkin toimintamahdollisuudet olivat hyvin vähäiset, koska porvaristo silloin vielä oli kylliksi voimakas pitämään työläiset pelon vallassa ja ehkäisemään heidän toimintansa yhdistyksissä.

Eduskuntavaalit, sekä niiden valmistelu toi kuitenkin uutta virkeyttä mieliin ja järjestöt alkoivat monin paikoin pyrkiä toimintaan. Vaalipiirikokous pidettiin 18 p. tammikuuta Porissa, jossa järjesteltiin vaalia koskevia asioita. Kun eduskuntaehdokkaista ei oltu voitu toimittaa puolueäänestystä, asetti kokous ehdokkaat sekä asetti ne myöskin listoille. Ehdokkaita asetettiin 15 ja valitsijayhdistyksiä päätettiin perustaa 7, eli sama määrä kuin aikaisemminkin oli ollut. Vaalitoiminnassa päätettiin turvautua etupäässä suulliseen perheagitatsioonin, josta kunkin kunnan valistuneimmat työläiset tulisivat huolehtimaan; tämä katsottiin parhaiten tuloksia tuottavaksi, varsinkin silloisissa oloissa. Kun Piiritoimikunnalla ei ollut yhtään varoja, oli myöskin epätietoista, missä määrin voitiin lähettää puhujia liikkeelle. Kokous päätti kehoittaa järjestöjä tekemään lahjoituksia piirin rahastoon, jotta toiminta saataisiin alkuun ja mahdollisesti myöskin lähetetyksi puhujia ainakin muutamille paikkakunnille.

Voimaperäisempi vaaliagitatsiooni ei näin ollen tullut mahdolliseksi, varsinkin kun porvarien taholta tehtiin kaikki

mitä voitiin, sen ehkäisemiseksi. Kuitenkin lähetti Piiritoimikunta edustajiaan eri puolille järjestämään paikallisia vaalitoimitsijoita, joille muutamain paikoin sitten maksettiin korvaustakin Piiritoimikunnan puolesta. Puhujia oli myöskin liikkeellä, vaikka vaan lyhyen ajan, kaikkiaan 3 ja pitivät he kokouksia 9 maalaiskunnassa sekä Porissa ja Raumalla. Työväen vaalijulistuksen takavarikoivat viranomaiset kaikkialla missä vaan sen näkivät, toimittaen etsinnän myöskin piirikansliassa, vaikka eivät sitä sieltä löytäneet. Tästä huolimatta tuomitsi Porin raastuvanoikeus silloisen piirisihteen O. Leivon 1,000 markan sakkoon samaisen julistuksen levittämisestä. Vaaleissa sai sos.-dem. yhteinen vaaliliitto 31,534 ääntä. (V. 1917 vaaleissa oli liiton äänimäärä 45,341). Valituksi tuli 7 sosialidemokraattia sekä 8 porvaria (ollen vastaavat luvut v. 1917 vaaleissa 9 sosialidemokraattia sekä 6 porvaria).

Puolueemme äänimäärän alenemiseen vaikutti etupäässä suuri ehdonalaisten, kuolleiden sekä vankiloissa ja maanpako-laisuudessa olevien lukumäärä, jotka kansalaissodasta johtuvien seuraamusten vuoksi eivät nyt olleet tilaisuudessa vaaliin osaa ottamaan.

Suuresti vaikutti myöskin se, että monet työläiset olivat vielä niin peloissaan porvariston toimeenpaneman terrorin johdosta, etteivät uskaltaneet edes vaaliin mennä. Vaalien tulos kaikesta huolimatta vaikutti elvyttävästi järjestötoimintaan, vaikka viranomaistenkin taholta kyllä yritettiin sitä estää. Vappumerkkien myymisestä asetettiin syytteeeseen Porin raastuvanoikeudessa kaksi henkilöä, mutta vapautti oikeus heidät edesvastuusta. Piiriin saatiin paikallinen puoluelehti, nimeltä »Uusi Aika», ilmestymään vasta elokuun alusta, koska O.y. »Kehityksen», joka lehteä kustantaa, omaisuus vasta kesäkuun alussa saatiin yhtiön haltuun. Syyskuun lopulla oli piirissä toiminnassa 110 yhdistystä ja osastoa, joiden yhteinen jäsenmäärä oli 4,069.

118 vanhaa yhdistystä oli joko kokonaan nukuksissa tai juuri henkiin heräämässä, vaan eivät vielä olleet antaneet tietoja jäsenmäärästään.

Tiliasema.

1.1. 1919varat —:—, velat —: —, puhd.om. — *—
30.9. 1919varat 11,417:01, velat 2,500: —, puhd.om. 8,917:01

Piiritoimikunnan puolesta:

ff/. Ahlfors.

Hämeen eteläisen sosdem. piiritoimikunnan toimintaa
30. 6.13.—30. 6.19.

Valistustyöstä päätti viime piirikokous, että sitä on tehtävä sekä kertaluentojen, että luentokurssien muodossa. Luennoita pidettiin v. 1913 aikana 133 p:nä, lukuunottamatta tilapäispuheita ja vaalivalistusta.

Piiritoimikunta antoi tämän vuoden aikana opintoapuroja puolueopistossa opiskelua varten: T. Alavirralle, A. Aaltoselle, V. Virtaselle ja V. Kivisalolle kullekin 300 mk.

Vuosi 1914. Piirikokous päätti jatkaa valistustyötä entiseen tapaan, paihi kirjallisuuden levitystä päätettiin erikoisesti tehostaa sekä pyrkiä lähempään yhteyteen sos.dem. nuorisopiiritoimikunnan kanssa. Piiritoimikunta asetti pääpainoa heittävänsä valistustyöhön ja käytännöllisten tehtävien opastukseen. Järjestötoiminta näytti vuoden alkupuolella voimakasta toiminnanmerkkiä, mutta alkanut mailmansota katkaisi säännöllisen toiminnan. Luentotyöstä täytyi kokonaan luopua. Kurseilla, joita pidettiin 9:ssä eri kunnassa, voitiin opettaa vaan kirjanpitoa ja muuta käytännöllistä toimintaa.

Puheita pidettiin vuoden aikana 140 yhteensä 21,085 kuulijalle. Sen lisäksi pidettiin nuorisopiiritoimikunnan toimesta 86 puhetta 5,608 kuulijalle.

Vappujuhlaa vietettiin 39 paikassa ja osanottajien luku on merkitty 13,000.

Yhdistyksiä oli vuoden; lopussa 161 ja niissä jäseniä yhteensä 4,691.

Vuosi 1915. Piirikokousta ei tänä vuonna voitu ollenkaan pitää syystä, että sen viranomaiset kielsivät. Sen sijaan kokoontui toukokuun 23 p:nä piirineuvosto, joka piirikokouksen asemasta järjesti valistustyön entiseen tapaan. Toiminta tänä vuonna on ollut hiukan vapaampaa. Luennoiminenkin oli jossain määrin sallittua. Piiritoimikunta otti palvelukseensa toveri Aku Attilan, joka kolmen ja puolen kuukauden aikana piti 30 luentoa 1,787 kuulijalle sekä kävi järjestelymatkoilla 37 yhdistyksessä.

Kurssia oli piiritoimikunnalta pyydetty 17 eri paikkaan, joista 12 pyyntöä voitiin täyttää. Kurssien pituus vaihteli 6 — 12 päivän välillä ja oli niissä yhteensä 182 oppilasta. Oppiaineina oli, paitsi kirjanpitoa, kokous- ja puheenpitoharjoituksia. Sen lisäksi pidettiin iltatunneilla luentoja: historiasta, osuustoiminnasta, maatalous- ja verotus y. m. kysymyksistä. Paitsi Attilaa, ovat tämän vuoden aikana pitäneet luentoja piiri-

sihteeri Kivisalo, O. Toivonen, Hanna Kohonen, A. Lehto, A. Kanerva, S. Heikkilä, E. Salmi, V. Virtanen, Y. Sirola, V. Lehokas, J. Raitio, V. Perttilä, T. Alavirta, K. Myllymäki, ja S. Leppä. Luentoja ja kuulijain luku ei ole tiedossa.

Vappujuhlaa vietettiin 38 paikassa ja otti niihin osaa 64 yhdistystä. Muutamissa paikoin viranomaiset kielsivät puheitten- ja jopa juhlinkin pidon.

Nuorisopiiritoimikunnan toimesta puhui piirissä J. Railo 10:ssä pätäkässä 460 kuulijalle ja Otto Toivonen 28:ssa paikassa 2,103 kuulijalle.

Toimivia yhdistyksiä oli vuoden lopussa 163 ja niissä jäseniä 3,394 miestä ja 1,163 naista, yhteensä 4,557. Nuorisosastoja oli 20, naisosastoja 7 ja torppariosastoja 6.

Vuosi 1916 oli piirissämme työväenliikkeen nousuaikaa. Vuoden lopussa oli piirissä työväenyhdistyksiä 168 ja niissä jäseninä 4,119 miestä ja 1,680 naista, yhteensä 5,799. Sen lisäksi oli piirissä 22 nuorisosastoa, 5 torppariosastoa, 5 naisosastoa sekä 45 ammattiosastoa. Näitten alaosastojen jäsenluku oli yhteensä 1,184, joista puolueeseen kuului 583.

Oma talo oli 101 yhdistyksellä.

Valistustyötä tehtiin voimakkaammin kuin ennen. Luentokurssia pidettiin 16 eri paikassa 157 päivää, joissa oli 191 oppilasta. Puheita ja luentoja on pidetty vuoden aikana 564, 38,650 kuulijalle.

Puoluelehtiä levisi: 5,100 «Hämeen voimaa» ja 4109 »Työmiestä».

Vappujuhlaa ei saatu viettää, syystä, että läänin surkean kuuluisa kuvernööri R. Späre kielsi ne tykkänään.

Vuosi 1917. Piirikokous oli suunnitellut valistustyön erittäin laajaksi. Valistusta päätettiin edelleenkin jakaa sarjaluentoja ja kurssien muodossa. Lasten ja nuorison kasvatukseen päätettiin kiinnittää erikoista huomiota. Piiritoimikuntaa kehoitettiin kääntymään nais- ja nuorisoliittojen puoleen saadakseen ohjausta opettajakurssien toimeenpanoa varten. Kun 1918 vuoden alkupuolella alkaneen sisällissodan tähden, ei voitu piirikokousta pitää, eikä ole myöskään min-käänlaista toimintakertomusta vuoden 1917 toiminnasta, niin emme voi varmuudella kertoa puolueasiain tilasta, enempi kuin muistakaan saavutuksista.

Valistustyötä kuitenkin tehtiin entistä voimakkaammin, sillä piirin palveluksessa oli jo yhteen aikaan kolmekin luennoitsijaa.

Opastuskurssia toimeenpantiin lähemmäs 30.

Vuosi 1918 oli kauhujen vuosi. Valistustyöstä ei sinä vuonna voida puhuaakaan. Koko työväenliike oli keskeennyksissä, ensin punaisen ja sitten valkoisen diktatuurin tähden.

Kansalaissota kietoi mukaansa piiritoimikunnan jäsenetkin niin, että ainoastaan kaksi jäsentä selvisi siitä ehein nahoin.

Kun piiritoimikunta ensikerran kokoontui kaikkien kauhujen jälkeen loppupuolella vuotta, niin oli joukosta poissa. Paasivuori, jonka punaiset tappoivat, J. Lehto, jonka valkoiset tappoivat sekä piirisihteeri Kivisalo, joka sai 12 vuoden tuomion. Jällelle jääneet piiritoimikunnan jäsenet valmistivat piirikokouksen, joka sitte pidettiin helmikuun 1—2 p:nä.

Vuosi 1919. Rohkealla luottamuksella päätti piirikokous että valistystä on tehtävä entiseen tapaan. Piirisihteeriksi valittiin K. Myllymäki sekä järjestäjäksi Nestori Väänänen. Järjestäjää päätettiin pitää keväällä 3 kuukautta, mutta piiritoimikunta on pitänyt sitä yhteenmittaan tähän asti.

Ennen kapinaa toimineista 162:sta yhdistyksestä on jälleen aloittanut toimintansa 145, toimintansa alottamattomia on vielä 17, mutta hyviä toiveita niittenkin suhteen on olemassa.

Veronsa täysin suorittaneita yhdistyksiä oli ensi vuosivuosi-
sipuoliskolla 97, joitten yhteinen jäsenmäärä 3,657.

Valistustyötä on tähänasti ennätetty tehdä huomattavasti. On pidetty 93 luentoa, lukuunottamatta iltama- ja kesäjuhlapuheita. Kansanedustajien ja valitsijain välisiä neuvottelukokouksia on pidetty viidessä eri paikassa.

Viranomaisten vainot. Alkupuolella vuotta oli viranomaisen vaino aivan sietämätön. Erittäinkin piirisihteeri oli silmälläpidon alaisena. Ensimmäisen puolentoistakuukauden aikana käytettiin häntä 10 kertaa poliisikamarilla ja piirin järjestäjä Nestori Väänänen pidätettiin matkoilla ollessaan 4 kertaa. Oikeusjuttuja vaalijulistuksen johdosta nostettiin paitsi piirisihteeriiä, 10 muuta henkilöä vastaan sekä tuomittiin siitä sakkoja yhteensä noin 2 500 mk.

Varoja valistus- ja järjestelytyötä varten on saatu, paitsi veroja, kesäjuhlista, joita piirin hyväksi on pidetty kolmessa eri paikassa.

Valistustyötä on myöskin helpoittanut se, että piiritoimikunta on ollut yhteistoiminnassa nuorisopiiritoimikunnan kanssa, käyttäen yhteistä puhujaa. Toimivia nuoris-osastoja[^] on 22.

Tiliasema 30. 6.19. Varat 8,326:30, velat 2,500: -, puhdas omaisuus 5,826: 30

Kalle Myllymäki.

*Kertomus Hämeeni, pohj. vaalipiirin puolueasiain
tilasta vuosilta 1913—19.*

Vuosi 1913 päättyessään oli piirimme puoluetoinnassa merkityksellinen siinä suhteessa, että silloin ensikerran oli räikeämmin huomattavissa ammatillisen liikkeen pyrkimykset päästä eroon sos. dem. puolueesta, samalla kun oli huomattavissa taasen maalaisväestön suurempaa harrastusta poliittiseen järjestäytymiseen. Vuotena 1912, jolloin taantumus piirissämme oli kaikista suurin, puolueeseen kun kuului vaan 2,488 jäsentä maaseuduilta ja Tampereen kaupungista 578, oli myöskin piirin talous rappiotilassa. Vuosi 1913 osoitti nousua. Jäsenmäärä kohosi maaseuduilla 641 ja kaupungissa 340 henkilöllä. Sanottuna vuotena oli piirissämme ammatillisesti järjestyneitä 2,224 henkilöä, joista puolueeseen kuului vaan 918. Piirin tiliasemakin oli jo vähän parantunut, velat ja varat olivat jotakuinkin tasan. Piirimme puolueäänenkannattajaakin, Kansan Lehteä, levisi piiriimme puolta epempi kuin edellisenä vuotena, jolloin sen maaseututulaajamäärä oli laskenut 1,900. Työväentalojen luku oli 59 ja koko puolueomaisuuden arvo teki 1913 lopulla piirissämme 547,449:—.

Vuosi 1914 osoitti yhä nousua, huolimatta siitä, vaikka puhjennut maailmansota teki vuoden loppupuolella toiminnan miltei mahdottomaksi. Jäsenmäärä kohosi edelleen jonkun verran, mutta sen sijaan piirin raha-asiat huononivat huomattusti, kun osastojen toiminta joutui sodan vuoksi häiriötilaan. Sanottuna vuonna valmistui piirissämme 9 uutta työväentaloa. Puolueosastojen luku oli 127 ja niissä oli jäseniä vuoden lopulla 4,094. Tämän yhteydessä tulkoon myöskin mainituksi, että piirin valistustyötä, jota aikaisemmin oli tehty kerta-puheiden muodossa, alettiin tehdä toimeenpanemalla viikon kestäviä luento- ja opintokursseja eri paikkakunnilla piirissämme. Niinpä piiritoimikunnan toimesta pidettiin sanottuna vuotena 361 luentoa, edelläkerrotuilla kursseilla, käsittäen luennot useita eri aloja. Seuraukseksi siitä voidaankin mainita, että niiden avulla voitiin kehittää toimihenkilöitä työväenjärjestöihin. Piirimme puolueomaisuus kasvoi sanottuna vuotena 113,444:— markalla. Sen sijaan piiritoimikunta velkaantui sanottuna vuotena 2,174:— yli omien varojen.

Alkuunpantua valistustyötä jatkettiin sota-ajasta huolimatta vuotena 1915 entiseen tapaan. Tänäkin vuotena jäsenmäärä osoitti nousua ja etenkin järjestöjen ja piirin taloudellinen

tila huomattavasti kohosi, johtuen tämä etupäässä siitä, kun ei ollut toiminnan mahdollisuuksia muuhun kuin huvipuolen järjestelemisiin. Mainittakoon kuitenkin että elintarvekysymysten kärjistyminen alkoi jo herätellä suuria joukkoja yhteiskunnalliseen liikehtimiseen, kansalaiskokouksia pidettiin sen johdosta ympäri piiriä, mutta suurempata vaikutusta niillä ei vielä ollut työväen järjestöjen toimintaan vaalipiirissämme. Puolueen jäsenmäärä oli 4,156.

Vuosi 1916 oli jo järjestötoimintaan nähden edellistä paljon vilkkaampi, jäsenmäärä kohosi 1,540, tehden vuoden lopulla piirimme puoluejäsenten luku 5,696 henkilöä. Puolueosastojen luku oli 147 ja ammattiosastojen luku 51. Ammatillisesti järjestyneitä oli piirissämme yhteensä 3,094, joista kuului puolueeseen 1,912 henkilöä. Kuten sanottu, kohosi puolueemme jäsenmäärä 1,540, ei kuitenkaan ammatillisten järjestöjen kautta kohoaminen tehnyt kuin 403 puolueeseen, vaikka ammatillistenkin järjestöjen jäsenmäärä edelliseen vuoteen verraten kohosi 1,452 henkilöllä. Niinikään sanottuna vuotena toimitetuissa eduskuntavaaleissa kohosi puolueemme äänimäärä v. 1913 vaaleihin verraten 3,349 äänellä, joten piiristämme saatiin valituksi kahdeksan edustajaa puolueelle. Piirin raha-asiatkin paranivat, tehden tilipäätöksen mukaan jo pääomatili 1,569:90. Piirin palveluksessa oli kaksi toimitsijaa, nimittäin piirisihteri ja kiertävä järjestäjä.

Ensimmäisellä vuosineljänneksellä 1917 ei piirimme järjestötoiminnassa ollut havaittavissa erikoisempaa nousua, vaan oli toiminta samallaista kuin edellisenäkin vuotena, vaikka elintarvepulat kuohuttivat jo mieliä yli äyräittensä. Vasta sitten kun puhkesi maaliskuun Venäjän vallankumous, alkoi myöskin järjestöjen jäsenmäärät paisua ja toiminta vilkastua. Kansalaiskokouksia pidettiin kaikkialla työväenjärjestöjen toimesta, joissa tuotiin esille työväen vaatimuksia ja kun niiden toteuttaminen näytti hitaalta, ryhdyttiin jo niiden toteuttamista suunnittelemaan vallankumoustietä. Niinpä Tampereellakin yritettiin saada kunnallishallinto työväestön haltuun, syrjäyttämällä voimassaolleen kunnallislain ja samoin ajateltiin useissa maalaiskunnissakin, vaikkapa ei niissä menty niin pitkälle kuin Tampereella. Samoin puhkesi maatyöväen lakkoja joka kolkalla piirissämme ja joissa myöskin työväen poliittiset järjestöt olivat johtoasemissa. Kun täten puolueemme joutui suurten joukkojen vallankumouksellista liikettä ohjaamaan, oli luonnollisestikin sen seurauksena, että järjestöjen jäsenmäärät paisuivat tavattomassa määrässä. Niinpä kuului pii-

rissamme puolueeseen sanotun vuoden lopulla jäseniä 19,200, jonka seurauksena sitten oli, että piirin raha asiatkin huomautusta korjaantuivat, vaikka piirin palveluksessa oli kolme toimitsijaa vakituisesti. Samana vuotena toimitetuissa eduskuntavaaleissa puolueemme äänimäärä huomautusti kohosi, mutta siitä huolimatta menetimme yhden edustajapaikan, jonka aiheutti porvaripuolueiden vaaliliitto. Piirin tilipäätös v. 1917 osoittaa varoja yli velkojen Smk. 6,018: —.

Vuoden 1918 toiminnasta ei ole piiristämme paljon mainittavaa, sillä ainoastaan vuoden lopulla jotkut järjestöt hie-
man alkoivat näytellä elonmerkkejä ja piiritoimikunnankin toiminta rajoittui miltei siihen, että se kehoitti valitsemaan ylimääräiseen puoluekokoukseen edustajia ja kutsui piirin ylimääräisen piiriedustajakokouksen koolle järjestämään piirin vastaista puoluetoimintaa. Sanottuna vuotena kuitenkin jo heräsi 19 yhdistystä toimintaan. Tämän yhteydessä olisi ollut tarpeellista selostaa, mihin tilaan piirimme puoluejärjestöt ja niiden omaisuudet kapinan jälkiselvittelyissä joutuivat, mutta siihen puoleen asiasta ei voida vielä tällä kertaa täyttää selvyyttä saada ja sen vuoksi jätänkin siitä selvityksen teon toistaiseksi.

V. 1919. Tammikuulla pidetyn piirikokouksen jälkeen on puoluetoiminta vaalipiirissämme vironnut jo siihen mitta-
aan, että nyt on jo toiminnassa 120 eri puolueosastoa ja tekee niiden yhteinen jäsenmäärä 9,946 henkilöä. Työväentaloja on vaalipiirissämme palanut 4 ja yksi on vielä tykkänään viranomaisten, eli oikeammin Jämsän kunnan hallussa, jolle sen kapinan ajalla pakoituksesta lahjoittivat ja jota nykyisin koetetaan periä takaisin. Taloja on kaikkiaan 64, joiden lisäksi on kolme valmistumaisillaan.

Tiliasema syysk. 28 p.

Varoja, kalustoa y.m	2,125: -	Velkoja yhteensä . .	5,992: -
Rahaa pankissa . . .	2,000: -	Puhtaaksi pääomaksi	33: -
Käteiskassa	1,900: -		

Yht. 6,025: -

Yht. 6,025: -

Tiliselostuksen yhteydessä mainittakoon, että valkoisten vallanaikana työv. talolta katosi piirin omaisuutta lähes kolmen tuhannen markan arvosta.

Emil Saarinen.

Mitä piirimme puolue toimintaan yleensä tulee, on se nykyisin nousemassa entiseen mahtiinsa. Puolueosastoja ei ole enää kuin 12 heräämättä toimintaan ja kunnallistoimikunnatkin ovat jo toiminnassa kaikissa niissä kunnissa, joissa ne ovat ennenkin olleet toiminnassa. Piirimme palveluksessa on kaksi toimitsijaa. Toimeenpannuissa edustajavaaleissa puolueemme äänimäärä väheni 5,554 äänellä, ollen koko äänimäärä 29,774.

Tampere, 30 p. syysk. 1919.

Evert Valkeisaha.

Selostus Viipurin läänin it. vaalipiirin puolueasiain tilasta v. 1919.

Vuoden alussa ei järjestötoiminta vielä ollut päässyt alkuunsa. Kun eduskuntavaaleja ruvettiin valmistamaan, täytyi alkuvalmistuksissa turvautua yksityisten toverien apuun. Järjestötoiminnan alkuun saamioon usealla paikkakunnalla on ollut perin vaikeata. Kapinan aikana ja sitä seuranneessa puhdistuksessa tulivat tuhotuiksi kaikki parhaat ja tottuneimmat järjestöjen toimihenkilöt. Kun piirin entiset huomattavat rahavarat eivät ole olleet käytettävissä, — tuskin tulevat koskaan olemaankaan — niin ei tähänsaakka ole ollut mahdollista kiertävän järjestäjän palkkaaminen, vaan on kirjevaihdon ja sanomalehtien avulla herätetty entisiä järjestöjä toimintaaD. Yhdistyksien omaisuuden takavarikossa olo ja porvariston harjottama painostus yhdessä suojeluskuntalaisten harjoittaman mielivaltaisuuden kanssa, on siellä, missä muutoin olisi aikaisemmin voitu toiminta aloittaa, ollut sitä ehkäisemässä.

Kaikista huonoimpaan asemaan ovat kuitenkin joutuneet piirimme kaakkoinen ja itäinen rajaseutu. Vallitseva sotatila ja sen varjolla tapahtuva sotilasviranomaisten isännöiminen, on tehnyt mahdottomaksi kaiken järjestötoiminnan alkamisen. Niinpä Terijoen, Kivennavan, Raudun, Muolaan, Heinjoen, Sakkolan ja Pyhäjärven kunnissa, joissa v. 1917 oli 48 järjestöä, ei nyt ole muuta kuin kaksi, nim. Kivennavan kk. ja Pyhäjärven Rotjanlahden työväenyhdistykset. Samasta syystä ei Laatokan pohjoispuolella olevissa Impilahden, Salmin ja Suojärven kunnissa ole saatu järjestötoimintaa alkuun. Vaikeuksista huolimatta on kuitenkin jo 60 järjestöä saatu toimintaan, vaikkakin eivät kaikki ole vielä ehtineet ensimmäistä

verojen suoritusta toimittaa. Taloudellisen aseman vakiintuessa syksyn tullen on toiveita saada palkatuksi järjestäjä kiertämään järjestötoiminnan elvyttämiseksi.

Vaalijulistusten ja vappumerkkien levittämisestä ei ole oikeusjuttuja nostettu. Samoin piirilehteämme «Kansan Voimaa*/ ei ole poliittisilla painokanteilla ahdistettu.

Taloudellinen asema on seuraava:

Varat:	Velat:
Rahaa kassassa . . . 3,358:03	Sos.dem.puol.toimik. 2,740: —
Arvopapereita. . . . 1,110:—	Piirin sanom. 1. ra-
Kalusto. 1,600: -	hast -2,309:43
Kirjallisuutta. . . . 408:40	Muita velkoja 1,427: -
Smk. 6,476:43	Smk. 6,476:43

Toimintansa alkaneita yhdistyksiä on 60, niissä jäseniä: miehiä 1,376 ja naisia 509 eli yhteensä 1,885 jäsentä.

Ennen kansalaissotaa oli yhdistyksien luku 140 ja niiden yhteinen jäsenmäärä 12,216. Vielä toimintansa alottamattomia 80.

Vuoden 1913 lopussa oli vaalipiirissämme yhteensä yhdistyksiä 136, niistä kaupungeissa 3 ja maaseudulla 133. Vaalipiirin järjestöissä oli yhteinen jäsenmäärä 4,059, joista miehiä 3,248 ja naisia 826.

Vuoden 1914 lopussa yli yhteensä yhdistyksiä 119 ja niiden yhteinen jäsenmäärä 4 314, niistä miehiä 3,619 ja naisia 695.

Vuoden 1915 lopussa oli yhdistyksien luku alentunut 94 ja jäsenmäärä koko vaalipiirissä 3,173.

Vuoden 1916 lopussa oli yhdistyksien luku 118 ja oli niiden yhteinen jäsenmäärä 4 962, niistä miehiä 4,025 ja naisia 937.

Vuoden 1917 ajalta, ei ole käytettävänämme varsinaisilla tilastolomakkeilla koottuja tietoja, verokorttien mukaan on sanottuna vuotena ollut toiminnassa 140 yhdistystä ja niissä jäseniä yhteensä 12,216, joista miehiä 10,266 ja naisia 1,950.

Niinkuin näistä numeroista käypi selville, vaikutti maailman sodan syttyminen lamauttavasti järjestötoimintaan. Sotajan aiheuttama työttömyys ja työväen siirtyminen toisille paikkakunnille, yhdessä viranomaisten rajoittavani määräysten katissa, on todennäköisesti vaikuttanut sen järjestöjen luvun ja jäsenmäärän vähentymisen, joka on huomattavin vuoden

1915 aikana. Sitä seuraavana aikana rupeaa järjestöjen luku lisääntymään ja jäsenmäärä nousemaan, saavuttaen huippunsa vuoden 1917 aikana. Tähän tietysti vaikutti ratkaisevasti sanottuna vuotena tapahtunut vallankumous, joka innosti työväkeä liittymään järjestöihin poistaen samalla ne rajoitukset, jotka aikaisemmin olivat estäneet järjestötoimintaa. Niin ilahduttavalta kun näyttääkin tämä huimaava jäsenmäärän lisääntyminen, oli sillä omat varjopuolensakin olemassa. Silloin tuli mukaan paljon sellaista ainesta, jotka eivät tunteet sosialidemokratian aakkosiakaan, puhumattakaan sen syvemmästä tuntemisesta. Näin ollen näyttää luonnolliselta, että se vähäinen jäsenmäärä, joka muodosti järjestöjen varsinaisen kantajoukon, oli voimaton ohjaamaan joukkojen toimintaa, vallitsevissa epänormaalisissa oloissa, sosialidemokratian viitoittamalle rauhallisen kehityksen tielle.

Sortavalassa 27 p:nä syyskuuta 1919.

Viipurin 1. it. vaalipiirin Sos.-dem* Piiritoimikunta.

Arvid Nieminen. O. V. Turunen.

Mikkelin l. vaalipiirin sos.-dem. piirijärjestö.

Toiminta vuosina 1918 ja 1919.

Varsinainen järjestötoiminta vaalipiirissä kansalaissodan jälkeen voidaan katsoa alkaneen vasta tammikuun alusta 1919, jolloin ylimääräisessä puoluekokouksessa joulukuun lopulla asetettu sos.-dem. vaalipiiritoimikunta ryhtyi toimeen. Toimintakykyisiä puolueosastoja oli kyllä olemassa, mutta valkoisen terrorin ankaran painostuksen vuoksi eivät ne kuitenkaan päässeet toimimaan. Kokonaan toimeettomaksi ei työväestö kuitenkaan tätäkään ennen jättäytynyt. Niinpä esim. v. 1918 lopulla uusien kunnallislakien nojalla toimitettuihin kunnallisvaaleihin otettiin työväestön taholtakin verrattain pontevasti osaa ja, paria poikkeusta lukuunottamatta, omilla sosialidemokratilla listoilla. Vaalien tuloksetkin koituivat porvareille, huolimatta siitä, ettei järjestöjen apua vaalivalmisteluissa voitu käyttää, eikä yleisemmästä agitatsionista ollut puhuttakaan, suorastaan yllätyksiksi. Piiritoimikunnan toimesta on pantu toimeen tarkka tiedustelu vaalien tuloksista y. m. kunnallisista asioista vaalipiirin eri kunnista. Tätä kirjoitettaessa on piirin 30 kunnasta saapunut vastauksia 15:sta kunnasta ja selviää niistä, että missä työväestö otti osaavaa-

leihin, siellä saavutettiin huomattavat tulokset. Useissa kunnissa ovat sosialidemokraatit enemmistönä tai sitten tasaväkinä porvarien kanssa, kun taasen on olemassa sellaisia-kin, kuntia, joissa työväestö ei ole ottanut vaaleihin osaa ja jäivät sentakia kokonaankin edustamatta valtuustoissa. Muutamissa kunnissa ovat sosialidemokraatit niinikään enemmistönä kunnallis- ja vaalilautakunnissa, ompa eräässä kunnassa kunnallislautakunnan jäsenpaikat yksinomaan sosialidemokraattien hallussa.

Senverran saatiin lisäksi v. 1918 lopulla puolueosastojen toiminta vireille, että voitiin valita edustajat ylimääräiseen puoluekokoukseenkin.

Tammikuun 14 p:nä kokoontui piirijärjestön edustajakokous piiritoimikunnan kutsusta Mikkeliin, eosimäisen keran kapinan jälkeen. Varsinaisena tehtävänä oli maalisk. 1—3 p:nä toimitettavien eduskuntavaalien valmistelu. Samalla suunniteltiin toimenpiteitä piirijärjestön toiminnan elvyttämiseksi.

Eteenpäin lähteminen oli alussa vaikeata. Viranomaiset asettivat järjestöjen kokoontumiselle ja toiminnalle mitä mahdollisimpia vaatimuksia. Rahavaroja ei piirin kassassa ollut myöskään yhtään. Alkuunpääsemiseksi kerättiin piirikokouksessa edustajain kesken kolehti, mikä tuotti pari sataa markkaa. Siicä kaikki. Tästä huolimatta päätettiin vaalikokouksia järjestää ja agitatsionia harjoittaa, mikäli suinkin mahdollista ja kun lisäksi tiedettiin puolueelta saatavan jonkun verran rahallista avustustakin. Tämä avustus, 5,000 mk. sittemmin kyllä piiritoimikunnalle hyvissä ajoin lähetettiinkin, mutta pidätettiin se Mikkelin postitoimistoon, muka sillä syyllä, ettei tiedetty piiritoimikunnan osotetta, joten rahat saatiin vasta vaalien jälkeen perityksi. Lainaamalla ja yksityisten puoluetoverien avuliaisuudella ja uhrautuvaisuudella saatiin kuitenkin senverran varoja kokoon, että vaalien edelliseksi kuukaudeksi voitiin palkata 2 kiertävää puhujaa ja tuhatkunnan markkaa kirjallista valistustyötä varten. Lisäksi pidettiin tilapäispuheita. Kaikkiaan pidettiin vaalien edellä piiritoimikunnan toimesta 68 puhetta noin 6,000:lle kuulijalle. Lisäksi painatettiin sos. dem. ehdokaslistaa ja vaaliohjelmaa 15,000 kpl. ja puolueen vaalijulistusta levitettiin 13,500 kpl., josta määrästä noin 2,000 kpl. joutui viranomaisten saaliiksi.

- Vaalikokoukset sujuivat verrattain rauhallisesti, mutta puolueen vaalijulistusten levittämisestä tuomittiin 12 henkilöä 50 markan sakosta alkaen, aina 10 kuukauden linnatuomioon asti.

Vaaleissa annettiin puolueemme hyväksi vaalipiirissämme 29,240 ääntä (v. 1917 29,644), porvarillisten puolueiden saadessa yhteensä 32,901 (v. 1917 vaaleissa 27,970). Puolueemme menetti näissä vaaleissa yhden edustajapaikan, juuri vaalien edellä piiriin ilmestyneen maalaisliiton hyväksi. Eri puolueiden edustajain luku vaalipiiristä on nykyisin seuraava: Sos.-dem. 6, edistysp. 4, kokoomusp. 1 ja maalaisliitto 1.

Huolimatta varsin tukalista olosuhteista, etenkin kuluvan vuoden alkupuolella vallinneista, on puoluetoiminta piirissä tasaista vauhtia elpynyt. Vaalipuhujat matkoillansa koettivat herätellä järjestöjä ja saatiinkin silloin jo toimintaan 30 vanhaa yhdistystä. Piiritoimistosta on myös jatkuvasti annettu ohjeita ja kehoituksia kirjallisesti. Toimintaa on kumminkin sanomattoman suuresti vaikeuttanut se, ettei piirissä ole ollut ainoatakaan työväen sanomalehteä, ennenkuin vasta heinäkuun alusta 1919 lähtien, jolloin »Vapaus» pääsi jälleen ilmestymään. Kuitenkin voitiin kesäkuun lopulla pidettyyn varsinaiseen piirikokoukseen mennessä todeta piirissä v. 1917 lopulla olleista 93 puolueosastosta toimintansa alkaneita yhdistyksiä olevan 63, joiden yhteinen jäsenluku 2,460, niistä miehiä 1,900 ja naisia 560. (Yhteinen jäsenluku v. 1917 oli 3,702).

Nykyään on jäsenluku jonkunverran yli 3,000 ja puolueosastojen luku 72. Kunnallisjärjestöjä toimii 16:ssa kunnassa. Vuoden loppuun mennessä voitaneen piirijärjestön toiminnan odottaa hyvällä syyllä elyvän täysin entiseen määräänsä.

Sodan ja sitä seuranneen n puhdistuksen" uhrin. Huolimatta siitä, että vaalipiirimme koko kapinahan kuului n. s. valkoisen Suomen alueelle, eikä työväestöllä ollut kapinaan sekaantumisen mahdollisuuksia, joutui kuitenkin huomattava määrä puoluetovereita ja järjestöjen jäseniä valkoisen »puhdistustyön» uhriksi. — (Lähemmin sos.-dem. pifolueen tilastokomitean tiedonannoissa.) — Kansanedustaltamme tuomittiin J. A. Lankila kuolemaan, mikä tuomio sittemmin muutettiin elink. kuritushuonevankeudeksi. Myöhemmin on Lankila kuollut vankilassa; O. Orasmaa ja Anni Savolainen tuomittiin 12 vuodeksi, Hakala ja Eronen 8 vuodeksi kuritushuoneeseen, Albin Valjakka sortui kuolemaan Viipurin vankileirillä keväällä 1918 ja P. Huttunen on poistunut maasta.

Kesäjuhlia on 1919 toimeenpantu kahdet, nim. Varkaudessa ja Joutsassa. Juhlat olivat innostavia ja taloudellinkin tulos tyydyttävä.

Piiritoimikuntaan kuuluvat: A. Parkkinen, K. Hakala, V.

Paavilainen, Hilma Valjakka, Mandi Tolonen, J. Tolonen ja F. Meriluoto, varajäseninä J. Luukkanen ja I. Siiskonen.

Piirisihteerin tehtäviä on elokuun alkuun 1919 hoitanut V. Paavilainen, hoitaen samalla myöskin rahastoa. Sittenmin on piirisihteerinä ollut Y. Komu.

Mikkelin l. vaalipiirin sos.-dem. piiritoimikunta.

*Kertomus Kuopion läänin länt. vaalipiirijärjestön toiminnasta 31.12.1918-15.9.1919. **

Yksityisiä, pienempiä yrityksiä työväen järjestötoiminnan elvyttämiseksi Kuopion läänin länt. vaalipiirissä lienee tapahtunut vuonna 1918 ennenkin kuin 31.12., jolloin ensi kerran kokoontuivat ne »laillisen" vaalipiiritoimikunnan jäsenet, jotka mainittuna aikana sattuiivat olemaan Kuopiossa, yhteiseen kokoukseen suunnittelemaan niistä toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä alaslyödyn järjestötoiminnan pystyynsaamiseksi. Aikaisista toimintaan heränneistä paikkakunnista on ennenkaikkea mainittava Kuopio, jossa joulukuun alkupäivinä pidettiin sos.-dem. kunnallisjärjestön kokous, mikä valitsi väliaikaiset toimikuntansa, toimitti puoluekokousedustajavaalit, järjesteli tulevan toimintansa j. n. e. Myöskin joissakin maaseutupaikoissa, kuten esim. Nilsiässä, näkyi jo tällöin vähäisiä elonmerkkejä.

Mutta yllämainitun päivän 31. 12. 1918 jälkeen, jolloin vaalipiiritoimikunta antoi ensimmäisen julistuksensa piirille, ei kulunut kauan aikaa, kun aivan yhtäkkiä koko piirissä elämä virkosi niin, että jokaisessa kunnallisjärjestössä saatiin kunnallistoimikunnat pystyyn. Millä nopeudella nousi sitten koko järjestötoiminta kautta piirin, osoittaa paraiten se, että kun tammik. 14-15 p:vinä pidettiin Kuopiossa piirijärjestö kokous, niin jokaisessa kunnallisjärjestössä oli jo toimitettu aivan sääntömääräisessä järjestyksessä s. o. kunnallisjärjestötään piirikokousedustajien valitseminen sekä asetettu eduskuntaehdokkaat ja toimitettu niistä puolueäänestys.

Se virkeys, jonka piirijärjestökokous osanottajiinsa toi ja sitten heidän mukanaan koko piirille, kuin myös lähestyvät eduskuntavaalit olivatkin lopuksi ne vaikuttimet, jotka täälläkin saivat toiminnan heti alultaan melkein entiseen, ennen kansalaissotaa olleeseen kuntoon pääpuutteissaan, sillä olihan tämäkin piiri menettänyt useita vanhoja, kyvykkäitä jäseniään

aiheutuen tästä sinne tänne järjestötoimissa aukkoja, huomattaviakin, jotka yhä vieläkin ovat täyttämättä.

Eduskuntavaaleissa maalisk. 1—3 p:vinä kuluva vuotta aleni sosialidemokraattien äänimäärä piirissämme 31,871:stä 29,344:een, mikä ei tuottanut kuitenkaan yhdenkään edustajapaikan menetystä. Mikä tai mitkä syyt tällaiseen äänimäärän, vähenemiseen ovat olleet vaikuttamassa, voivat olla hyvinkin monet, mutta että viranomaisten työväen vaaliagitation sortotoimenpiteet ovat olleet yhtenä niistä, se on tosiasia. Takavarikoihan »poliisi" täälläkin puoluetöimikunnan lähettämät vaalikehoitukset jo piirikansliassa ja »hajotti" työväen vaalikokouksen Leppävirralla. Kuopion raastuvanoikeus taas puofestaan lakkautti juuri vaalien edellä. »Savon Kansan" sen sievistetyssä muodossa julkaiseman puoluetöimikunnan vaalikehoituksen takia ja tästä sekä osaksi toisista kirjoituksista antoi lehden vastaavalle 9 kk. vankeustuomion. Tällaisesta viranomaisten menettelystä, paitse että se semmoisenaankin esti arempia menemästä vaaliurnille, oli myöskin seurauksena se, että piiritöimikunta ei saanut harjottaa sitäkään vähää kirjallista vaaliagitatiota, johon se oli turvautunut, kun ei ollut puhujien puutteessa saanut suullista vaaliagitatiota käyntiin kuin sangen vähäisessä määrässä. — Valituiksi piiristämme tulivat professori Väinö Voionmaa Helsingistä, kaupanhoitaja Pekka Huttunen, rouva Anni Rytönen ja torppari Heikki Kääriäinen Iisalmelta, liikemies Ville Väinö ja rouva Lyydia Saarikivi Kuopiosta sekä opettaja Olli Korhonen Nilsistä.

Kuinka suuri *järjestöjen jäsenmäärä* tällä hetkellä kokonaisuudessaan on, ei voi aivan tarkalleen sanoa, sillä verotilityksen suoritus puolivuodelta ei ole vielä päättynyt ja yhä vieläkin saapuu tilityksiä ensimmäiseltäkin neljännekseltä. Mutta, jos saadaan pitää ensimmäiseltä neljännekseltä tähän saakka suoritettua tilitystä nykyään järjestöihin kuuluvien jäsenten lukumääränä, niin voidaan jäsenmääräksi merkitä tuo ilahduttava luku 5,000, mikä on suurempi kuin jäsenluku v. 1916 lopussa. V. 1917 lopussa ja nyt tällä hetkellä täysin toiminnassa olevien yhdistysten ja osastojen lukumäärä taas käy ilmi allaolevasta taulukosta:

Kunta	v. 1917	v. 1919
Kuopio	. 17	15
Kuopion mlk.	. 23	21
Iisalmi	. 29	27
Kiuruvesi.	. 10	8
Lapinlahti	. 11	10
Maaninka	. 10	8
Muuruvesi	. 10	9
Nilsia	. 10	10
Pielavesi	. 12	12
Rautalampi.	. 14	11
Suonenjoki.	. 6	6
Tuusniemi	. 8	4
Keitele	. 5	4
Hankasalmi	. 10	8
Vesanto	. 3	3
Varpasjärvi.	. 6	3
Leppävirta	. 4	1

Yhteensä~201\$ V7Ö

Ylläolevat luvut, mitä tulee nyt toiminnassa oleviin yhdistyksiin, eivät ole ehdottomia siinä mielessä, että nuo puuttuvat yhdistykset kokonaan nukkuvat. Päinvastoin useassakin noissa 38:ssa yhdistyksessä on toiminta jo tällä hetkellä käynnissä, joskin se on alkanut niin myöhään, ettei niiltä ole vielä ehtinyt veroja saapua ja siten siis ovat vielä nukkuvien kirjoissa.

Työväen järjestötoiminnan heräämisestä puheenaollen voimme myöskin mainita, että »Savon Työmies", jonka ilmestymisen kansalaissodan puhkeaminen esti 1 p:nä helmik. 1918, alkoi taas jälleen ilmestyä vuoden lopulla »Savon Kansan» nimellä, mutta ei enää sosialidemokraattisena, vaan »puolueettomana" työväen uutislehtenä. Lehteä ei ole myöhemminkään tarjottu puoluelehdeksi, jonka takia piirijärjestökokous Kuopiossa 28—29 toukok. 1919 päättikin olla antamatta mitään tukea lehdelle, niinkauan kuin sitä ei olla tarjottu puoluelehdeksi.

Piirin *raha-asiain tila* käy selville seuraavasta 15. 9. 1919 toimitetusta tilikatsauksesta:

Tulot:		Menot:	
Piiri-, puolue- y.m. verot	24,693:05	Vaaliagitatiooni . .	5,900:55
Jäsenkirjoista y. m. myydyistä tavaroi- sta	547:05	Piirikok. kust. . . .	2,445:30'
Puoluetoimikun- nalta	5,000:	»Savon Kansan« osakkeet	5,000
„Savon Kansasta" .	5,000	Puolueverot	7,464
Pankissa rahaa . . .	1,172: 43	Virkailijain palkat .	6,125:
Sekal. saatavia . . .	210:	Painatustyöt	2350: 35
		Iltnotus-y.m. lehti- kust.	332: -
		Kansliatarpeet ja postik.	873:90
		Sekal. menoja . . .	1,070:40
		Ylijäämä	5 061:03
Yht. 36,622:53		Yht. 36,622:53	

Kuopiossa 15 p:nä syysk. 1919.

Sosialidemokratinen Piiritoimikunta Kuopio.

J. O. Rauhala
puheenjoht.

Edv. Halonen
sihteeri.

Vaasan läänin it. vaalipiirin vuoden 1919 toiminnasta.

Järjestötoiminta osoittaa elpymistä kaikkialla piirissämme, paitsi Karstula, Kivijärvi, Kinnula ja Soini, jotka ennenkin ovat olleet piirimme heikoimpia pitäjiä, eivät vielä ole juuri mitään elonmerkkiä näyttäneet, joten vastoin piirimme muissa osissa on huomattavissa yleistä nousua.

Kaikkiaan on piirissämme nykyään toiminnassa 132 yhdistystä, joissa on jäseniä yhteensä 4,240.

Vuoden 1918 alussa ennen kansalaissotaa oli piirissämme yhdistyksiä 176, joiden yhteinen jäsenmäärä oli vähän ylitse 7,000.

Ennen kansalaissotaa toiminnassa olleita, mutta vielä toistaiseksi toimintaansa aloittamattomia yhdistyksiä on kaikkiaan 44.

Puolueen vaalijulistusta ja vappumerkkiä kyllä piirimme maaseuduilla takavarikoitiin ja uhattiin kanteita nostaa. Mutta mikäli tiedämme, ovat kanteiden nostamiset jääneet uhkauksiin.

Piirimme sanomalehteä Työn Voimaa vastaan on kuluvan

vuoden aikana nostettu kaksi painokannetta, joista toisen oli nostanut talollinen Jussi Riipinen, Laukaasta, valkoisen terrorin paljastusten johdosta. 28 p. huhtikuuta Jyväskylän raastuvanoikeus tuomitsi lehdelle sakkoa 200 mk.

Toisen painokanteen nosti Keski-Suomen suojeluskuntain perustaja Martti Pihkala lehdessämme olleen uutisen johdosta, jossa kerrottiin Jyväskylän synnytyslaitoksen hädästä, jonka Pihkala toimitti. 22 p:nä syysk. Jyväskylän raastuvanoikeus päätöksellensä tuomitsi lehden vastaavalle toimittajalle mainitun uutisen johdosta sakkoa 100 mk. ja lisäksi vastaavan, raastuvanoikeudessa juttua käsiteltäessä, kantajaa vastaan tehdystä uudesta solvauksesta 150 mk. sakkoa.

Muita sanottavampia vainoja työväen järjestötoimintaa vastaan ei piirimme alueella ole harjoitettu, lukuunottamatta eri paikoilla ilmenneitä, kaikkialla tavallisesti ilmeneviä suojeluskuntalaisten laittomia esiintymisiä ja ohranan toimeenpanemien muutamien yksityisten puolueemme jäsenten vangitsemisia.

Vaasani, it. vaalipiirin Sosialidemokratinen
Piiritoimikunta.

Ktta / F. Aalto.

Kertomus Vaasan läänin' eteläisen vaalipiirin toiminnasta 22 p:stä joulukuuta 1918—1 p:vään lokakuuta 1919.

Kansalaissodan jälkeen kokoontui piiritoimikunta ensimmäisen kerran 22 p:nä joulukuuta, jonka jälestä se on kokoontunut 21 kertaa, ja näistä kokouksista merkitty pöytäkirjaan 182 §:lää.

Piiritoimikunnan toiminta on tällä ajalla ollut perin vaikeaa, sen takia että piirin taloudellinen asema on ollut niin heikko, ettei toiminnasta mikäli se koskee valistustyötä ole tullut mitään, lukuunottamatta tilapäisiä valistustilaisuuksia, joita on koetettu järjestää, niin paljon kuin on ollut mahdollista sekä piirisihteerin tekemiä matkoja, jotka nekin on täytynyt supistaa mahdollisimman vähiin. Samasta syystä jäi vaaliagitatsioonikin verrattain heikoksi, josta johtui että puolueemme, joka v. 1917 vaaleissa sai 12,419 ääntä, sai tänä vuotena toimitetuissa eduskuntavaaleissa, 11,839 ääntä, joten Maalaisliitto sai 60 äänellä meiltä kolmannen edustajapaikan.

Toimintaa kansalaissodan jälkeen uudelleen aloitettaessa oli piiritoimikunnalla velkaa 13,500 mk. ja järjestöt kaikki hajalla, joten toiminnan alkaminen näytti kerrassaan mahdottomalta, mutta vähitellen on sentään päästy eteenpäin. Järjestötoiminta on nousemassa ja on tällä kertaa puolueeseen kuuluvia järjestöjä piirissämme toiminnassa 35, joissa jäseniä 1,743.

Yhdistyksiä, jotka kansalaissodan jälkeen eivät ole toiminnastaan mitään ilmoittaneet, on piirissämme 8, näistä useammat eivät voi porvarillisen painostuksen takia toistaiseksi alottaa toimintaansa.

Vaalijulistusten levittämisestä on piirissämme tuomittu kolme henkilöä 100 mk. sakkoon, niistä kaksi Vähässäkyrössä ja yksi Vaasassa, sekä 1 juttu keskeneräisenä Vähässäkyrössä. Vappumerkkien myynnistä ei ole ketään syytteeseen asetettu.

Painokanteita on viranomaisten taholta nostettu 2. „Folkladetin” vastaava tuomittiin toukokuussa Rikoslain 16 luvun 24 § mukaan 200 mk. sakkoon, sekä «Työläisen» vastaava samassa kuussa saman lain samain kohtain mukaan 200 mk. sakkoon.

Yleensä voidaan tällä kertaa kuitenkin olla tyytyväisiä niihinkin niukkoihin tuloksiin, mitä on saavutettu niissä oloissa, joissa on täytynyt toimia. Samalla on huomattavissa yleistä nousua järjestötoiminnassa kautta piirin, erittäinkin kaupungeissa.

*Vaasan läänin etel. vaalip. sos.-dem.
Piiritoimikunta.*

Puoluetilastoa Vaasan läänin pohjoisesta vaalipiiristä.

Ylimalkaan voidaan sanoa vuosien 1913, 1914, 1915 ja 1916 toiminnasta, että se oli kauttaaltaan hiljaista, mutta varmaa kehitysaikaa. Järjestyneiden työläisten lukumäärä kohosi tuon vaatimattoman summan noin 300 jäsentä eli 1,300 — 1,600. Vuotena 1913 oli toimivien yhdistysten luku 34. Kunnallistoimikuntia oli toimimassa Kokkolassa, Lapualla, Kauhavalla, Himangalla ja Pietarsaaressa. Vuotena 1914 toimivia yhdistyksiä kaupungeissa 5, maaseudulla 30. Yht. 35. Kunnallistoimikuntia oli Pietarsaaressa, Kokkolassa, Himangalla, Kauhavalla, Lapualla, Isossakyrössä. Vuotena 1915 yhdistyksiä kaupungeissa 5, maaseudulla 32, yht. 37. Kunnal-

listoimikuntia Pietarsaareissa, "Kokkolassa, Himangalla, Isossakyrössä, Lapualla, Kauhavalla, sitäpaitsi toimi ruotsinkielisten keskuudessa erikoinen agitatsioonitoimikunta. V. 1916 yhdistyksiä kaupung. 5, maaseudulla toimivia yhdist. vain 30, yht. 35.

1917 alkoi vallankumouskauden aiheuttama toiminnan nousu. Uusia yhdistyksiä perustettiin m. m. Kokkolan Haka-lahteen, Jepualle, Kaustisten Köyhällejoelle, Lestijärvelle, Perhon Korpelaan ja Veteliin. Ennen nukkuneista yhd. heräsi m. m. Kronobyin yhdistys. Jäsenmäärä piirissä kohosi lähes 2,500.

Valtiolliset vaalit ovat osottaneet piirissämme kumminkin nopeampaa kehitystä, kuin varsinainen järjestäytyminen. Vuoden 1913 vaaleissa oli äänestäjien luku piirissämme 5,641. Vuotena 1916 kohosi äänestäjien luku 1,935 äänellä, joten äänimäärä oli 7,576. Samalta ajalta näkyy myöskin suhde porvarillisten puolueiden voimasuhteiden lisääntymisestä ja vähentymisestä. Suomettarelainen puolue hävisi 408 ääntä. Maalaisliittolaiset saivat lisää 868 ja ruotsikot 568. Silloin saatiin ensikerran tästä piiristä valituksi 2 edustajaa. Vuoden 1917 vaalissa säilytti sos.-dem. puolue suhteensa jotenkin samana, n. s. kokoomus hävisi maalaisliitolle jonkun määrän ääniä.

Vuoden 1918 toiminnasta ei ole juuri mitään muistiinpanoja jäljellä. Sitäpaitsi päätti Piiritoimikunta laatia vuoden 1917 ja alkupuolen vuotta 1918 toimintakertomukset uudelleen vasta sitte, kun olot tasaantuvat sellaisiksi, että saadaan järjestötoiminta piirissä täysin tarkoituksenmukaiselle kannalle. Silloin, kun Piirikokous viimeksi pidettiin, oli piirin arkisto vielä sellaisessa kunnossa, että siitä oli mahdoton saada mitään järjestelmällistä toimintakertomusta. Piirikokouksia on pidetty vuodesta 1913 lähtien seuraavasti: Vuonna 1913, 1914 huhtikuun 12 ja 13 p:nä. Samoin 1916 huhtik. 1 ja 2 p:nä. Samoin 1917 kesäkuun 10 ja 11 p:nä. Tänä vuonna on pidetty piirikokouksia kaksikin, nim. tammikuussa 18 ja 19 p:nä ja huhtikuussa 26 ja 27 p:nä.

Valistustyöstä on pidetty huolta etupäässä suullisen agitatsioonin ja opastuskurssien muodossa. Vaalien aikoina on joka vuosi uhrattu piirin varoja useammanlaisten vaalijulistusten ja lentolehtisten painattamiseen ja levittämiseen, sitä paitsi on piirilehteä jotain vaalinumeroa levitetty vaalien edellä ilmaiseksi. Piirin palveluksessa on ollut vakituinen piirisihteeri, joka on oman toimensa ohella tehnyt suullista valistus- ja herätystyötä. Sitäpaitsi on piirissä ollut vakituinen luennoitsija ainakin v. 1914. Samana vuonna oli myöskin vaalien aikana kokonaista 6 vaalipuhujaa. Pidettyjen

puhetilaisuuksien luku 91, luentopäivien luku 31. Lisäksi on piirisihteeri Hanna Malm pitänyt muutamia vaalipuheita. Hän onkin hoitanut piirisihteerin tehtäviä vuoteen 1916 asti. Hänen tilalleen oli valittu J. A. Komu. Hänenkin jouduttuaan 1917 eduskuntaan valittiin piirisihteeriksi K. Suosalo. Vuoden 1915 ja 1916 valistustyöstä ei ole, käytettävissä tilastoa. Sitävastoin on 1917 toimeenpantu luento- ja kirjanpito-opastuskurssia 6 paikassa. Yksityisiä puhetilaisuuksia on järjestetty etupäässä vaalien edellä, yhteensä koko vuoden ajalla 137. Sitäpaitsi on järjestetty mökkiagitatsionia.] Lisäksi on levitetty kirjallisuutta ja lentolehtisiä ilmaiseksi. Samalla ajalla on maisteri K. H. Wiik pitänyt luentoja ruotsinkielisillä seuduilla. Suomalaisiua puhujina ovat toimineet piirisihteeri Komu, K. Suosalo, O. Elfving, S. Mäkelä ja O. Tokoi. Tilapäisesti myöskin P. Tiuhonen ja E. Lind.

Yhdistysten varallisuudesta ei myöskään ole tarkempaa tilastoa käytettävissä. Omia taloja oli v. 1912 22, v. 1914 24. Nykyisin on yhdistyksillä valmiita taloja 29 ja ja tänä vuonna valmistuu lisää 3, joista m. m. Perhon t. y:n talo on jo valmis. Valmistumaisillaan on lisäksi Kauhavan kk. ja Lohtajan Kauhinkylän t. y:n talot, niin että ne ehtivät tänä vuonna käyttö-kuntoon. Piiritoimikunnan varallisuus on taas ollut olojen pakosta vähäinen. Vuotena 1913 on piiritoimikunnan tulot 6478:05. Puhdas pääoma 282:35. Vuotena 1914 tuloja Smk. 5,760: 62, menoja Smk. 5,747: 05. Vuotena 1915 tuloja Smk. 9,214: 74, menoja Smk. 7,479: 56. Pääoma-arvon lisäantyminen siis tällä ajalla 1 735:18. Vuotena 1916 on piiritoimikunnalla ollut tuloja yht. Smk. 7,766: 26. Menoista ei näy varmemmin muuta kuin Smk. 4,736: 50. Piiritoimikunnan varoja on sen lisäksi viety säästökassaan sekä lainattu eri yhd. vuoden 1916 lopussa 3,003:18, joten menopuolella näkyvä summa on 7,739:68. Vuotena 1917 on piiritoimikunnalla ollut tuloja yht. Smk. 19,031:80, menoja Smk. 18,939:63. Näistä kumminkin oli pankkitilille viety lisäys Smk. 1,413:79, joten piiritoimikunnan varallisuus vuoden lopussa teki Smk. 5,646: 30.

Tänä vuonna oli kumminkin aloitettava kokolailla vaikeissa olosuhteissa. Piirin omaisuus oli myymis- ja hukkaamiskiellon alaisena. Siksi oli piiritoimikunnan toimintaa alottaessaan otettava lainaksi sos.-dem. puoluetolimikunnalta Smk. 5,000. Tämä toimenpide, johtui suurimmaksi osaksi siitä, että oli käytävä vaalivalmisteluihin. Nyt on edellämainitusta summa luovutettukin toinen puoli avustukseksi, joten piiri-

toimikunnan laina tekee vain Smk. 2,500: -. Vaalitulosten mukaan on tässä piirissä äänestäjiä ollut noin 6,300. Edustajia saatiin entinen määrä eli 2. Hiljaisesta ja vaikeasta agitatsioonista huolimatta ja ottaen huomioon ne olosuhteet, missä vaaleihin käytiin, voi tulosta pitää näihin oloihin verraten tyydyttävänä.

Toimintakin on saatu alkuun miltei kaikissa yhdistyksissä. Tällä kertaa toimii piirissämme 40 yhdistystä, niistä 3 perustettu tämän vuoden ajalla. Jäsenmäärä on: veronsa maksaneita yht. 1,948. Tähän lukuun ei ole voitu ottaa niiden yhdistysten jäsenmäärää, jotka nyt aivan äskettäin ovat aloittaneet toimintansa.

Jäsenmäärä kussakin yhdistyksessä näkyy seuraavasta:

<u>Pietarsaari</u>	m.	323,	n.	320	yht.	643
<u>Kokkola</u>	m.	98,	n.	43	»	141
<u>Uusikaarlepyy</u>	m.	16,	n.	10	<i>ii</i>	26
<u>Pietarsaaren ruots. jäs.</u>	m.	—,	n.	25	<i>ii</i>	2b
<u>Toholammin</u>	m.	18,	n.	7	<i>n</i>	25
<u>Toholammin s.-d. n.-o</u>	m.	10,	n.	6	<i>n</i>	16
<u>Kannuksen</u>	m.	40,	n.	20	<i>ii</i>	60
	m.	100,	n.	39	»	139
<u>Maring. L:ja</u>	m.	6,	n.	8	<i>n</i>	14
<u>Karh.k. L:ja</u>	m.	8,	n.	5	<i>n</i>	13
	m.	5,	n.	2	<i>n</i>	7
<u>Härmän</u>	m.	20,	n.	8	<i>n</i>	28
<u>Voltin</u>	m.	40,	n.	20	<i>ii</i>	60
	m.	18,	n.	5	<i>n</i>	23
<u>Kauhavan sos.-dem, Kunnallisjärjestö)</u> . .	jas.					186
	m.	96,	n.	39	yht.	135
<u>Mustanmaan</u> . .	m.	13,	n.	6	»	19
» <u>Haapakosken</u> .	m.	20,	n.	6	<i>ii</i>	26
<u>Nurmon</u>	m.	33,	n.	16	<i>ii</i>	49
	m.	18,	n.	9	<i>n</i>	27
	m.	53,	n.	3	<i>ii</i>	^6
<u>Ylistaron</u>	m.	28,	n.	10	<i>o</i>	38
<u>Y. Pukkilan</u>	m.	10,	n.	4	<i>ii</i>	14
	m.	36,	n.	4	<i>n</i>	40
	m.	10,	n.	7	<i>n</i>	17
<u>Ykspilan</u>	m.	25,	n.	8	<i>ii</i>	33
<u>Tervajoen (perust. 1.4.19)</u>	jas.				»	40
<u>Munsalan arb. fören..</u>	<i>n</i>				<i>n</i>	28

Yhteensä jäseniä 1,948

Tästä luettelosta on vielä poissa Perhon, Kälviän, Kälviän Ruotsalon, Kälviän Välikylän, Lapuan Lakaluoman ja Härmän Ylipään yhdistykset. Nekin ovat jo kyllä toiminnassa, mutta lienee toiminta vasta alulla. Varojen puutteen tähden lienee yhdistysten tilitys myöhästynyt, tahi lienee siihen vaikuttanut välinpitämättömyyskin sekä järjestötoimintaan tottumattomuus. Syystä tai toisesta eivät nämä osastot ole määräk aikana verojaan tilittäneet. Jos nämäkin otetaan lukuun, niin voimme odottaa piirimme jäsenmäärän kohoavan tämän vuoden loppuun mennessä hyvänmatkaa yli 2,000.

Viime talven aikana järjestäytyivät piirimme ruotsinkieliset yhdistykset eri agitatsioonipiireiksi Vaasan läänin eteläisen vaalip. ruotsalaisten sos.-dem. järjestöjen kanssa kantaen erikseen piiriveronsa ja järjestäen agitatsiooninsa. Tämän piirin järjestyneiden lukua ei tämä kumminkaan suuresti voinut vähentää, sillä ruotsinkielisiä järjestyneitä on tähän mennessä ollut piirissämme kovin vähän, tällä kertaa ainoastaan 35 jäs. Toivottavaa olisi, että ruotsinkieliset työläiset alkaessaan omin voimin yhteistoimintansa, koettaisivat saada järjestäytyneiden luvun kohoamaan edes samalte tasolle, mitä se on suomenkielisten keskuudessa. Riittävää maaperää sellaiselle työlle kyllä olisi.

Valistustyöhön on tänäkin vuonna ehditty kiinnittää koko paljon huomiota. Vaalien edellä oli 2 vaalipuhujaa ja silloinen väliaikainen piirisihteeri kävi lisäksi pitämässä tilapäispuheita. Ruotsalaisten vaaliagitatsionia on avustettu 700 mk. Vasta keväällä pidetyssä piirikokouksessa päätettiin asettaa piirisihteerin toimi vakinaiseksi. Toimessa ollessaan on nyk. piirisihteeri tehnyt yhden pitemmää puhujamatkan piirin pohjoisosassa ja viikon kestävä matkan piirin eteläosassa. Lisäksi on lähetetty tilapäispuhujia juhliin y. m. piiritoimikunnan välityksellä yht. 28 tilaisuuteen. Niistä on piirisihteeri täyttänyt 13 pyyntöä, toisina puhujina on esiintyneet ed. Elfving, toimittaja Kemppi, P. Meriläinen ja A. Alanne sekä yhden kerran Alina Perämäki ja L. Arvo. Vaalien aikana olivat suoma!, vaalip. тов. Arho Vetelistä ja P. Meriläinen Kokkolasta sekä ruots. O. Andersson Munsalasta.

Ammattiosastoja on piirissä verrattain vähän. Tällä kertaa toimii niitä ainoastaan Pietarsaaressa, Kokkolassa ja Lapualla, yht. 20. Näistä tulee yksin Pietarsaaren osalle 13. Aikaisemmin on toiminut ammattiosasto myöskin Toholammilla, Kannuksessa, Ylistarossa ja muistaakseni Himangalla. Näistä ainakin Ylistaron osaston toimintaa on yritetty alottaa.

Nuoriso-osastoja toimii tälläkertaa 6 ja on aikoinaan toimineista osastoista vielä 2 nukkumistilassa. Sen sijaan on perustettu 1 kokonaan uusi. Naisosastoja toimii vain 2. Edistysmielisiä osuusliikkeitä on 3. Sitäpaitsi on Vaasan työv.o.k:n haaramyymälöitä piirin eteläosassa useita.

Piiritoimikunnan taloudellinen tila on kaikesta huolimatta päässyt selviytymään kokolailla tyydyttävälle kannalle. Kansalaissodan tekemät aukot alkavat siinäkin vähitellen peittyä. Piirin pääoma-arvo, velat pois luettuna, tekee nyöreissä luvuissa 7 633 mk; sitäpaitsi on piiritoimikunnan kaluston arvo kirjanpidossa aivan mitätön. Todellisuudessa voidaan se arvioda nyk. 7-8,000 mk

Kuten tästä hätäpikaa laaditusta selostuksesta näkyy, on puolue toiminta tässä piirissä päässyt vaurastumaan hitaasti, mutta varmasti. Kansalaissota, joka täälläkin keskeytti kaiken toimintamahdollisuuden, sai kylläkin pahoja aukkoja riveihimme, mutta iloksemme näemme, ettei se täällä suinkaan voinut kaataa työväenliikettä. Päinvastoin osottaa nykyinen toiminta entisestäänkin vilkkaampaa nousua, joten voimme sanoa, että se kaatuminen, jonka työväenliike täälläkin sai kokea, oli kaatumista eteenpäin.

Eeli Grönqvist.

Kertomus Oulun l. et. vaalipiirin sos.-dem. piiritoimikunnan toiminnasta 16.12. 1918—26. 9.1919.

Väliaikainen piiritoimikunta. Joulukuulla v. 1918 pidetyssä yleisessä työväen kokouksessa työväentalolla valittiin väliaikainen sos.-dem. piiritoimikunta ja kuuluivat siihen H. Törmä, A Kallio, O. Hannus, Aapo Kestihelia, Aapo Hankala, r:va Ida Koski ja Kauno Sevander varsinaisina sekä varajäseninä Ellen Mäkelin ja R. Lindgren. Puheenjohtajana toimi H. Törmä ja sihteerinä allekirjoittanut.

Väliaikaisen piiritoimikunnan ensimmäisinä tehtävinä oli antaa kiertokirjeellä kehoitus työväen järjestöille aloittamaan jälleen toimintansa, huomioon ottamalla ne rajoitukset, jo ka asiaan nähden on hallituksen taholta tehty sekä kutsumalla mahdollisimman läheisessä tulevaisuudessa ylimääräinen piirikokous koolle lähemmin päättämään vastaisesta toiminnasta, joka kokous kutsuttiinkin sittemmin tammikuun 12 p:nä 1919 koolle.

Kuitenkin oli piiritoimikunnan jo ennen sitä ryhdyttävä

valmistaviin toimenpiteisiin alustavasti, lähenevien eduskunta-vaalien suhteen.

Ylimääräinen piirikokous. Kuten edellä mainittiin, kutsui väliaikainen piiritoimikunta ylimääräisen piirikokouksen koolle vuoden 1919 tammikuun 12 p:ksi. Kokouksen virkailijoina toimi puheenjohtajina H. Törmä ja O. Hannus, sihteerinä M. Laukkonen ja Kauno Sevander. Osanottajina kokoukseen oli 21, erijärjestöjen lähettämää edus*ajaa. Tärkeimpänä kysymyksenä otettiin käsiteltäväksi *osonotto edustajain vaaleihin*. Valitsijayhdistyksiä päätettiin perustettavaksi 10, joista 2 Kajaanin alipiiriin, sekä hyväksyttiin valitsijayhdistysten kotipaikat seuraavasti: Oulun kaupunki. Oulujoki — Muhos—Utajärvi. Nivala—Haapajärvi-Pyhäjärvi. Vihanti—Raahen—Sälöinen. Kempele—Liminka—Oulunsalo. Haapavesi - Oulainen — Merijärvi. Ylivieska—Alavieska - Sievi. Pyhäjoki—Kalajoki. Kajaanin kaupunki. Sotkamo - Suomensalmi—Kuhmoniemi. Muina kokouksessa käsiteltävänä olevia kysymyksiä olivat: Vaalivalistustyö. Järjestötoiminnan jälleen aloittaminen. Veroituskysymys. Sanomalehtikysymys. Samoin valittiin väliaikaisen piiritoimikunnan tilalle vakinainen.

Piiritoimikunnan kokoonpano. Piiri oimikuntaan varsinaisina jäseninä valittiin: H. Törmä, O. Karhi, O. Hannus, Ida Koski, A. Hankala, A. Kallio ja Kauno Sevander, varajäseniksi V. Korkeakangas ja M. Niemelä. Toimintakertomuksen alaisena aikana on piiritoimikunta kokoontunut 15 eri kertaa ja on pidetyistä pöytäkirjoista kertynyt 83 pykälää. Piiritoimikunnan virkailijoina ovat toimineet, puheenjohtajana H. Törmä, varap. A. Kallio, rahastonhoitajana Ida Koski ja sihteerinä Kauno Sevander.

Piirineuvoston kokoonpano. Piirineuvostoon valittiin: Eero Haurula Nivalasta, J. Kilpua Oulaisista, A. Saukkonen Kempeleestä, M. Rautio Vihannista; varajäseniksi A. Ranta Ylivieskasta, J. Paldanius Limingasta, A. Kestihelä Oulujolta ja J. H. Penttilä Pattijoelta. Piirineuvosto ei ole kokoontunut kertomuksen alaisena aikana.

Toiminta. Heti piirikokouksen jälkeen ryhtyi piiritoimikunta jo väliaikaisen piiritoimikunnan alulle panemaa herätystyötä järjestöjen suhteen tekemään, jotka sitten sisällissodan kukistuttua olivat kuten luonnollistakin, kerrassaan lamaannustilassa. Järjestelytyö on etupäässä kohdistunut järjestöihin kiertokirjeillä, joita on julkaistu sekä «Suomen Sosialidemokratissa» että sitten myöhemmin paikkakunnalla ilmestyneessä sanomalehdessä »Pohjan Kansa». Kiertokirjeitten luku-

määrä on kaikkiaan 18. Piirisihteerin toimi pidettiin kesäkuun 1 p:vään saakka väliaikaisella kannalla, jonka jälkeen se vakinaistutettiin. Vaalivalmistelujen aikana oli piiritoimikunnan palkkaamana paitsi piirisihteerä myöskin yksi henkilö vaalivalmisteluista koituissa järjestely- y. m. töissä mukana. Myöskin ryhdyttiin piiritoimikunnan välityksellä hakemaan työväenjärjestöjen omaisuutta vapaaksi takavarikon, myynti- ja hukkaamiskiellon alaisuudesta ja jätettiin piiritoimikunnan välityksellä sellaisia hakemuksia maaherran virastoon kaikkiaan 17. Se taloudellinen rappiotila, mihin useimmat järjestöt sisällissodan aikana ja sen jälkeen olivat vajonneet, kun myöskin se, että järjestöjen niin kiinteä- kuin irtainkin omaisuus olivat takavarikossa, joten ei ollut mahdollisuuksia esim. kokousten pitoon kokoushuoneisten puutteessa, kuin myöskin viranomaisten mielivalta, vaikeuttivat suuresti järjestötoiminnan uudelleen elpymästä. Sen jälkeen kun järjestöjen omaisuus vaputettiin takavarikon alaisuudesta on toiminnan elpyminen osoittanut verrattain huomattavaa nousua. Vaalivalmistelut saatiin suoritetuksi, ilman että ne olisivat kohdanneet mainittavampaa vastatoimenpidettä, ainoana sellaisena mainittakoon piirisihteerin ja silloin piirikansliassa toimineen kansanedustaja Matti Laukkosen pidättäminen syyllisinä vaalijulistusten levittämiseen, mutta heidätkin myöhemmin päästettiin vapaaksi. Oikeusjuttuja vaalijulistusten levittämisestä paremmin kuin vappumerkkien myynnistäkään ei piirissäme ketään vastaan ole nostettu. Puheita on piiritoimikunnan puolesta eri tilaisuuksissa piirin eri osissa pidetty toimintakauden kuluessa kaikkiaan 28. Piirijuhlia 3, nimittäin Muhoksella, Tyrnävällä ja Ylivieskassa, jossa viimeainitussa oli järjestetty myöskin näytelmä- ja esiintymiskilpailut piirijuhlien yhteyteen, vilkkaan osanoton takia oli juhlat pidettävä kahtena päivänä. Valistustyön tukemiseksi piirissä, on piiritoimikunta antanut järjestöille kehoituksen järjestää iltamatilaisuuksia, joista kertyneet varat vapaaehtoisesti luovuttaisivat piiritoimikunnan käytettäväksi kyseessä olevaa tarkoitusta varten, jonka kehoituksen jo useammat järjestöt ovat ottaneetkin huomionsa ja lupautuneet kyseessä olevia iltamatilaisuuksia järjestämään. Piiritoimikunnan rahastonhoitajan lausunnon perusteella, oli piirin kassan tila kuluvan syyskuun 26 p:nä seuraava:

Tuloja:	Menoja:
Veroja järjestöiltä. .. 5,821:03	Palkkoja, palkkioita
Avustus, puoluetoi-	ja kansliamenoja. . 4,955: -
mikunnalta, 5,000: -	Vaalijulistusten pai-
Asiakirjoista y.m. . . . 29:75	nokustannus 631:83
Tuloja piirijuhlista . 885:40	Puoluetoimikunnal-
	le veroja y. m. . . . 1,901:30
	Kirjallisuus, sano-
	mal. ilmoitukset . . 73:85
	Muita menoja laskun
	mukaan 549:25
Smk. 11,736:18	Smk. 8,111:23

Edellä oleva tilasto on ainoastaan sisällissodan jälkeiseltä ajalta, joten ei siihen ole otettu lainkaan edellisen piiritoimikunnan tekemiä velkoja, jotka nousevat noin 2000:teen Smkkaan, kuitenkin ei täyttää selvää ole edellisen piiritoimikunnan tileistä vielä saatu toistaiseksi.

Nykyään on piirissä täysin veronsa vuoden ensi puoliskolla maksaneita järjestöjä kaikkiaan 33 ja on yhteinen jäsenluku niissä 1935 henkilöä. Sitäpaitsi on olemassa useampia yhdistyksiä, jotka ovat aloittaneet toimintansa, vaan eivät vielä ole verojansa suorittaneet. Sisällissodan edellä oli järjestöjen lukumäärä 68.

Oulussa 26 p:nä syyskuuta 1919.

Oulun 1. et. vaalipiirin sos.dem. Piiritoimikunta
K:ttä Kauno Sevander.

*Kertomus Oulun l. pohjoisen vaalipiirijärjestön
toiminnasta 25 pistä marraskuuta 1918 —
lokakuun 1 p:vään 1919.*

V. 1918 käydyn kansalaissodan seurauksena oli, että kaikki järjestötoiminta piirissämme estettiin. Järjestömme tulivat hajoitetuksi. Valkoisen terrorin veriset jäljet olivat siksi kamalia, että näytti siltä, kuin sosialidemokraatti a en ajatustapakin saattaisi viedä hengen. Niinpä kuluikin v. 1918 loppupuolelle, ennenkuin voitiin ajatellakaan järjestötoiminnan jälleen jaloilleen yrittämistä. Piirin keskusorganin, piiritoimikunnan entisiä jäseniä, ei myöskään yhtään jäänyt paikkakunnalle ja näin täytyi alkaa aivan alusta.

Loppupuolella vuotta 1918, kokoontuu eräitä asianharrastajia neuvotteluihin johonkin torppaan Kemin lähistöllä ja tässä neuvottelussa päätetään lähteä yrittämään järjestötoimintaa ja-loilleen. Valitaan väliaikainen piiritoimikunta, joka yhdessä Kemin sos.-dem. Kunnallistoimikunnan kanssa saa valtuudet toimia järjestöasiain kehittämiseksi vaalipiirissä. Väliaikaiseksi piirisihteeriksi tulee H. Seppänen ja piiritoimikunnan puheenjohtajaksi Aug. Koivisto.

Aluksi tuotti toiminnalle suuria esteitä varojen puute, mutta kun saatiin myöhemmin hankituksi piirille 5,000 Smk. laina, niin päästiin ohi rahapulasta. Kustannetaan 1,500 kpl. painos vaalijulistuksia kunnallisvaaleja varten, järjestöille jaettavaksi. Puoluekokousedustajat joulukuun kokoukseen valitaan ja jopa toimitaan »Kivi-iltama" uudenvuoden päivänä Kemin «entisellä" työväentalolla.

Puoluekokouksen jälkeen alkaa kiireelliset valtiollisten vaalien valmistelut. Piirikokous kutsutaan koolle v. 1919 tam-mik. 16—17 päiviksi, johon kokoukseen edustajia saapuu 26 järjestöstä. Toimitetaan edustajaehdokkaitten listoille asettelu ja puoluetoiminta asetetaan vakinaiselle kannalle.

Puoluetoimikunnalta saatua 5,000: — Smk. apuraha vaali-toimintaa varten, otetaan kolme vaalipuhujaa, joista yksi lä-hetetään Lapin vaalipiiriin. Vaalijulistukset ehdittiin järjes-töille lähettää ennen takavarikoimismääräystä, joten ne eivät joutuneet takavarikoituiksi. Saapui kumminkin tietoja sieltä täältä piiristä, että suojeluskuntalaiset olivat näiden takavari-koimisia tehneet. Syytteeseen ei ketään kumminkaan vaali-julistusten levittämisen takia ole asetettu, paremmin kuin vappumerkkienkään myynnistä. Helmikuun 13 p:nä ilmestyy Suomen Sosialidemokraatti piirin vaalinumerona ja sitä levi-tetään järjestöille 2000 kpl. Näitäkin vaalinumerolta lienee jossain paikoin takavarikoitu.

Sosialidemokraattisten äänestäjien lukumäärä piirissä kyllä huomattavasti laskeutui v. 1917 vaalista, jolloin sos.dem. äänes-täjien lukumäärä oli 9,465 ja nyt 7,540. Tästä huolimatta pysyi sos.dem. edustajain lukumäärä entisellään ja valituiksi tulivat lakitieteen tohtori A. O. Arho sekä filosof. maisteri J. Laherma. Lapin vaalipiirissä, missä porvarilliset sopivat yh-teisestä ehdokkaastaan, kärsittiin vaalitappio. Porvarilliset sai-vat piirin ainoan edustajapaikan.

Syynä puolueemme äänimäärän laskeutumiseen piirissä oli yksinkertaisesti se, että suuret joukot olivat menettäneet kansalaissodan kautta äänioikeutensa, työväenjärjestöt eivät

olleet säännöllisessä toiminnassa ja olihan monella tavalla perustuslain takaamat vaalivapaudetkin riistetty.

Piirilehteämme, »Pohjan Kansaa" vastaan, ei tietävästi ole painokanteita nostettu.

Nykyisin veronsa suorittaneiden yhdistysten lukumäärä on 43. Jo toimintansa aloittaneiden yhdistysten lukumäärä on 49.

Ennen kansalaissotaa v. 1917 lopulla oli toiminnassa 66 yhdistystä, joten toistaiseksi on vielä 17 yhdistystä, joiden toiminnasta ei ole tietoja.

Yhdistysten jäsenmäärä kuluvan vuoden toisen neljänneksen lopussa oli 322 nais- ja 960 miesjäsentä, yhteensä siis 1,282 jäsentä.

Valistustyön tekemiseen nyttemmin on kiinnitetty erikoista huomiota. Piirin palveluksessa toimii erikoinen järjestäjä, joten on toivoa saada kaikki yhdistykset toimintaan jo tämän vuoden aikana.

Piirin taloudellinen asema lokakuun 1 p:nä 1919 on seuraava:

Varat:	Velat:
Rahaa kassassa 5,207:45	Eri henkilöille jasos.-
Kirjasto 1,803:75	dem. puolueelle . . 8,250: -
Kalusto. 776:50	Pääoma 2,151:70
Arvopaperit 400: -	
Saatavia eri järjes-	
töiltä 2,214: -	
Smk. 10,401:70	Smk. 10,401:70

Nykyisen piiritoimikunnan virkailijat ovat: Puheenjohtaja H. Seppänen, sihteeri I. Heikka ja rahastonhoitaja Jenny Tuomisto. Piiritoimikunnan kotipaikkana *Kemi*.

Kemi lokakuulla 1919.

Isak Heikka.

*Kertomus Kajaanin sos.-dem. piirin toiminnasta
1.1. 30. 9. 19.*

Järjestötoiminnan elpyminen. Työväen järjestötoiminnan elpymisellä piirissämme sitten kansalaissodan jälkeen, on ollut monenlaiset vastukset voitettavissa. Etenkin vuoden altista kesäkuulle saakka näytti niiden toimintaan saaminen mo-

nessakin paikoin piiriämme poliisiviranomaisten ja suojeluskuntain häikäilemättömän mielivallan tähden melkein mahdottomalta. Kokouksien ja iltamien pitoon ei tahtonut saada lupaa ja jos aikoi pitää niitä ainoastaan ilmoituksen perusteella, niin silloin niiden väkivaltaiset hajoitukset ja siitä johtuneet selkkaukset olivat ainaisesti päiväjärjestyksessä. Myöhemmin on asiaintila tässä suhteessa melkolailla parantunut muissa osissa piiriä, paitsi Suomussalmella ja Kuhmoniemellä, joissa nimismies- ja sotilasmielivalta tekee edelleenkin suurta haittaa järjestöjen toiminnalle.

Näistä vaikeuksista huolimatta, ja ottamalla huomioon piirimme harvaanasutuksen y. m. vaikeudet, on järjestötoiminta piirissämme huomattavasti edistynyt.

Niistä 38 työväenyhdistyksestä ja 24 ammatti- y. m. osastosta, jotka v. 1917 lopulla olivat toiminnassa, on jo toimintansa alkanut 32 yhdistystä ja 20 ammatti- y. m. osastoa. Näiden lisäksi on tämän vuoden ajalla syntynyt vielä 5 uutta yhdistystä ja 7 ammatti- y. m. osastoa, joten tälläkertaa piirissämme on toiminnassa 37 yhdistystä ja 27 ammatti- y. m. osastoa. Ennen toiminnassa olleista yhdistyksistä on siis vielä toimintansa alkamatta 6 ja ammattiosastoista 4, mutta niidenkin toimintaan saamisesta on hyviä toiveita olemassa, kun vaan ehdimme käymään asioita järjestämässä.

Piirimme toiminnassa olevien yhdistysten, jotka tähän asti ovat veronsa suorittaneet, jäsenluku on 1,156. 4 myöhemmin toimintansa aloittanutta yhdistystä ei ole vielä jäsenlukuaan ilmoittanut. V. 1917 lopulla oli piirimme jäsenluku siinä 2,000 seutuvilla.

Vainotoimenpiteet. Toimitettujen eduskuntavaalien edellä tekivät myös piirimme poliisiviranomaiset y. m. kaiken voitavansa työväen vaalitoiminnan estämiseksi.

Helmikuun 7 p:nä vangitutti Sotkamon silloinen nimismies Blanting piirimme vaalipuhujan, neiti Armida Stockmannin, joka kerkesi olla vasta pari päivää piirin palveluksessa. S. sai istua 7 viikkoa vankilassa, mutta vapautettiin sitten 27 päivänä maaliskuuta kihlakunnanoikeuden päätöksellä. Asia pitäisi olla vielä esillä nyt syyskäräjillä, jos nimittäin nimismies aikoo vielä edelleenkin kannettaa jatkaa. Kysymys oli näet »valtiopetoksesta». Eräitä toisiakin vaalipuhujia kyllä pidätettiin kuulustelua varten, mutta laskettiin ne aina heti vapaaksi.

Vaali julistus «Sorron yöstä nouskaa» oli myös erityisen huomion esineenä. Sen takavarikoimiseksi pidettiin lukuisia

kotietsintöjä ja levittäjiä uhattiin syytteenostamisilla, mutta tähän mennessä näitä uhkauksia ei ole pantu vielä käytäntöön.

Näistä vaalivapauden loukkauksista sekä suunnattomista äänioikeuksien laittomista anastuksista huolimatta, lisääntyi puolueemme äänimäärä edellisistä vaaleista 1,096 eli 25,5 prosentilla, vaikka vaaliagitatsionin harjoittamiseen oli vähän mahdollisuuksia.

Vappumerkkien myyjistä, saamiemme tietojen mukaan on ainoastaan kaksi henkilöä asetettu syytteeseen, mutta niitäkin vastaan nostettu syyte on tullut aiheettomana kumotuksi.

Valistustyö. Valistus- ja kasvatustyö piirissämme on aina ollut heikonlaisesti edustettu ja samaa on ollut myös kuluvan vuodenkin ajalla. Tämä on johtunut etupäässä varain sekä kykenevien puhujavaimien puutteesta. Eduskuntavaalien edellä levitettiin lentokirjasta »Eduskuntavaalit maaliskuun 1-3 p:nä" 500 kpl. sekä »Sorron yöstä nouskaa" noin 8,000 — 9,000 kpl. Sen lisäksi on piiritoimikunnan toimesta pidetty vaalipuheita 30, 1,723 kuulijalle, lukuunottamatta eri järjestöjen itsenäisesti harjoittamaa vaaliagitatsionia. Juhla- ja iltamatilaisuuksiin on koetettu lähettää myös puhujia ja näissä tilaisuuksissa on pidetty 49 puhetta 9,375 kuulijalle. Varsinaiseen kasvatus- ja opetustyöhön ei ole vielä aikaa ja voimia riittänyt.

Taloudellinen asema. Piirimme taloudellinen asema 30. 9. 19 on seuraava:

Varat:

Rahaa kassassa . . . 4,092:60
 Saatav. yhdistyksiltä 968:40
 Kalustoa y.m. . . . 186:10
 Painotuotteita y. m. 552: -
 ~Smk. 5,799:10

Velat:

Lainattu järjestöiltä. 1,278:80
 Maksamatt. veroja. . 109:75
 Maksamatt. laskuja . 634:45
 Varat yli velkojen . 3,776:10
 ""Smk75J99TIÖ

Piiritoimikunta. Piiritoimikuntaan kuuluu seuraavat: A. T. Lappi, puheenjohtaja, Vilho Niemi, Eva Myyryläinen, A. J. Vakkala, H. V. Rautio, M. Pukkila ja M. V. Karvonen sihteerinä ja rahastonhoitajana.

Kuluvan vuoden ajalla on piiritoimikunta pitänyt 16 kokousta, joissa on käsitelty 117 eri asiaa.

Kajaanissa 11. 10. 19.

Kajaanin sos.-dem. piiritoimikunnan puolesta

M. V. Karvonen.

Alustuksia ja ehdotuksia

**Sos. dem. Puoluekokoukselle Helsingissä
8 p:nä joulukuuta 1919.**

Viljatullikysymys.

Kirj. Väinö Tanner.

Suomen työväki on vuodesta 1865 alkaen saanut nauttia sitä etua, ettei sen leipää ole veroitettu. Mainitusta vuodesta lähtien ei nimittäin maahan tuotavasta viljasta — maissia, riisiä ja hirssiä lukuunottamatta — ole kannettu mitään tuontitullia. Tässä suhteessa uhkaa kuitenkin ensi vuoden alusta lähtien tapahtua perinpohjainen muutos. Tämän vuoden maaliskuun 26 päivänä vahvistettu uusi tullitaksa, joka kumosi vuodesta 1886 alkaen voimassa olleen ja monessa suhteessa vanhentuneen tullitaksan, säätää, että vuoden 1920 alusta lähtien on viljasta ryhdyttävä kantamaan sangen korkeata tuontitullia. Jos tämä tullitaksan määräys joutuu noudatettavaksi, uhkaa siis Suomen työväkeä ensi vuoden alusta sen tärkeimpään kulutusaineeseen — leipään — nähden ankara verotus. Tämä pakoittanee puoluekokouksen kiinnittämään asiaan vakavaa huomiota ja ryhtymään sen johdosta asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Kysymys vastalauseen panosta uhkaamassa olleen viljan tulliveroituksen johdosta on jo kerran aikaisemmin ollut puoluekokouksen käsiteltävänä. Kun venäläisen hallitusvallan taholla vuonna 1913 suunniteltiin tullin asettamista kaikelle Suomeen ulkovalloista, se on muualta kuin-Venäjältä, tuotettavalle viljalle, tuli asia keskustelun alaiseksi samana vuonna kokoontuneessa puoluekokouksessa. Päätöslauselmassaan puoluekokous silloin lausui mitä jyrkimmän vastalauseensa »sen Venäjän vallanpitäjien vireillepaneman ja Suomen senaatin puoltaman hankkeen johdosta, että ulkomailta Suomeen tuotavalle viljalle pantaisiin tulli ja siten entistä enemmän kur-

jistutettaisiin Suomen työväen ja pientilallisten muutenkin raskasta asemaa". Samalla kokous lausui «ankaran moitteensa niille Suomen porvarillisille, jotka itsekkäitten luokkapyyteitensä ja saalistamishimonsa sokaisemina ovat joko jukisesti tai salaisesti moista Suomen kansan laajoille kerroksille vahingollista hommaa kannattaneet".

Silloisen sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän aloitteesta tuli sama kysymys esille myöskin vuoden 1914 eduskunnassa. Ihme kyllä saatiin silloin havaita se ilahuttava ilmiö, että eduskunta kokonaisuudessaan, siis aivan yksimielisesti tuomitsi tämän hankkeen. Laajassa lausunnossaan eduskunta totesi, että suunniteltu toimenpide oli Suomelle taloudellisesti vahingollinen ja sen oikeutta loukkaava. Eduskunnan, mielestä suunniteltu viljatulli tulisi sangen raskaana kohdistumaan maamme kuluttajaväestöön tuottamatta mitään hyötyä Suomen maanviljelykselle, muutamia suurviljelijöitä lukuunottamatta, minkävuoksi suunnitelmaa ei voitu millään puolustaa.

Näistä vastalauseista huolimatta Venäjän tsaarillinen hallitus v. 1914 pani täytäntöön suunnitelmansa määräten, että Suomeen muualta ulkovalloista, paitsi Venäjältä, tuotavasta viljasta oli maksettava tullia 4 markkaa 30 penniä jauhamattomasta ja 6 markkaa 50 penniä jauhetusta viljasta. Tätä tullimäärää, jota silloisissa oloissa pidettiin sangen raskaana, ei kuitenkaan milloinkaan voitu ryhtyä kantamaan. Piakkoin sen säätämisen jälkeen yleismaailmallinen sota aikaanissai nimittäin sen, ettei Suomeen koko sodan aikana tuotu ulkoa viljaa tai jauhoja. Venäjältä Suomeen tuotu vilja ja jauhot taas olivat tullivapaita.

Ansio siitä, että viljatullikysymys nyt on uudelleen meillä tullut uhkaavaksi, lankee viime vuonna ja tämän vuoden alussa istuneelle tynkäeduskunnalle, joka muutenkin on matkaansaattanut niin paljon turmiota maamme työväenluokalle. Tämä tynkäeduskunta nimittäin antoi hallitukselle kehoituksen saattaa mitä pikimmia ja jo ennen uuden eduskunnan kokoontumista voimaan uuden tullitaksan, jossa olisi säädettyinä tullivero myöskin viljasta ja muista tärkeimmistä elintarpeista. Hallitus olikin karkäs tätä kehoitusta noudattamaan. Seurauksena oli edellämainittu 26 päivänä maaliskuuta tänä vuonna vahvistettu tullitaksa, jossa myöskin viljalle on asetettu raskas tulliverotus.

Uuden tullitaksan voimaanastuminen ilman eduskunnan vahvistusta oli jo semmoisenaan mitä häikäilemättömin rikos kan-

sanvaltaisuutta ja eduskunnan oikeuksia vastaan. Muodollisesti kuului tosin vielä vanhalta jäleltä hallitukselle valta päättää tulliverotuksesta, mutta nykyisissä valtiollisissa oloissa olisi odottanut hallituksen antavan eduskunnalle tilaisuuden päättää siitä mitä suuntaa meidän tulliverotuksessamme olisi noudatettava. Tähän olisi ollut suorastaan pakottava velvollisuus sen jälkeen kun tynkäeduskunnassakin oli hyväksytty laki «valtiotalouden oikeusperusteista», jossa tulliverotuslain säädäntö siirretään eduskunnan valtapiiriin. Viimemainitun lain vahvistamista viivyteltiin kuitenkin niin kauan, kunnes hallituksen toimesta ennätettiin vahvistaa uusi tullitaksa, vaikka kyllä saman tynkäeduskunnan hyväksymiä kunnallislain huononnuksia y. m. samantapaisia lakeja kiirehdiittiin sitä ennen vahvistamaan. Ja tällä tavalla, viittä päivää ennen uuden eduskunnan kokoonkutsumista julkaistiin sitte uusi tullitaksa, joka kauttaaltaan sisältää raskaita kulutusveroja, ja jonka erikoiseksi viaksi on luettava se, että se ottaa käytäntöön viljatullin meidän maassamme. Tästä eduskunnan oikeuksien polkemisesta on syytä vetää hallitus tilille.

Nähtävästi vaivasi uuden tullitaksan vahvistajia kuitenkin pieni epäily siitä, ettei heidän ratkaisunsa tulisi tyydyttämään ainakaan laajoja kuluttajapiirejä. Siitä syystä kai määrättiin, että viljatullia alettaisiin kantaa vasta vuoden 1920 alusta lukien, vaikka uudet tullimäärät kaikkiin muihin ulkoa tuotaviin tavaroihin nähden otettiin käytäntöön heti tullitaksan voimaastuttua. Näin aiheutuneen viivytyksen kautta jää m. m. puoluekokoukselle tilaisuus lausua viljatullien vahingollisuudesta mielipiteensä.

Ne tullimäärät, mitä uudessa tullitaksassa maahan tuotavalle viljalle asetettiin, ovat tavattoman korkeita. Ne vaihtelevat eri tavaralaatujen mukaan viidestä kahteenkymmeneen penniin kilolta. Semmoisissakin valtioissa, missä viljatulli on käytännössä, ei toki ole rohjettu näin syvästi kahmaista kuluttajain taskuihin, vaan on tyydytty vähempiin tullimääriin. Niinpä on esim. Ruotsissa rukiin tulli 5 penniä, Saksassa 6 penniä, Ranskassa 3 penniä, Itävalta-Unkarissa 6 penniä j. n. e. kilolta. Ja siinäkin tsarihallituksen viljatullissa jota eduskunta kokonaisuudessaan vastusti, oli tullimäärä viljalle ainoastaan 4,5 penniä kilolta. Alempana oleva taulukko osoittaa, minkäsuuruiset eri viljalajien tullimäärät uuden tullitaksan mukaan tulevat olemaan ja miten suureksi niiden avulla kannettava kokonaisverotus, jos perustaksi ottaa vuonna 1913 maahan tuodut viljamäärät:

Tavaralaji	Maahan tuodun tavarann paljous vuonna 1918 kilogr.	Vanhan täriffin mukaan		Uuden täriffin mukaan	
		Tullimäärä	Laskettu tullimaksu	Tulli- määrä lkg.ä	Laskettu tullimaksu Smk.
Kaurat. . . .	14,556,232			- : 05	727,812
Vehnät. . . .	368,335			- : 11	40,517
Ohrat	8,537,910			- : 08	683,033
	65,610,446			- : 08	5,248,836
	6,321,031	100 kg. ä 2:50	158,025	- : 05	316,052
Sekariisi . . .	10,304,330	100 kg. ä 3:54	364,773	- : 15	1,545,650
Vehnäjauhot	114,135,865			- : 18	20,544,456
Ruisjauhot. .	196,030,263			- : 13	25,483,934
Maltaat . . .	4,290,350			- : 18	772,263
Tattari ryynit	1,231,208			- : 13	160,057
Kauraryynit .	7,402,950			- : 13	962,384
Vehnäryynit.	4,238,763			- : 18	762,977
Ohraryynit .	2,066,112			- : 13	268,595
Riisiryynt. .	2,112,127	100kg.äl2:~	253,453	- : 20	422,425
Hirssiryynit .	2,086,155			- : 13	271,200

Siitä huolimatta, että eduskunta vuonna 1914 yksimielisesti vastusti viljatullen käytäntöönottamista Suomessa, todistaen laajasti niiden vahingollisuuden, rohkenee saman maan hallitus vuonna 1919 asettaa viljalle tulliverotuksen, jolla kerättäisiin kuluttajilta välillistä veroa yhteensä 58 milj. markkaa vuodessa. Kuten näkyy ei tällöin ole annettu varsin suurta merkitystä eduskunnan kautta ilmitulleelle kansan tahdolle.

Tämä tulliverotus, 58 milj. markkaa, tekee jaettuna tasan jokaista maan asukasta kohden 17 markkaa 65 penniä vuodessa eli siis tavallista 5-henkistä perhettä kohden vuodessa 90 markkaa. Tähän tulee lisäksi se lisämeno, minkä kuluttajat saisivat maksaa lisähintana kotimaisesta viljasta oman maan maanviljelijäin hyväksi.

Kieltämättä tarvitsee valtio uusia tuloja suuresti rasitetun menosäännön peitteeksi. Niiden hankkiminen tätä tietä, verottamalla väestön tärkeintä kulutusainetta, leipää, on kuitenkin mitä huonointa taloudenhoitoa. Tarvittavat varat olisikin otettava varakkaiden rikkauksia ja suuria tuloja verottamalla.

Vaatimus viljatullin käytäntöönottamisesta esitetään tavallisesti maanviljelijäin taholta. Nämä valittavat alati vaikeutta kilpailla viljan tuotannossa ulkomaiden kanssa ja vaativat suojakseen tullia. He luulevat tullien varassa voivansa paremmin pitää puoliaan ulkomaista kilpailua vastaan.

Seurauksena viljatullin käytäntöön ottamisesta on tosin se, että myöskin kotimaisen viljan hinta vastaavassa määrässä kohoo. Maanviljelijä saa siis alussa työstään parempia tuloja. Vastaavassa määrässä kohoo kuitenkin myöskin maan arvo ja täten viljatulli itse asiassa merkitsee ansiotonta suurta lahjaa niille maanomistajille, jotka viljatullin voimaantullessa omistavat maata. Maan joutuessa myynnin kautta uusille omistajille, saavat nämä maksaa siitä sen korotetun hinnan, mikä on viljatullin aiheuttama. Sen kautta tulee heille mahdolltomaksi saada maanviljelyksestä yhtä suurta hyötyä kuin heidän edeltäjänsä ovat saaneet, he kun joutuvat maksamaan suuremmalle pääomalle korkoja. Näin joutuvat uudet omistajat ja vähitellen kaikki maanviljelijät ennen pitkää elämään yhtä tukalissa oloissa kuin ennen viljatullin voimaan astumistakin. *Maanviljelijän* asema ei viljatullin avulla siis tulisi laisinkaan parantumaan, mutta sensijaan kyllä ensimmäisen maanomistajan, jolle yhteiskunta kuluttajain kukkarosta joutuisi lahjoittamaan suuren pääomanlisäyksen.

Meidän maassamme putoaa maanviljelijäin agitatsioonilta viljatulhen hyväksi pohja pois alta jo sen kautta, että meillä on verrattain vähäinen määrä maanviljelijöitä, jotka voivat viljellä viljaa siinä määrin, että sitä riittää myytäväksi asti. Suurin osa maamme maanviljelijöistä on nimittäin pikkuviljelijöitä, jotka joutuvat tavallisesti itse ostamaan viljansa. Tämä käy ilmi seuraavista viljelmien lukumäärää osottavista numerotiedoista:

Viljellyn maan ala	Omalla maalla	Viljelmien luku		
		Vuokra- maalla	Yhteensä	<70
Alle 3 ha	22,714	58,370	81,084	36.6
3-10 ha	57,860	30,538	88,398	40.0
10—25 ha	31,810	5,939	37,749	17.0
25—50 ha	9,449	981	10,430	4.7
50—100 ha	2,511	268	2,779	1.3
Yli 100 ha	828	71	899	0.4
Yhteensä	125,172	96,167	221,339	100.0

Näistä tulevat kysymykseen viljan myyjinä pääasiassa vain kaksi viimeistä luokkaa, eli ne, joiden viljelysalueet ovat yli 50 hehtaaria, sillä ainoastaan näiltä tavallisesti riittää viljaa myytäväksi. Tämmöisiä viljelmia on kaikkiaan vain 3 678 eli 17 prosenttia kaikista viljelmistä. Niitä omistavan vähäisen yhteiskuntaluokan hyväksikö siis viljatuksi olisi asetettava ja kaikelle muulle kansalle asetettava kannettavaksi raskaita rasituksia? Muut maanviljelijät eivät tulisi viljatullin eduista osallisiksi, vaan saisivat pienemmät, eli ne, jotka ostavat viljansa, päinvastoin nekin maksaa veroa ostamastaan viljasta. Viljatullit ovat näin ollen epäoikeudenmukaisia maanviljelijöillekin.

Jos taas asiata katsoo työväenluokan kannalta, jolta kannalta puoluekokouksen olisi sitä katseltava siitakin huolimatta, että viljatuksi saattaisi olla kaikille muille yhteiskuntaluokille hyödyllinen, huomaa heti, että viljatuksi työläiskuluttajille tulee olemaan tavattoman rasittava. Jo edellä tuli mainituksi että se tietää noin 90 markan suuruista veroa tavallisen suuruista perhettä kohden. Se vaikuttaisi siis samoin kuin nykyinen henkivero jokaiseen kansalaiseen, ollenkaan ottamatta huomioon hänen kykyään kantaa veroa. Päinvastoin se raskittäisi työväenluokkaan kuuluvia vieläkin suuremmassa määrässä kuin muita luokkia, koska leivän kulutus tässä luokassa on suurin. Näille se merkitsisi samaa kuin suoranainen palkan alennus viljatullin määrää vastaavalla summalla.

Kun tietää miten raskasta työväenluokan elämä pitkäaikaisen sodan jälkeen ja sen mukana seuranneen elämisen kalteuden kautta on, ymmärtää, ettei työväenluokka voi ottaa tämmöistä rasisusta kantaakseen. Jo nykyäänkin heikossa taloudellisessa asemassa eläville työläisryhmille muodostuisi tästä yhä suurempia kärsimyksiä ja puutteesta kärsivien lukumäärä epäilemättä yhä suurenisi. Työläisten täytyisi supistaa menojaan kaikkiin muihin tarkoituksiin. Seurauksena olisi m. m. yhä suurempi asuntokurjuus, menojen vähennys sivistys- y. m. tarkoituksiin, jotka eivät olisi elämiselle aivan tuiki välttämättömiä. Tämmöisiä seurauksia vastaan on työväenluokan yhtenä miehenä noustava taistelemaan.

Paitsi työväenluokalle olisi viljatullien voimaanstumisesta suuria vaurioita myöskin monelle muulle ryhmälle. Niinpä maan teollisuus epäilemättä joutuisi kärsimään viljatullien kautta. Teollisuuden palveluksessa olevat työläiset olisivat pakotettuja vaatimaan korkeampia palkkoja voidakseen elää. Tästä aiheutuisi aluksi suuria palkkariitoja, jotka olisivat

- omiaan tuottamaan pitkäaikaisia häiriöitä usealla teollisuusalalla. Ja jos työväki jaksaisi ajaa lävitse palkankorotusvaatimuksensa, siirtyisi viljatullien aiheuttama lisämeno teollisuuden kannettavaksi ja se joutuisi siten ilmeisesti huonompaan asemaan kilpailussa ulkomaisen teollisuuden kanssa.

Arvostelu viljatullista voidaan siis lyhyesti sanoen esittää siten, että se suosii yhtä vähäistä yhteiskuntaluokkaa kaikkien muiden kustannuksella. KeViteissä kerii se huonoimmin ruokitut ja lyhytvillaisimmat lampaat, mutta jättää pitkävillaiset keritsemättä. Se sortaisi maan vähävaraisimman aineksen entistä suurempaan kurjuuteen. Valtiollekin olisi täten lopuksi niistä 58 miljoonasta markasta, jotka se aikoo viljatullin avulla koota, enemmän vahinkoa kuin hyötyä.

Tämmöistä varakkaiden suosimista varattomien kustannuksella ei sosialidemokratinen puolue voi suvaita. Sen on noustava taisteluun sitä vastaan. Tämä taistelu onkin jo pantu alulle sos.-dem. eduskuntaryhmän puolesta, sen taholta kun on tehty eduskunnassa alote viljatullin kumoamiseksi. Tätä alustusta laadittaessa on vielä tietymätöntä, minkä kohtalon tämä alote eduskunnassa tulee saamaan. Mutta päättyköön se miten tahansa, on työväen luokan taholta aina ja kaikin voimin vastustettava sitä, että työmiehen leipä asetetaan verotuksen alaiseksi.

Tämän vuoksi ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi:

Puoluekokous lausuu jyrkän vastalauseensa sen häikäilemättömän menettelyn johdosta, johon hallitus on tehnyt itsensä syypääksi kun se tynkäeduskunnan kehoituksesta on saattanut voimaan uuden tullitaksan eduskuntaa kuulematta, ja vaatii, että tullitaksa kokonaisuudessaan on mitä pikimmin alistettava eduskunnan hyväksyttäväksi.

Kun tullitaksan alistaminen eduskunnan hyväksyttäväksi ei ole mahdollista ennenkuin ensi valtiopäivillä ja viljatulli hallituksen päätöksen mukaan jo sitä ennen tulisi käytäntöön otetuksi vaatii puoluekokous edelleen,

että viljatullia ei ole saatettava käytäntöön, vaan ovat kaikki siihen tähtäävät toimenpiteet jätettävä raukeamaan.

Edelleen puoluekokous

velvoittaa sos.-dem. eduskuntaryhmää tekemään voitavansa, jotta viljaan ja muihin välttämättömiin elintarpeisiin kohdistuva tulliverotus tulisi kumotuksi, ja

kehoittaa puoluejärjestöjä puoluetoimikunnan lähemmin määräämänä aikana panemaan toimeen mielenosotuskokouksia viljatulleilla riistämistä vastaan.

Puoluetoimikunta ehdottaa alustuksen ponsineen hyväksyttäväksi. _____

Tuotantovälineitten yhteiskunnallistuttaminen.

Kirj. Väinö Voionmaa.

Perusteluja.

Kysymys tuotantovälineitten yhteiskunnallistuttamisesta ja yhteiskunnallisesta tuotannosta ei tähän saakka ole erityisen suuressa määrin herättänyt Suomen sosialidemokratian mielenkiintoa. Syynä siihen on epäilemättä ollut toiselta puolen usko yksityiskapitalistisen tuotantotavan itsestään tapahtuvaan raukeamiseen ajan kypsyessä, toiselta puolen taas tietoisuus pientenkin yhteiskunnallistuttamisyritysten toteuttamisen vaikeuksista pikkukapitalistisessa ja venäläisen sortovallan hallitsemassa maassamme. Sosialidemokratian piireissä on näihin saakka senvuoksi sanoissa tyydytty vain ylimalkaisten sosialisohjelman laatimiseen ja teoissa rajoitettu porvaristonkin välttämättömänä pitämän «valtiososialismin» tai paremminkin „valtiokapitalismin” (valtion rautatie- ja metsätalouden y. m. s.) kannattamiseen ja kulutusosuuskuntaliikkeen suosimiseen. Torpparivapautusta voimakkaasti johtamalla ja jouduttamalla on puolue näköjään suorastaan edistänyt yksityiskapitalistista tuotantoa, vaikka syvemmältä katsoen maan yhteiskunnallistuttaminen kyllä voi tapahtua myöskin lukuisain pienten maanomistusten yhteiskunnallisen valvonnan ja säännöstelyn tietä.

Forssan puoluekokouksessa v. 1903 hyväksyttyyn puolueohjelmaan sisältyvät seuraavat yhteiskunnallistuttamista koskevat lausunnot:

„Syvimpänii syynä kaikkialla huomattavaan kansain työtä-tekevään kerrosten sorronalaiseen asemaan eivät ole yksityiset valtiolliset laitokset, vaan se koko yhteiskunnallisen elämän perustuksena oleva ja oloja täydellisesti vallitseva tosiasia, että tuotannonvälikkappaleiden omistaminen on tullut yksien yksinoikeudeksi. Samalla kun taloudellinen kehitys on erottanut työvoiman omistajat, työväenluokan, tuotannonvälikkappaleista, on se saanut heidät mitä raskaimpaan riippuvaisuuteen tuotannonvälikkappaleiden omistajista — niihin luettuina maan suurtilain omistajat ja kapitalistiluokka — joiden valtiollisen ja taloudellisen vallan ilmestymismuotona nykyinen luokkayhteiskunta on.”

„. . . Yksityistuotannon syrjäytyminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingolliseksi samalla kuin kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuotantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannonvälikkappaleet. Samassa kohdassa köyhälistö itsetietoiseksi siitä että sen täytyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä, ja että tuotannon välikkappaleiden siirtymisen yksityisomaisuudesta kansan omaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväen luokan vapauttamiseksi . . .”

Forssan ohjelman «lähimmissä vaatimuksissa» ei kuitenkaan ole yksityiskohtaisemmin kajottu yhteiskunnallistuttamiskysymykseen. Ainoastaan joitakuita siihen kuuluvia vaatimuksia on esitetty. «Lähimpäin vaatimusten» 6 kohta asettaa seuraavan verotusohjelman:

»Kaikkien henkilöllisten ja välillisten verojen poistaminen yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johtuvat tulot. Veroitettavan omaisuuden ilmoittamisvelvollisuus.”

«Kunnallisessa ohjelmassa» lausutaan (3 kohta):

„Kuntien on otettava haltuunsa ellaiset yleiselle hyvinvoinnille tärkeät liikealat, joita se menestyksellä voi hoitaa tai jotka yksityisten hallussa ollen saattavat kunnan jäsenet heistä suuressa määrässä riippuvaksi.”

Puolueen „maatalousohjelmassa” taas löydämme seuraavat sosialisointiin tähtäävät vaatimukset:

«Valtion ja kuntain nyt jo omistamia tiloja ja maa-aloja ei saa myydä eikä lahjoittaa.” (1 kohta.)

»Metsästys- ja kalastusoikeus on heti tehtävä maanomistuksesta riippumattomaksi." (4 kohta.)

Siinä kaikki.

On pitemmittä puheita selvää, etteivät yhteiskunnallistuttamisohjelmamme käytännölliset vaatimukset enään, maailmansodan jälkeisessä itsenäisessä Suomessa, ole ajan tasalla, vaan että nyt enemmän kuin koskaan ennen paikansa pitävä periaatteellinen yhteiskunnallistuttamisohjelmamme on kypsynyt toteutettavaksi paljon laajemmassa määrässä kuin vielä muutama vuosi sitten voitiin uneksia-
kaan.

Periaatteellista kantaamme yhteiskunnallistuttamiseen nähden ei meidän tarvitse muuttaa. Kokemus on sen moninkertaisesti vahvistanut. Viime sukupolvien taloudellinen yleiskehitys on kallionkovaksi lujittanut sen sosialistisen uskon, että tuotantovälineitten yksityisomistukseen perustuva yksityiskapitalistinen tuotanto jo on saavuttanut kehityksensä huipun. Ei tarvitse muuta kuin viitata yksityistuotannon jatkuneeseen monopolimaiseen keskitykseen, jättiläismäisiin raha- ja teollisuuskorporatioihin, jotka julkeimmin polkevat ja sortavat köyhälistöä, verottavat kokonaisia kansakuntia ja uhkaavat valtioitten ja yhteiskuntain itsenäisyyttä. Yksityistuotanto on siten saavuttanut rajan, josta se ei voi ylitse päästä, se on saapunut perikatonsa partaalle ja valmistunut sinne syöksymään tehdäkseen tilaa uudelle yhteiskunnalliselle tuotantotavalle.

Ulkonaisesti päättynyt maailmansota on asettanut mammonismin ja sen palvelijat uuteen valoon vertavuotavain, uupuneiden kansain edessä. Sota on meidänkin maassamme mitä räikeimmin osottanut yksityisedun ja yhteisedun välillä ammottavan, ylipääsemättömän kuilun ja useilla talouselämän aloilla paljastanut yksityisomistuksen ja yksityistuotannon siveellisen rappion. Yksityistuotantoa on tähän tähän saakka vastustettu pääasiallisesti sosialisista syistä, jota vastoin sen kykyä suorittaa taloudelliset tehtävänsä on vähemmän epäilty. Maailmansota on kumonnut viimemainitunkin luulon: yksityistuotannon taloudellinenkin kyvyttömyys tyydyttää väestön alkeellisimpiakaan aineellisia tarpeita on tullut ilmeiseksi koko maailmalle. Kuinka voitaisiin kansain ravitsemista, vaatettamista ja niiden muiden välttämättömäiri tarpeitten täyttämistä alkaneina vaikeina aikoina enään heittää yksityistuotannon haltuun!

Sodan luoma taloudellinen tilanne, yksityiskapitalististen valtioitten imperialismiin aiheuttamat väenvähentymiset, laajain alueitten kauhistuttavat hävitykset, valtioitten ja kuntain suunnattomasti kasvaneet velkakuormat ja suurten väestökerrosten kurjistuminen, kaikki sekin tekee palaamisen entisiin taloudellisiin oloihin mahdottomaksi ja tuotannon yhteiskunnallistuttamisen mitä laajimmassa määrässä tuiki välttämättömäksi.

Meidän maallamme on toiselta puolen valtion hädänalaisessa tilassa ja väestön yleisessä köyhyydessä ja tuotannollisessa voimattomuudessa erityisen painavia syitä pyrkiä mahdollisimman nopeaan ja perinpohjaiseen tuotannon yhteiskunnallistuttamiseen ja toiselta puolen valtion suhteellisesti suuressa omaisuudessa ja jo alkaneessa taloustoiminnassa, yleiseen äänioikeuteen perustavassa valtiolaitoksessa sekä yhä laajempaa alaa voittavassa kulutusosuuskunnallisessa toiminnassa y. m. yhteisharrastuksissa hyviä edellytyksiä yhteiskunnallistuttamisen onnistumiseen.

Edellämainittuja seikkoja huomioonottaen tulemme siihen horjumattomaan vakaumukseen, että tuotantovälineitten todellinen yhteiskunnallistuttaminen voidaan ja täytyy meidänkin maassamme viipymättä panna alkuun.

Voiko tämä yhteiskunnallistuttaminen tapahtua rauhallisella parlamentillisella tavalla vai onko se toimeenpantava väkivaltaisella vallankumouksella?

On totta, ettei yhteiskunnallistuttamista voida ajatella ilman valtiovallan joutumista kansan käsiin, ilman demokratista valtiota. Yhteiskunnallistuttamisen toimeenpanoon tarvitaan lisäksi köyhälistön valtiollinen yli- ja johtovalta. Mutta yksistään näillä valtiollisilla keinoilla ei kysymys vielä ole ratkaistu. Onhan järjetöntä luulla, että parlamentilliset enemmistöt voisivat taivuttaa taloudellisia oloja mielensä mukaan, että yhteiskunnallistuttaminen riippuisi vain siitä, että sosialidemokratinen ryhmä valtiopäivillä muuttuisi suuresta vähemmistöstä pieneksi enemmistöksi, että 101 sosialistia eduskunnassa muuttaisi maan tuotanto-olot, mutta 99 ei voisi niihin mitään vaikuttaa. On muistettava vielä, että jos sosialidemokratinen puolue pääsisi valtiollisen vallan huipulle, se ei enään olisi vastustuspuolue, vaan olisi taistelukannaltaan omistavia luokkia vastaan siirtynyt toiselle tasolle, jossa sen tulee kantaa edesvastuuta myös kin yhteiskunnan kokonaisuudesta ja katsoa, ettei vähemmistöjenkään oikeuksia ja etuja, olkoonpa että ne ovat yksi-

tyiskapitalistisia, aivan mielivaltaisesti loukata. Sosialidemokratisen valtiovallan taloudellinen päämerkitys on senvuoksi vain siinä, että sen saavuttamisen kautta yhteiskunnallistuttaminen tulee mahdolliseksi ja sen käytännölliselle toteuttamiselle avataan tie.

Mutta itse toimeenpanotapa on suurimmassa määrässä riippuva edellisten aikain taloushistoriallisesta kehityksestä ja olevista taloudellisista oloista. Yhteiskunnallistuttaminen on toimeenpantava tuotantoa keskeyttämättä; toimeenpanon täytyy jo siitä syystä tapahtua katkaisematta kaikkia suhteita tähänastisen yhteiskuntakehityksen kanssa. Muutoksen täytyy edelleen tapahtua määrättyssä taloudellisessa järjestyksessä. Taloudellisen muutoksen toimeenpano edellyttää toimeenpanijan taloudellista ylivaltaa; sen kokoamiin siis täytyy toimeenpanijan ensiksi keskittää huomionsa. Lisäksi tulevat muunlaiset käytännölliset vaikeudet. Meidän maallemme aivan erikoista on tuotantovälineitten keräytyminen jälkijättöisen, epäparlamentillisen kapitalistiluokan käsiin, joka ei ole jättävä käyttämättä mitään keinoja tehdäkseen kaikki yhteiskunnallistuttamisyritykset niin vaikeiksi kuin ikinä mahdollista. Vihdoin on pidettävä mielessä, että nykyaikainen talouselämä on suureksi osaksi kansainvälistä ja että meidän maamme taloudellista kohtaloa tuskin voidaan järjestää pysyvästi toiseen tapaan kuin se järjestyy Keski- ja Länsi-Europan sivistysmaissa, joiden yhteiskuntakehityksen kanssa oma yhteiskuntakehityksemme on ollut mitä elimellisimmässä yhteydessä.

Jos yhteiskunnallistuttamisen toimeenpano parlamenttilisin apukeinoin jo tuottaa näin monenlaisia vaikeuksia, niin vielä vaikeammaksi käy sen toteuttaminen väkivaltaisilla keinoilla. Hetkellisesti voitaneekin sillä tavoin saavuttaa näennäisiä tuloksia, ja epäkohtien poistamisessa saattaa väkivalta olla hyvin tarpeellinenkin, mutta pysyvää taloudellista elämää on väkivalloin yhtä mahdoton rakentaa kuin saada väkivalloin puuta kasvamaan.

Vaikeuksia pelkäämättä on kuitenkin ennakolluulottomasti ja tarmokkaasti ryhdyttävä työhön ja laadittava sille hyvin harkittu ohjelma. Tässä ohjelmassa on noudatettava seuraavanlaisia yleisohjeita.

Sekä marxilainen tietoisoppi että sivistysmaitten tosiasiallinen taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys viittaa siihen, että yhteiskunnallistuttaminen yleensä on järki-

peräisimmin toteutettavissa valtion kautta ja valtion ylijohdolla. Kun ei kuitenkaan liene mahdollisuutta kaikilla tuotannon aloilla toimeenpanna valtion omaa välitöntä tuotantoa, ei ole syytä hyljätä valtiovallan alaisten kuntain ja muiden itsehallinnollisten alueitten eikä myöskään yhdyskunnallisten työ- ja kansanjärjestöjen (etupäässä kulutusosuuskuntain) kautta tapahtuvaa yhteiskunnallistuttamista.

Koska kaiken järkipäisen yhteiskunnallisen tuotannon ensimmäisenä ehtona ja lähtökohtana on, että kaikki tuotanto tapahtuu todellisten kulutus- ja tuotanto-olojen tarkkaan tuntemiseen perustuvan suunnitelman mukaisesti, on kansallinen tuotantoelämä kokonaisuudessaan viipymättä saatettava valtion pysyvän tarkkailun alaiseksi toimeenpanemalla ajanmukainen, nopea ja luotettava taloudellinen tilasto elintarvesäännöstelyn yhteydessä toimitettujen tiedustelujen osoittamaan suuntaan. Suomen edustuksen ulkomailla on ensi sijassa keskitettävä huomionsa Suomen ulkomaitten taloudellisten suhteitten selvittämiseen ja saatamiseen luonnolliselle, yhteiskunnallistuttamisen pyynnöille suotuisalle kannalle.

Talouselämän tuntemisen perusteella on valtiovallan tarpeellisissa kohdin ryhdyttävä säännöstelemään nykyisiä talousoloja. Ei kukaan porvarillinenkaan tahtone enään kieltää, etteikö valtiovallalla ole siveellistä oikeutta velvoittaa ja pakottaa yksityistaloudellista tuotantoa toimimaan yhteisönkin tahtoa ja etua silmälläpitäen. Yksityistuotannon säännöstelyyn on yhteiskunnalla niin siveellinen kuin taloudellinenkin oikeus, koskapa yksityistalouskin pohjaltaan perustuu yhteiskunnan lupaan ja suojelukseen, jota yksityinen käyttää taloudelliseksi edukseen, ja koska yhteiskunnallinen säännöstely useinkin tuottaa yksityistuotannollekin entistä suurempia ja varmempia etuja. Yksityistuotannon säilyttämiseen murros kautena yhteiskunnan tarkkailun alaisena on erityinen syy sellaisissa tapauksissa, jolloin voidaan pitää todennäköisenä, että yhteiskunnallistuttaminen tulee tapahtumaan jo olevien yksityisten tuotantolaitosten siirtymisellä yhteiskunnan haltuun; tätä siirtymistä valmistaa yksityistuotannon yhteiskunnallinen kontrolli.

Edellä omaksutuista käsityksistä seuraa, että yhteiskunnallistuttaminen on toimeenpantava asteettain ja mikäli mahdollista elimellisessä yhteydessä tähänastisen kehityksen kanssa. Vaikka vastustammekin yksityistuotantoa ja koetamme siitä päästä niin pian kuin mahdollista, täytyy

meidän kuitenkin sitä sallia niinkauan kunnes yhteiskunta itse ehtii ja kykenee täydellisemmin ottamaan tuotannon omaan haltuunsa. Jo toimeenpantuja, yhteiskunnallistuttamista välillisesti hyödyttäviä ja koeteltuja «yhteiskunnallisia uudistuksia» on murroskaudella edelleen kehitettävä.

Täydellisemmälle yhteiskunnalliselle tuotannolle on valmistettava tietä laajentamalla yhteiskunnan omistustiimiä ja hankkimalla sen käytettäväksi riittäviä taloudellisia valtakkeinoja.

Yhteiskunnallistuttaminen on koetettava saada toteutuksi ensi sijassa niillä kotimaisen tuotannon, ulkomaisen kaupan ja yleisen liikenteen aloilla, joiden tarkoituksena on väestön joukkotarpeitten tyydyttäminen.

Yhteiskunnallistuttamisyökkimysten kaikilla asteilla on lakkaamatta pidettävä silmällä, ettei tuotanto pääse lamautumaan, vaan että se yhä paremmin vastaa väestön tarpeita ja kohottaa sen hyvinvointia.

Näiden yleisten ohjeiden mukaisesti on lähinnä ryhdyttävä käytännöllisesti järjestämään murroskauden tuotantoa.

Siihen nähden asetamme sen ehdottoman vaatimuksen, että yhteiskunnalle tärkeä yksityistuoantanto on viipymättä saatettava valtion säännöstelyn alaiseksi. Säännöstely on kohdistettava ensi sijassa elintarpeitten, asuntojen ja muiden väestön joukkotarpeitten sekä raakatavarain hankinnan alalle.

Koska tehokas työväenlainsäädäntö, jonka tarkoituksena on työväen suojeleminen kapitalistisia väärinkäytöksiä vastaan sekä työväen terveydellisen, taloudellisen ja henkisen tilan parantaminen, on katsottava tuotannon siirtymiskautena välttämättömäksi ja koska sellainen lainsäädäntö myöskin valmistaa ja helpottaa yhteiskunnallisen tuotannon järjestämistä, on tätä lainsäädäntöä ylläpidettävä ja voimakkaasti jatkettava. Kansallisen tuotannon edistämiseksi ja tehostamiseksi on erityisesti vaadittava, että työväen ammattijärjestöt tunnustetaan työntekijäin päteviksi ja oikeutetuiksi edustajiksi, työehdot määrätään kollektivisten sopimusten perusteella, työriittäisyydet ratkaistaan pakollisella sovinto-oikeudella, kaikkiin suurempiin työpaikkoihin asetetaan työväen valitsemia työläisneuvostoja tasaväkisesti yhdessä isännistöjen kanssa kaikinpuolisesti järjestämään tuotantoa, eri tuotantoalcrilla sen lisäksi asetetaan samaan

tapaan kokoonpantuja työntekijäin ja työnantajain keskusneuvostoja järjestämään asianomaisen tuotannon aloja ja että vihdoin samanlaisilla perusteilla asetetaan koko maan teollisuuden eduskunta, jolla on määrätty valta maan teollisuustuotannon järjestämisessä.

Työskennellessään välikaupan poistamiseksi kuluttajain osuustoiminta kaataa yhden yksityiskapitalistisen tuotantotavan pääpylväitä. Kun kulutusosuuskunnalleen toiminta muutenkin on omiaan raivaamaan pohjaa ja alaa oikealle yhteiskunnalliselle tuotannolle ja valmistamaan mielipiteitä yhteiskunnallistuttamisen puolelle, on valtion tehokkaasti suojeltava ja edistettävä kulutusosuuskuntain toimintaa m. m. vapauttamalla ne veroista ja saattamalla valtion ja kuntien tuotantolaitokset yhteistoimintaan niiden kanssa. Valtiolle on kuitenkin tälläkin alalla pidätettävä ylin säännöstely- ja johtovalta.

Yhteiskunnallisen tuotannon välttämättömänä alkuehtona ja varmimpana takeena on yhteiskunnallinen omistus.

Koska täydellistä tuotantolähteitten yhteiskunnallistuttamista ei voida käden käänteessä toimeenpanna, ovat lähimmät toimenpiteet tällä alalla suunnattavat toiselta puolen yhteiskunnan hallussa jo olevain tuotantolähteitten säilyttämiseen, toiselta puolen yhteiskunnallisen omistuksen asetteittaiseen laajentamiseen.

Itsestään selvä on vaatimus, ettei tähänastista yhteiskunnallista omistusta ole millään alalla vähennettävä.

Edelleen on välttämätöntä, että kaikki vielä käyttämättömät luonnolliset tuotantolähteet, kuten vuorimalmit, suu-remmat suoalat, kosket ja vesistöt viipymättä julistetaan yhteiskunnan omiksi.

Melkoinen osa luonnollisista tuotantolähteistä on jo tullut yksityistaloudellisen käytön alaiseksi. Tällä tavoin käytettyjen vuorikaivosten, louhimoiden, vesilaitosten y. m. s. tuotantolähteitten yhteiskunnallistuttamiseen on sopivia keinoja, kuten verotusta ja pakkolunastusta, käyttäen järjestelmällisesti ja herkeämättä pyrittävä.

Yksityisomistuksen alaiseen maahan nähden on ohjeena oleva, että viljelemätöntä maata ja suurtiloja järjestelmällisesti mahdollisimman suuressa määrässä saatetaan yhteiskunnallisen omistuksen alaiseksi, jotavastoin pientilain yhteiskunnallistuttamista on sopivammin edistettävä valtion

ylijohdolla tapahtuvan tuotannon säännöstelyn ja viljelijäin yhteiskunnallisen järjestämisen kautta. Maan yksityisomistukselle ei ole suotava yhteiskunnan puolelta mitään taloudellista avustusta, joka ei jouduta yllämainittujen yhteiskunnallisten päämääriin saavuttamista.

Yhteiskunnallisen omistuksen laajentamiseksi ja yhteiskunnallisen tuotannon valmistamiseksi on perintöoikeus suositettava suoraan alenevaan polveen ja aviopuolisolle sekä lähimmälle sukulaispiirille myönnettävä ainoastaan oikeus perinnön tuottaman määrätyn tulon elinkatitiseen käyttämiseen yhdessä polvessa. Samaa tapaan on testamentti- ja lahjoitusoikeus rajoitettava.

Samalla kuin verotus nykyisessä yhteiskunnassa on yhteiskunnan ylläpitämiseksi välttämätön, samalla se tarjoaa sopivalla tavalla käytettynä oivallisen keinon, yksityistuo-
tannon yhteiskunnallistuttamiseen. Kuten enemmän yhteiskunnallistuttaminen edistyy sitä enemmän verotuksen merkitys vähenee, kunnes se täydellisessä sosialistisessa yhteiskunnassa kokonaan lakkaa. Tähän nähden voidaan vastaiseksi säilyttää puolueohjelman vaatimusten entinen verotusta koskeva kohta („K.aikkien henkilöllisten ja välillisten verojen poistaminen yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johtuvat tulot. Veroitettavan omaisuuden ilmoittamisvelvollisuus”), mihin olisi lisättävä lisävaatimus yksityisomaisuuden, erityisesti tuotantolähteitten yksityisomistuksen, verottamisesta,

Lisääntynyttä omaisuuttaan ja karttuneita tulojaan on yhteiskunta velvollinen käyttämään yhteiskunnallisen tuotannon aikaansaamiseksi.

Siitä järjestyksestä, missä yhteiskunnan omaa tuotantoa on toimeenpantava, on vaikea antaa muuta ohjetta kuin että sitä on toteutettava ensi sijassa siinä, missä se enin voi hyödyttää väestöä ja missä sitä helpoimmin voidaan toimeenpanna. Elintarvetuotannon alalla näyttävät lähimmät tehtävät sopivan pienemmille yhteiskunnallisille piireille mutta esim. asuntotuotannon alalla on valtiollakin täytettävänä kiireellisiä velvollisuuksia m. m. asuntojen hankkimisessa omille palvelijoilleen ja yleisen rakennustoiminnan avustamisessa. Yhteiskunnalliselle sähkötuotannolle ja tupakkateollisuudelle, samoin kuin vuorityölle ja valtion met-

säteollisuudelle on alkutie jo raivattu; sitä on tarmokkaasti kuljettava eteenpäin.

Edellä on jo tullut viitatuksi siihen, miten tärkeää olisi yhteiskunnallistuttaminen ulkomaankaupan alalla. Väestön välttämättömästi tarvitsemain ulkomaisten elintarpeitten ja raaka-aineitten hankinta kuuluu epäilemättä yhteiskunnan velvollisuuksiin, samoin kuin näiden tuotteiden jalostamisenkin.

Kaikki yhteiskunnallisesti tärkeä vakuutustoimi olisi keskitettävä valtion haltuun ja niinikään luottoliike, varsinkin kiinteistöluotto, jonka avulla yhteiskunnallistuttamista tuntuvasti helpotettaisiin.

E erityisen laajaperäiset ovat yhteiskunnallistuttamistehtävät liikenteen alalla. Maan rautatieverkko on suunnitelmallisesti täydennettävä ja siihen liittyvä suunnitelmallinen höyrylaivaliike saatava aikaan. Suuremmat sisävesistöt ovat yhdistettävät kanavilla toisiinsa ja mereen. Tärkeimmät ulkomaiset meriyhteydet, niiden joukossa varsinkin liikenne naapurimaihin ja valtamerentakaisiin tuontimaihin, joilla yhteyksillä on maallemme yleisempi yhteiskuntataloudellinen merkitys, on otettava valtion huostaan. Valtion oma laivanrakennusteollisuus on viipymättä pantava alulle, maantieliikenne on saatettava ajanmukaiselle kannalle, automobiili- ja lentoliike valtion toimesta järjestettävä yhteiskunnan etujen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tuotannon eri haaroja järjestettäessä on kokonaisuutta ja lopullisia päämääriä aina mielessä pidettävä ja kaikki käytännölliset toimenpiteet niin suunnattavat, että ne edistävät ja tukevat toisiaan. Muistettava on myös, että Suomen yhteiskuntatalous on vain osa vielä suuremmasta kokonaisuudesta, kansainvälisestä yhteiskuntataloudesta. Siitä syystä on yhteiskunnallistuttamisessa täällä otettava huomioon vastaavia toimia muualla taloudellisesti kehittyneissä maissa ja puolueen siinä tarkoituksessa asetettava yhteyteen niiden sosialidemokratisten puolueiden ja kansainvälisen sosialidemokratian kanssa.

Edelläolevan perusteella esitetään seuraava

Ehdotus puoluelukokouksen päätöslauselmaksi.

Tuotantovälineitten yhteiskunnallistuttaminen.

Uskoen, että tuotantovälineitten yksityisomistukseen perustuva yksityiskapitalistinen tuotanto monopolimaisen ke-

hityksensä, köyhälistöön jopa kokonaisesti kansoihin kohdistuvain sortotoimiensa, valtioitten ja yhteiskuntain itenäisyyttä uhkaavan luonteensa kautta on kaikkialla saavut-
 tanut kehityksensä huipun ja valmistunut häviöönsä teh-
 däkseen tilaa uudelle yhteiskunnalliselle tuotantotavalle;

todeten, että maailmansota on meidänkin maassamme mitä räikeimmin osoittanut yksityisedun ja yhteisedun vä-
 lillä ammottavan ylipääsemättömän kuilun, useilla talous-
 elämän aloilla paljastanut yksityisomistuksen ja yksityis-
 tuotannon siveellisen turmeluksen ja koko maailmalle näyt-
 tänyt yksityistuotannon taloudellisenkin kyvyttömyyden
 tyydyttää väestön alkeellisimpiakaan aineellisia tarpeita,
 sekä että sodan luoma taloudellinen tilanne tekee palaami-
 sen entisiin taloudellisiin oloihin mahdottomaksi ja tuotan-
 non yhteiskunnallistuttamisen mitä laajimmassa määrässä
 tuiki välttämättömäksi;

ottaen huomioon, että meidän maallamme on toiselta
 puolen valtion hädänalaisessa tilassa ja väestön yleisessä
 köyhyyydessä ja tuotannollisessa voimattomuudessa erityi-
 sen painavia syitä pyrkiä mahdollisimman nopeaan ja perin-
 pohjaiseen tuotannon yhteiskunnallistuttamiseen ja toiselta
 puolen valtion suhteellisesti suuressa omaisuudessa ja jo
 alkaneessa taloustoiminnassa sekä yleiseen äänioikeuteen
 perustuvassa valtiolaitoksessa, väestön yhä laajempaa alaa
 soittavassa kulutusosuuskunnallisessa toiminnassa y. m. yh-
 teisharrastuksissa hyviä edellytyksiä yhteiskunnallistattami-
 sen onnistumiseen;

vakuutettuna niin muodoin siitä, että tuotantovälineitten
 todellinen yhteiskunnallistuttaminen voidaan ja täytyy mei-
 dänkin maassamme viipymättä panna alkuun;

vakuutettuna edelleen siitäkin, ettei tuotannon yhteiskun-
 nallistuttaminen meidän maassamme voi onnellisesti toteu-
 tua epäkansanvaltaisen diktatuurin ja terrorin kautta eikä
 väkivaltaisesti katkaisemalla kaikkia suhteita tähänastisen
 yhteiskuntakehityksen kanssa, vaan rauhallisten ja suunnit-
 telmanmukaisten, mutta silti ennakkoluulottomain ja tar-
 mokkaiden toimenpiteiden kautta sekä elimellisessä yhtey-
 dessä Keski- ja Länsi-Europan sivistysmaiden yhteiskunta-
 kehityksen kanssa, johon meidän maamme valtiollinen ja
 taloudellinen kohtalo on sidottu,

puoluekokous hyväksyy seuraavan käytännöllisen yh-
 teiskunnallistuttamisohjelman lähintä tulevaisuutta varten:

Yleiset ohjeet.

Yhteiskunnallistuttaminen meidän maassamme on järkipärisimmin toteutettavissa valtion puitteissa ja valtion kautta käyttämällä hyväksi kuntain ja muitten itsehallinnollisten alueitten sekä yhdyskunnallisten kansanjärjestöjen (etupäässä työntekijäin järjestöjen ja kulutusosuuskuntain) myötävaikutuksella.

Kansallinen tuotantoelämä on kokonaisuudessaan viipymättä saatettava valtion pysyvän tarkkailun alaiseksi. Talouselämän tuntemisen perusteella on valtiovallan ryhdyttävä tarpeellisissa kohdin säännöstelemään nykyisiä talousoloja.

Yhteiskunnallistuttaminen on toimeenpantava asteettain ja mikäli mahdollista elimellisessä yhteydessä tähänastisen kehityksen kanssa.

Täydellisemmälle yhteiskunnalliselle tuotannolle on valmistettava tietä laajentamalla yhteiskunnan omistuspiiriä ja hankkimalla sen käytettäväksi riittäviä taloudellisia valtakkeinoja.

Yhteiskunnallistuttaminen on koetettava saada toteutetuksi ensi sijassa niillä kotimaisen tuotannon, ulkomaisen kaupan ja yleisen liikenteen aloilla, joiden tarkoituksena on väestön joukkotarpeitten tyydyttäminen.

Yhteiskunnallistuttamisyökimysten kaikilla asteilla on lakkaamatta pidettävä silmällä, ettei tuotanto pääse lamautumaan, vaan että se yhä paremmin vastaa väestön tarpeita ja kohottaa sen hyvinvointia.

Murroskauden tuotanto.

Yhteiskunnalle tärkeä yksityistuoatanto on viipymättä saatettava valtion säännöstelyn alaiseksi. Säännöstely on kohdistettava ensi sijassa elintarpeitten, asuntojen ja väestön joukkotarpeitten sekä raakatavarain hankinnan alalle.

Työväenlainsäädäntöä on ylläpidettävä ja voimakkaasti jatkettava. Työväen ammattijärjestöt on tunnustettavat työntekijäin päteviksi ja oikeutetuiksi edustajiksi, työehdot määrättävä kollektivisten sopimusten perusteella, työriitaisuudet ratkaistava pakollisella sovinto-oikeudella, kaikkiin suurrempiin työpaikkoihin asetettava työväen valitsemia työläisneuvostoja tasaväkisesti yhdessä isännistöjen kanssa ja kaikinpuolisesti järjestämään tuotantoa, eri tuotantoaloilla ase-

tettava samaan tapaan kokoonpantuja työntekijäin ja työnantajain keskusneuvostoja järjestämään asianomaisen tuotantoalan oloja ja samanlaisilla perusteilla valittava koko maan teollisuuden eduskunta, jolla on määrätty valta maan teollisuustuotannon järjestämisessä.

Valtion on tehokkaasti suojeltava ja edistettävä kulusosuuskuntain toimintaa m. m. vapauttamalla ne veroisist ja saattamalla valtion ja kuntain tuotantolaitokset yhteistoimintaan niiden kanssa.

Yhteiskunnallinen omistus.

Tähänastista yhteiskunnallista omistusta ei ole millään alalla vähennettävä.

Kaikki vielä käyttämättömät luonnolliset tuotantolähteet, kuten vuorimalmit, suuremmat suoalat, kosket ja vesistöt ovat viipymättä julistettavat yhteiskunnan omiksi.

Yksityistuotannossa ja käytettyjen vuorikaivosten, louhimoiden, vesilaitosten y. m. s. tuotantolähteitten yhteiskunnallistuttamiseen on sopivia keinoja, kuten verotusta ja pakolunastusta, käyttäen järjestelmällisesti ja herkeämättä pyrittävä.

Yksityisomistuksen alaista viljelemätöntä maata ja suurtiloja on mahdollisimman suuressa määrässä saatettava yhteiskunnallisen omistuksen alaiseksi, jota vastoin pien-tilain yhteiskunnallistuttamista on sopivammin edistettävä valtion ylijohdolla tapahtuvan tuotannon säännöstelyn ja viljelijäin yhteiskunnallisen järjestämisen kautta. Maan yksityisomistukselle ei ole suotava yhteiskunnan puolelta mitään taloudellista avustusta, joka ei jouduta yllämainittujen yhteiskunnallisten päämääräin saavuttamista.

Perintöoikeus on supistettava suoraan alenevaan polveen ja aviopuolisolle sekä lähimmälle sukulaispiirille myönnettävä ainoastaan oikeus perinnön tuottaman määrätyn tulon elinkautiseen käyttämiseen yhdessä polvessa. Samaan tapaan on testamentti- ja lahjoitusoikeus rajoitettava.

Kaikki henkilölliset ja välilliset verot on poistettava yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin, ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johtuvat tulot. Yksityisomaisuus, varsinkin tuotantolähteitten yksityisomistus, on erityisesti verotettava.

Yhteiskunnallinen tuotanto.

Yhteiskunnan omaa tuotantoa on toimeenpantava ensi sijassa siinä, missä se enin voi hyödyttää väestöä ja missä sitä helpoimmin voidaan toimeenpanna. Elintarvetuotanto on aluksi jätettävä pienempien yhteiskunnallisten piirien asiaksi. Asuntotuotantoon on valtion tartuttava m. m. hankkimalla asuntoja omille palvelijoilleen ja avustamalla yleistä* rakennustoimintaa. Yhteiskunnallinen sähkötuotanto ja tupakkateollisuus on pantava alkuun ja valtion vuorityötä, rautateollisuutta ja metsäteollisuutta on tarmokkaasti kehitettävä.

Väestön välttämättömästi tarvitsemain ulkomaisten elintarpeitten ja raaka-aineitten hankinta samoin kuin niihin liittyvä jalostustyö on otettava valtion haltuun.

Yhteiskunnallisesti tärkeä vakuutustoimi ja luottoliike, varsinkin kiinteistöluotto on keskitettävä valtion käsiin.

Maan rautatieverkko on suunnitelmallisesti täydennettävä ja siihen liittyvä suunnitelmallinen hoerylaivaliike saatava aikaan. Suuremmat sisävesistöt ovat yhdistettävät kanavilla toisiinsa ja mereen. Tärkeimmät ulkomaiset meriyhteydet, niiden joukossa varsinkin yhteydet naapurimaihin ja valtamerentakaisiin tuontimaihin, on otettava valtion huostaan. Valtion oma laivarakennusteollisuus on viipymättä pantava alulle. Maantieliikenne on saatettava ajanmukaiselle kannalle, automobiili- ja lentoliikenne valtion toimesta järjestettävä yhteiskunnan etujen mukaisesti.

Yhteiskunnallistuttamisessa Suomessa on otettava huomioon vastaavia toimia muualla ja puolueen on siinä tarkoituksessa asetettava yhteyteen ulkomaitten toveripuolueitten ja kansainvälisen sosialidemokratian kanssa.

* *

*

Puoluetoimikunta on tämän alustuksen tarkastanut ja pitää siinä esitetyt näkökohdat ja ehdotukset periaatteellisesti oikeina ja hyväksyttävinä, mutta asian tärkeyteen ja laajakantoisuuteen nähden olisi ehkä tarpeellista, että yksityiskohtia tarkastamaan ja tarkistamaan asetettaisiin erityinen ohjelmakomitea, ennenkuin siinä ehdotetut ponsilauseimat puolueohjelmaan kiinteästi liitetään.

Puolueen kunnallinen toiminta.

Alustaa Rieti Itkonen

Osanotto vaaleihin.

Vuonna 1911 Helsingissä pidetty vakinainen puoluekokous on viimeksi määritellyt puolueen kannan kunnallisvaaleihin osanotossa, ellemme ota lukuun viime vuoden lopulla pidetyn ylimääräisen puoluekokouksen päätöstä. Silloin — nimittäin v. 1911 — päätettiin, että kunnallisiin vaaleihin ja yleensä kunnalliseen toimintaan osanotto jätetään kunnittain puoluejärjestöjen päätettäväksi. Tällainen päätös olikin niissä oloissa aivan luonnollinen. Kunnallinen äänioikeushan oli silloin niin rikkaita suosiva, että varattomilla kansankerroksilla ei ollut juuri mitään mahdollisuutta päästä vaikuttamaan kuntain asioihin. Sen jälkeen on kunnallinen lainsäädäntö joutunut suurten muutosten alaiseksi. Kunnallinen äänioikeus on saatu laajemmaksi kuin valtiollinen, samalla kuin kuntain itsehallintoakin on jossain määrin lisätty. Vuoden 1917 kunnallislaitthan muodostivat suoranaisten jättiläis-askleen kansanvaltaa kohti kunnallisessa elämässä. Näiden vuoden 1917 kunnallislakien perusteella ja voimassa ollen onkin viime vuoden lopulla pidetyn ylimääräisen puoluekokouksen päätös paikallaan.

Nyt ovat nämä lait kuitenkin ylimääräisen puoluekokouksen jälkeen joutuneet erinäisten muutosten alaisiksi, ensin tynkäduskunnassa ja sittemmin nykyisessä eduskunnassa. Tämä seikka antaa ehkä aiheen ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi. Toinenkin seikka on vielä otettava huomioon, joka voi vaikuttaa työväen osanottoon kunnallisvaaleihin. Se nimittäin, että viime vuonna vaalien aikana vallinneen terroristisen tilanteen vuoksi ei työväestö voinut kuin muutamissa harvoissa kunnissa ottaa osaa kunnallisiin vaaleihin, joten porvarilliset puolueet saivat ilman taistelua vallata useimmissa kunnissa kaikki paikat valtuustoissa. Vaikkakin nämä seikat ovat itsestään niin selviä, että ne eivät aiheuttane mitään erimielisyyttä työväen keskuudessa, niin lienee kuitenkin syytä päättää asiasta. Ovathan tynkäduskunnaji pahimmat huononnuksat kunnallislakeihin saatu korjatuiksi eikä viime vuonna menetettyä etua voida muuten saada takaisin kuin niin pian kuin mahdollista ryhtyä sitä vaaleihin osanotolla korvaamaan.

Samalla kuin vaaleihin osanotosta päätetään, olisi myös-

kin päätettävä, miten vaaleihin on käytävä. Onko niihin käytävä kaikkialla itsenäisesti, minkään muun puolueen kanssa vaaliliittoon ryhtymättä, vai onko kussakin kunnassa tämä asia jätettävä paikallisten työväenjärjestöjen päätettäväksi. Katsoen asian tärkeyteen ja sen laajakantoisuuteen, olisi siitä päätettävä puoluekokouksessa, ettei mitään kirjavuutta menettelytavassa syntyisi. Lienee aivan luonnollista, että tässä, samoinkuin valtiollisissa vaaleissakin, puolue esiintyy itsenäisenä, ryhtymättä vaaliliittoon minkään porvarillisen puolueen kanssa. Tällaisista vaaliliitoista ei työväestölle ole mitään etua odotettavissa, ja jos jossakin poikkeustapauksessa pieniä etuja voitaisiinkin saavuttaa, niin eivät nämä edut mitenkään voisi vastata niitä vaaroja ja sitä käsitteiden sekaannusta, mikä tällaisesta yhteistoiminnasta seuraisi. Porvarillisten puolueiden ohjelmat ja menettelytavat kunnallisessa toiminnassa ovat niin jyrkässä ristiriidassa työväen etujen kanssa, että yhteistyö näiden puolueiden kanssa ei voi tulla kysymykseen.

Ehdotan siis puoluekokouksen päätettäväksi seuraavaa:

Kunnallislait nykyisellään ollen tarjoavat työväestölle mahdollisuuden päästä huomattavasti vaikuttamaan kuntain asioihin. Tätä mahdollisuutta on työväestön käytettävä hyväkseen ottamalla tarmokkaasti osaa kunnallisvaaleihin kautta koko maan.

Vaaleihin on työväestön käytävä itsenäisesti, ryhtymättä vaaliliittoon minkään porvarillisen puolueen kanssa, koska tällainen yhteistyö olisi vaan omiaan sekoittamaan työväen luokkakäsitteitä ja koska siitä ei työväelle ole mitään sanottavaa hyötyä odotettavissa.

Menettelytapa kunnallisissa luottamustoimissa.

Niiden puoluetoverien ratkaistavaksi, jotka joutuvat työväen edustajiksi kunnallisissa luottamustoimissa, tulee lukuisia köyhälistölle tärkeitä kysymyksiä. Jo kuluneen vajaan vuoden kokemus on osoittanut, että menettelytapa yleensä on ollut hapuilevaa ja ristiriitaista, varsinkin vähemmän kehittyneillä paikkakunnilla. Kun on tullut täytettäväksi niiden lukuisten toimi- ja lautakuntien jäsenten paikat, joita kunnallisessa elämässä esiintyy, niin on annettu porvarillisten

puolueiden useissa paikoin miehittää nämä lautakunnat joko osittain tai kokonaan niilläkin jäsenillä, jotka olisivat valtuusmiesten lukumäärän mukaan kuuluneet sosialidemokraateille. Tätä sosialidemokraattien hyväntahtoisuutta ovat porvarit sitte näissä lautakunnissa käyttäneet hyväkseen ajaen omia luokkajoukkojaan ja halveksien työväestön toivomuksia ja vaatimuksia. Tällaista menettelyä on puolustettu sillä, ettei työväestö kykenevien voimien puutteessa ole voinut kaikkia sille kuuluvia paikkoja miehittää. Tämä puolustus riittää kuitenkin vain osaksi selittämään sellaista menettelyä. Tosin on, varsinkin maaseutupaikoissa tavaton voimien puute, mutta tästä ei päästä muuten[^] kuin että puuttuvia voimia ryhdytään kehittämään. Ja se tapahtuu parhaiten siten, että heti alusta alkaen miehitetään kaikki paikat, miikä voidaan, ja siten käytännön tietä tutustutetaan puoluetovereita niihin tehtäviin, mitä kunnallisten laitosten hoitaminen vaatii. Teoreettisella opetuksellakin on kyllä tässä kouluttamisessa suuri tehtävänsä, mutta mitkään teoriat eivät auta, ellei ole käytännöllistä kokemusta, ja vasta käytännöllisen toiminnan kautta oppii soveltamaan niitäkin tietoja, joita teoreettinen koulutus kykenee antamaan.

Toinen aivan yleinen ristiriitaisuus, mikä on kunnallisessa toiminnassamme ollut havaittavissa, on se, että sellaisissakin kunnissa, missä sosialidemokraateilla on valtuustossa enemmistö, ei sosialidemokraattien vaatimusten puolella ole useinkaan kaikki sosialidemokraatit, vaan äänestää hyvin usein usea sosialidemokraatti porvarien ehdotuksen puolesta. Onpa usein tapahtunut, että täten on sosialidemokraattien ehdotukset tulleet hyljättyiksi. Johtukoonpa tämä asiain-tila syystä tai toisesta; niin on se joka tapauksessa saatava loppumaan. Tällainen hajanaisuus paljastaa vastustajillemme meidän heikkoutemme ja vieroittaa laajoja työläisjoukkoja kunnallisesta toiminnasta. Olkootpa ristiriidat itse ryhmän keskuudessa vaikka suuremmatkin, niin ei niitä missään tapauksessa ole paljastettava julkisessa toiminnassa vastustajille. Siitä muodostuu ehjään rintamaamme sellainen aukko, josta vihollinen aina voi läpi murtautua. Ryhmän keskuudessa on keskusteltava tärkeimmistä esille tulevista kysymyksistä ja siellä sovittava yhteisestä menettelytavasta. Vähemmistön on silloin lojaalisesti alistuttava enemmistön päätökseen ja seistävä sen takana. Jos kysymys on niin laajakantoinen, ettei ryhmä yksin halua ottaa edesvastuuta sen ratkaisemisesta, niin on asia esitettävä paikallisten työ-

väenjärjestöjen ratkaistavaksi. Nyt, kun puolueen kunnallis-asiaa toimisto on jo toiminnassa, voidaan myöskin kääntyä sen puoleen menettelytapakysymyksissä.

Muulloinkin kuin edellämainitunlaisissa tapauksissa, on työväenjärjestöjen käsiteltäväksi annettava kunnallispoliittisia kysymyksiä. Siten pidetään työväen mielenkiintoa kunnalliseen elämään jatkuvasti vireillä. Luottamustoimissa olevat toverit voivat tällaisissa kokouksissa selostaa työväen luottamusmiesten menettelyä eri kysymyksissä ja kiinnittää työväen mieliä niihin saavutuksiin, mitä kunnallisessa elämässä on saavutettu. Tällaisella jatkuvalla ja vilkkaalla vuorovaikutuksella työväen ja sen luottamusmiesten kesken on mitä suurin merkitys tulevissa vaalitaisteluissa. Onhan selvää, että vain täten saadaan työväestölle käsiteltäväksi kunnallisen toiminnan hyöty. Sanomalehdistön apua on myöskin käytettävä. Ei riitä, että esillä Olevista asioista toimitetaan lehtiin kuivat uutiset, vaan on aina varsinkin työväelle tärkeissä kysymyksissä, selitettävä samalla lyhyesti esillä olleen ja esille tulevan asian merkitys etenkin työväelle. Kun kysymykset täten saadaan laajempien piirien pohdittaviksi, niin vältytään ehkä monesta harha-askeleestakin.

Paitsi tällaisia aivan yleisiä menettelytapaa koskevia kysymyksiä, esiintyy kunnalliselämän tärkeimmillä aloilla muutaakin, joka ansainne[^] tulla yleisemmin kosketelluksi. Kunnan tulojen ja menojen järjestely, kunnallisverotus, köyhäinhuolto, opetustoimi, terveydenhoito, asunto- ja tonttipolitiikka, kunnan työnantajaominaisuudesta johtuvat asiat, y. m. Näiden kysymysten tarkempi selvittely veisi meidät kuitenkin lainselitysten tielle, joten ne tässä yhteydessä voitaneen suurimmaksi osaksi jättää. Muutamiin seikkoihin lienee kuitenkin syytä kiinnittää jo tässäkin huomiota.

Kunnallisverotus, kuten tiedetään, on meillä vielä sangen nurinkurisella kannalla. Laki on vanhentunut, rikkaita suosiva ja köyhiä rasittava. Vuoden 1917 kunnallislakien uudistus nimittäin jätti kunnallisverotuksen entiselleen. Asiaa pahentaa vielä sekin, että näitä jo sellaisenaan surkeita lakeja on käytännössä sovellettu perin huonosti. Kun ei minikäänlaista tulojen ilmoittamisvelvollisuutta ole ollut, niin eivät verotuslautakunnat ole yrittäneetkään oikeudenmukaisesti arvioida varakkaampien tuloja, kun sen sijaan köyhien ja varsinkin palkkatyöstä elävien tulot ovat verotettu viimeistä penniä myöten. Nyt on kuitenkin pahin puute saatu poistetuksi. Tulojen ilmoittamisvelvollisuus kunnallisverotuksessa

on nyt lailla säädetty. Tämä laki (Asetuskokoelman numero 43 v. 1919) ja nykyisenkin kunnallisen verolain ankara soveltaminen tietää sekin parannusta kunnallisverotuksen alalla ja verotaakan entistä suurempaa siirtämistä varakkaiden luokien kannettavaksi.

Viime aikoina on kuntien varoja huomattavissa määrin käytetty n. k. suojeluskuntien avustamiseksi. Tämä olisi saatava myöskin estetyksi. Aseellisten järjestöjen ylläpitäminen sellaisenaan kuuluu jo valtiolle eikä kunnille ja kun nämä aseelliset järjestöt erikoisesti ovat osoittautuneet työväelle vihamielisiksi ja taantumusta tukeviksi laitoksiksi, niin on niiden avustaminen kuntain yhteisistä varoista näiden varojen väärinkäyttöä. Tätä on työväen edustajain kunnallisissa laitoksissa tarmokkaasti vastustettava.

Kaikista edellä selostelluista kysymyksistä ehdotan puoluekokouksen päätökseksi:

Puoluekokous teroittaa kunnallisissa luottamustoimissa olevien puoluetoverien mieliin,

että heidän on miehitettävä puolueen jäsenillä kaikki ne paikat kunnallisissa toimi- ja lautakunnissa, mitkä heidän täytettäväkseen heidän lukumääränsä mukaan suhteellisesti tulevat;

että heidän on ensin omassa keskuudessaan sovittava yhteisestä menettelytavasta varsinkin tärkeimmissä kysymyksissä, ja tämän jälkeen yhteinäisesti seistävä täten sovitun menettelytavan takana;

että heidän on tärkeimmissä kysymyksissä tiedusteltava työväenjärjestöjen mielipidettä ja muutenkin oltava vilkkaassa vuorovaikutuksessa työväenjärjestöjen kanssa, kiinnitettävä työväen mieltä kunnalliseen toimintaan ja ahkerasti selostettava kunnallisia kysymyksiä ja omia saavutuksiaan työväestölle sekä sanomalehdissä että työväenkokouksissa.

Näiden yleisten menettelytapa-ohjeiden lisäksi kehoittaa puoluekokous kunnallisissa luottamustoimissa olevia puoluetovereita tarmokkaasti valvomaan työväen etuja varsinkin kuntain toimiessa työnantajana sekä kunnallisverotuksen, köyhäinhoidon, asuntopolitiikan, opetustoimen, terveydenhoidon ja kunnallisen ammatintarkastuksen alalla sekä

jyrkästi vastustamaan kuntain varojen ja omaisuuden käyttämistä työväkeä vahingoittaviin tarkoituksiin ja aseellisten järjestöjen tukemiseen.

Työväenjärjestöjen tehtävät. Valistustyö.]

Edellisessä on jo osittain kosketeltu myöskin niitä tehtäviä, mitä työväenjärjestöillä on kunnallisessa toiminnassa. Niiden on omasta aloitteestaankin otettava keskusteltavaksi tärkeimpiä kunnallisessa toiminnassa esille tulevia kysymyksiä ja tehtävä niistä päätöksiä. Samoin on niiden tehtävänä valvoa luottamusmiestensä menettelyä kunnallistoiminnassa sekä tuettava näitä heidän vaatimuksissaan. Tällainen tukeminen voi käytännössä käydä päinsä esim. mielenosoituskokousten järjestämisellä, työväen vaatimusten esittämisellä tärkeissä kysymyksissä j. n. e.

Laajin tehtävä jää järjestöille kuitenkin kunnallisen valistustyön järjestämisessä. Tässä on tietysti ensi sijassa otettava huomioon suurten työläisjoukkojen valistaminen, niiden harastuksen kiinnittäminen kunnalliselämään ja niiden vetäminen vaaliuurmille. Ehkä tärkeämpääkin kuin tämä, on kuitenkin toimeensa pystyvien voimien kasvattaminen niihin lukuisiin erilaisiin luottamustoimiin, jotka ovat joutuneet ja yhä joutuvat työväestön täytettäviksi. Tässä suhteessa on meillä tällä kertaa mitä huutavin puute. Tämä onkin helposti käsitettävä. Ennen vuotta 1917 ei työväestöllä ollut minkäänlaista sanomista kunnallisessa toiminnassa. Koko huomio täytyi kiinnittää siihen propagandaan, mitä harjoitettiin vanhentuneiden kunnallislakien kumoamiseksi. Kun vielä otetaan huomioon valkoisen terrorin suorittama puhdistustyö parhaiden voimien keskuudessa sekä se, että suuret joukot kykeneviä voimia on vailla kansalaisluottamusta ja siis kunnallisiin luottamustoimiin kelpaamattomana, niin löydämme syyt tähän huutavaan voimien puutteeseen. Tämän puutteen poistamisessa on järjestöillä nyt tärkeä työ edessään. Joskin ennen riitti ohjelmaksi „haukkua herrat ja lukea ponnet“, niin ei se nyt enää yksin riitä. On kehitettävä kykeneviä voimia kaikkiin niihin toimiin, jotka niitä vaativat. Tämä käy parhaiten päinsä, paitsi edellisessä viitatus käytännöllisen toiminnan kautta, valistustyön harjoittamisella. Järjestöjen on huolehdittava siitä, että kussakin vaalipiirissä järjestetään yhdessä tai useammassa paikassa useampia kuntia käsittäviä kunnallisia luento- ja opastuskursseja, joissa tehdään Selvää sekä käytännöllisistä

että teoreettisista kysymyksistä, keskustellaan yhteisistä nettelytavoista, levitetään kunnallistoimintaa käsittelevää kirjallisuutta, j. n. e. Varsinkin piirijärjestöillä on tässä laajat tehtävät suoritettavanaan.

Ehdotan tässä suhteessa puoluekokouksen[^] päätettäväksi,

että järjestöjen on tarkoin valvottava kunnallisissa luottamustoimissa olevien toverien toimintaa, käsiteltävä kokouksissaan kunnallisia kysymyksiä ja tarpeen mukaan tuettava työväen edustajia heidän vaatimuksissaan;

että järjestöjen on entistä tarmokkaammin koetettava levittää valistusta joukkojen keskuuteen ja saada niiden harrastus kiintymään kunnalliseen toimintaan, että työväki siten yhä suuremmassa määrin pystyisi käyttämään hyväkseen sitä valtaa, mikä sille nykyisten olojen vallitessa kuntain toimintaan tarjoutuu; sekä

että tämän toiminnan kanssa rinnan huolehditaan siitä, että työväen edustajat kunnallisissa toimissa saavat mitä suurimmassa määrin opastusta kunnallispolitiikassa ja kunnallisen toiminnan käytännöllisissä kysymyksissä ja että tässä tarkoituksessa pannaan toimeen useampia kuntia tai koko vaalipiiriä käsittäviä neuvottelukokouksia ja opastuskursseja ja levitetään kunnalliselämää käsittelevää kirjallisuutta.

Kunnallislainsäädännön kehittäminen.

Niin suurta edistysaskelta kuin vuoden 1917 kunnallislait merkitsivätkin kunnallisen lainsäädännön alalla, jättivät ne kuitenkin, kuten aikaisemmin on jo mainittu, kunnallinen vertouksen yhä edelleen entisten lakien varaan. Nämä lait taasen ovat, kuten tunnettua, sellaiset, että ne asettavat kunnallisen verotaakan raskaimmin varattomien luokkien kannettavaksi, päästään varakkaat luokat ja suuret liikeyhtymät suhteellisen helpolla verotuksella. Paitsi tätä, rakentuu koko kunnallinen verotus pelkästään tuloverotuksen pohjalle, jättäen omaisuuden, ansiottoman arvonnousun y. m. verolähteet kokonaan käyttämättä. Tällä kunnalliselämän ehkä tärkeimmällä alalla olisi saatava mitä pikaisimmin aikaan parannus.

Tämä parannuksen aikaansaaminen on erikoisesti meille

sosialidemokraateille siltäkin kannalta tärkeä, että laajemmat uudistukset kunnalliselämän alalla vaativat kunnilta huomattavia kustannuksia, jotka verotuksen nykyisellään ollen tulisivat rasittamaan raskaimmin juuri varattomia luokkia. Tämä asiointila sitoo sosialidemokraattien käsiä kunnalliselämän uudistuksissa.

Nyt, kun valtio parhaillaan suunnittelee vakinaisen tuloveron käytäntöön ottamista, tarjoutuu kunnallisverotuksenkin alalla sopiva tilaisuus uudistusten tekemiseen. Ei voi nimittäin ajatella, että kunnallinen tulovero jäisi pitemmän päälle valtion vakinaisen tuloveron rinnalla olemaan. Kunnallisverotuksen uudistaminen kokonaisuudessaan on siis aivan läheisen tulevaisuuden kysymyksiä.

Tällöin asetetaan sosialidemokratian vastattavaksi monta tärkeää kysymystä. Veroesineidea jako valtion ja kuntain välillä on aivan ensimmäiseksi ratkaistava, ennenkuin itse kunnallisverotukseen päästään käsiksi. On nimittäin jotakuinkin varmaa, että valtio ei tyydy ainoastaan säädettävänä olevaan tuloveroon, vaan tulee tarvitsemaan muitakin veroja suunnattomien menojensa peittämiseksi. Tällöin jää ratkaistavaksi, mitä verolähteitä saa valtio ja mitä kunnat. Tämän jälkeen asetetaan vastattavaksi itse verotuksen muoto ja sen lähempi kehittäminen. Koska tämä asia kuitenkin lienee vielä verrattain kypsymätön, niin olisin sitä mieltä, että puolueen vaatimukset kunnallisverotuksessa jätettäisiin seuraavan puoluekokouksen päätettäväksi ja että asiaa siihen mennessä valmistettaisiin samalla tavalla, kuin myöhemmin tässä alustuksessa tulen ehdottamaan puolueen kunnallisohjelman uusimista tulevalle puoluekokoukselle valmistettavaksi.

Mitä kunnallislakien uudistamiseen ja muuttamiseen tulee, niin lienee ensimmäisiä vaatimuksiamme se, että tynkäeduskunnan laatimat huononnuksset kunnallislakeihin kumottaisiin. Pahimmat huononnuksset ovatkin tosin jo kumotut nykyisessä eduskunnassa, mutta vielä on siinä suhteessa paljon tehtävää. Mainittakoon tässä vain seuraavat tärkeimmät: Kaupunkien kunnallislain 22 §:n (vastaa Maalaiskuntain kunnallislain 16 §:ää) määräykset määräenemmistöistä, jota vaaditaan ei ainoastaan kiinteän omaisuuden myymiseen, vaan myöskin ostamiseen, pysyväisten rahastojen perustamiseen ja varojen osoittamiseen näistä rahastoista, vakinaisten määrärahaan myöntämiseen ja koroittamiseen, lainojen ottamiseen ja uudistamiseen, sekä entisen lainan maksuajan pitentämiseen sekä taussitoumuksiin. Kaikki nämä rajoitukset haittaavat mitä

suurimmassa määrin kuntain talouden vakiinnuttamista pysyvälle kannalle ja ovat ainaisena vastuksena laajempien uudistusten toimeenpanolle. Varsinkin kiinteistöjen ostamiseen vaikuttaa määräenemmistö haitallisesti. Saman lain 41 §:ssä (vastaa 69 §:ää Maalaiskuntain kunnallislaissa), on sen nykyisessä muodossa määräykset siitä, että eräänlaisten kunnan kiinteistöjen ostamista ja myymistä sekä lainan ottamista tai entisen maksuajan pitentämistä koskevat päätökset ovat alistettavat valtioneuvoston vahvistettaviksi, paitsi että ne, kuten edellä on selostettu, ovat tehtävät määräenemmistöllä. Samoin on 42 §:ssä (vastaa 70 §:ää) määrätty, että maaherran vahvistettavaksi on alistettava useampana kuin viitenä vuonna erinäistä tarvetta varten suoritettavain maksujen määräämistä tai muuttamista koskevat päätökset. Nämä päätökset rajoittavat huomattavasti kuntain itsehallinto-oikeutta valtion viranomaisten hyväksi.

Mitä sitten tulee äänioikeutta rajoittaviin määräyksiin, niin jäi niihin vielä nykyisen eduskunnankin muutosten jälkeen määräys siitä, että kunnallisverojen maksamatta jättäminen, paitsi kunnallislautakunnan todistaman varattomuuden tähden, voi aiheuttaa vaalioikeuden menettämisen. Ikäraja on myöskin jäänyt 21 vuoteen. Samoin on vaalioikeutta vailla se, joka köyhäintalolla, kunnalliskodissa tai vuosihoidokkina nauttii vakituista vaivaisapua. Nämä rajoitukset olisi saatava ehdottomasti poistetuiksi. Tämän vaatimuksen oikeutuksesta ei tarvinne sanoja tuhlata. Ikäraja olisi myöskin alennettava puolueohjelmamme mukaisesti 20 vuoteen.

Ehdotan siis, että puoluekokous hyväksyisi seuraavan päätöslauselman:

Sosialidemokratia pyrkii kunnallislainsäädännössä toteuttamaan yhä laajempaa kunnallista kansanvaltaa ja kehittämään kuntain itsehallinto-oikeutta.

Tässä suhteessa katsoo puoluekokous tärkeäksi, että nykyään voimassa olevista kunnallislajeista poistetaan epäkansanvaltaiset vaalioikeuden rajoitukset ja että ikäraja vaalioikeuden saamiseksi alennetaan 20 vuoteen, sekä että kuotain itsehallintoa rajoittavat määräykset hallintoviranomaisten vahvistettaviksi alistettavista päätöksistä samoin kuin määräenemmistöistäkin supistetaan mahdollisimman vähän.

Sosialidemokratia pitää ehdottomana vaatimukseensa, että nykyinen, etupäässä varattomia kansaluokkia rasittava kunnallisverotus perinpohjin uudistetaan. Puoluetoimikunta valmistuttakoon tulevalle puoluekokoukselle esityksen kunnallisen verotuksen uudistamiseksi.

Puolueen kunnallisohjelman uudistaminen.

Silloin kun puolueen nykyinen kunnallisohjelma on laadittu, oli työväen vaikutusvalta kunnalliselämään vain kaukainen haave. Sentähden onkin mainittu ohjelma ylimalkainen ja käsittää ainoastaan niin sanoakseni puitteet, joiden sisältö toistaiseksi on täyttämättä. Kunnallislakien uudistus, mutta varsinkin maailmansotaa seuranneet yhteiskunnalliset muuttokset, ovat saattaneet meidät niin lähelle kunnallistenkin olojen perinpohjaista uudistusta, että puolueemme kunnallisohjelma kaipaa täydennystä ja uudistusta. Sosialisointivaatimuksia kunnallisella alallakin on ryhdyttävä tarmolla ajamaan ja toteuttamaan. Lähimpiä vaatimuksia sellaisilla tärkeillä aloilla, kuten esim. kunnallinen elinkeino- ja tuotantotoiminta sekä kunnallinen rakennuspolitiikka, muista puhumattakaan, olisi myöskin kehitettävä.

Kaikki tämä vaatii kuitenkin perinpohjaista valmistelua, joka paraiten on järjestettävä siten, että puoluetoimikunta antaa valmistelun jonkun tai joidenkuiden asiaan perehtyneiden tehtäväksi. Ehdotan siis tässä suhteessa päätökseksi seuraavaa:

Puolueen kunnallisohjelma on erinäisten täydennysten ja tarkistusten tarpeessa. Puoluekokous antaa puoluetoimikunnan tehtäväksi valmistuttaa seuraavalle puoluekokoukselle ehdotuksen uudeksi kunnallisohjelmaksi.

Samoin antaa puoluekokous puoluetoimikunnan tehtäväksi valmistuttaa tulevalle puoluekokoukselle ehdotuksen lähimmiksi vaatimuksiksi kunnallisen elinkeinotoiminnan, kunnallisen rakennustoiminnan sekä muidenkin tärkeiden kunnallispoliittisten kysymysten alalla.

Puoluetoimikunnan lausunto.

Puoluetoimikunta on käsitellyt alustuksessa esitetyt ponnet ja ehdottaa ne hyväksyttäväksi.

Maatalouskysymys.

Kirj. S. Vuolijoki.

Alustuksessaani maatalouskysymyksessä viime ylimääräiselle puoluekokoukselle osoitin, Suomen työväenpuolueen puoluekokousten päätöksiin nojalla, että puolueemme ohjelma maatalouskysymyksessä on ollut hapuileva, epämääräinen, jopa ohjelman eri kohdat keskenään ristiriidassakin. Mistä tämä on johtunut?

Puolueemme periaatteellinen ohjelma, hyväksytty Forssan puoluekokouksessa 1903, on miltei sanasanainen jäljennös Itävallan sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta, joka taas, Marxin teoksiin ja hänen pääasiassa Englannin oloja silmällä pitäen tehtyihin tutkimuksiinsa nojautuen, selittää saman taloudellisen kehityksen olevan voimassa niinhyvin teollisuuden kuin maanviljelykseenkin nähden. Ohjelman tätä koskeva kohta kuuluu: »Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuuden harjoittajia ja *pikkutilallisia* menettävät tuotannonvälikkapaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi.» Tämän ohjelman hyväksyminen olisi edellyttänyt myös n. s. lähimpään vaatimusten muuttamisen sanotun ohjelman mukaisiksi, mikä ei kuitenkaan tapahtunut. Pääinvastoin suosittiin puolueohjelmassa sekä Forssassa että myöhemmin positiivisia toimenpiteitä pienviljelysten syntymiseksi ja pienviljelyn edistämiseksi. Ollakseen täysin johdonmukainen ohjelman periaatteellisen puolen kanssa, olisi puolueen lähimpään vaatimusten täytynyt suhtautua pienviljelykseen jotenkin samalla tavalla kuin pientuotantoon, pikkuteollisuuteen yleensä. Siis tyytymällä pääasiassa vaatimaan työväensuojelusta.

Sellaisen ohjelman esti kuitenkin kaksi seikkaa. Teoreettinen riita suur- ja pienviljelyn kannattajain kesken ja puolueen jäsenten terve, käytännöllinen vaisto.

Ulkomailla, pääasiassa Saksassa, olivat eräät sosialidemokraatit alkaneet kiivaan taistelun marxilaista käsitystä vastaan maanviljelyksessä. He selittivät, että vaikka marxilainen käsitys teollisuuteen nähden pitikin paikkansa, osoittaa tilasto eri maista, että pienviljelykset eivät vähene ainakaan niin nopeasti kuin muut pienliikkeet, ovatpa pääinvastoin jonakin aika-

kautena lisääntyneetkin. Väittelyä käytiin kiivaasti molemmin puolin ja eri maitten työväenpuolueitten ohjelmassa näkyvä jälkiä eri katsantokannoista. Niin myös meidän Tarvitsee vain verrata alustusta ja maatalousohjelman käsittelyä Oulun puoluekokouksessa 1906 ja Kotkan puoluekokouksessa 1909.

Kumpi näistä kannoista sitten on oikea? Kotkan puoluekokouksessa asetettu ohjelmakomitea käsittelee tätä kysymystä meitinnössään laajasti. Komitea antaa meille tilastotietoja menneiltä ajoilta kymmenien jopa satojen vuosien kuluessa ja käsittelee kapitalismin vaikutusta maatalouteen kysymyksenä, johon vasta tulevaisuuden pitkät ajanjaksot, kymmenet vuodet, ehkä pitemmätkin, voivat vastauksen antaa. Tulos komitean pitkistä tutkimuksista supistuu seuraavaan, kieltämättä laihanlaiseen lauseeseen: »Kun siis pidetään silmällä kehittyneen nykyaikaisen maanviljelijän talouden eri puolien kokonaisuutta, niin se mahdollisuus, että pienviljelyksen harjoittaminen olisi edullisempaa kuin suurviljelyksen, se näyttää pikemmin pätevämmältä kuin päinvastainen mahdollisuus.»

Tuo epämääräinen lause oli komitean mielestä sinä johtolankana, joka tuli olemaan määrävänä sosialidemokraattisen puolueen ohjelmaa maatalouskysymyksessä valmistettaessa. Niin kauvan kuin sosialismin toteuttaminen oli kaukainen unelma, niin kauvan kuin kapitalismi kykeni ei ainoastaan hallitsemaan, vaan vielä kehittymään ja johtamaan tuotantoa yhä suurempia rikkauksia kohti, niin kauvan tuli sosialidemokratian, edistyspuolueena, koettaa ohjelmassaan pitää huolta siitä, että ohjelman mikään kohta ei tule ristiriitaan kapitalistisen kehityksen kanssa ja siten vaikeuta tuotantoprosessin vapaata kulkua sekä saata siten riistetylle kansanluokalle yhä suurempia kärsimyksiä.

Mutta vaikka tämä kanta oli periaatteellisesti oikea sikäli, että se ei asettanut kapitalistiselle jatkuvalla kehitykselle esteitä, oli se kuitenkin omansa, ellei juuri vieroittamaan niin ei ainakaan lähentämään pientilallisia muun työätekeväen ei-riistäjäluokan taistelurivejä. Pientilallinen ei tuntenut lämpenevänsä muun köyhälistön pyrkimyksille, koska sosialidemokratia sitten vasta ilmoitti ottavansa hänet hoiviinsa, kun hän oli tilaltaan hävinnyt ja joutunut palkkatyöläiseksi.

Kapitalismin jatkuva kehitys oli siis omansa suorastaan vieroittamaan toisistaan palkkatyöläisten luokan ja pientilallisten luokan, jotka kumpikin kuitenkin kuuluivat työätekevään, ei-riistäjäkansanosaan. Pientilallisten suhteen ei ohjelmassamme nykyään ole juuri muuta kuin — ohjelmattomuus.

Mutta käsittääkseni tämä ohjelmattomuus oli ollut olojen vaatima ja kapitalistisen kehityksen aiheuttama. Sosialidemokratia ei saanut puoltaa toimenpiteitä, joita se piti kehityksen vastaisina ja siis taantumuksellisia.

Nykyään maatalousohjelmamme, lukuunottamatta ensimmäisessä kohdassa olevaa, valtion ja kuntain omistamain tilojen ja maa-alojen myymis- ja lahjoittamiskieltoa, supistuu pääasiassa kolmeen eri kohtaan: torpparilain uusiminen ja torpparien vapautus, palkollisten ja maatyöväen suojelus sekä ammatillinen järjestäytyminen. Pientilallisille puhutaan vain yleisin sanoin kunnallisesta äänioikeudesta, verojen siirtämisestä riistäjiin maksettaviksi, vanhuudeneläkkeiden suorittamisesta, kouluolojen parantamisesta »y. m. sos. dem. ohjelman mukaisia uudistuksia", »näillä suuresti hyödyttäen myös luokkasortoa kärsiväin pientilallisten ja Suomen koko työvätekeväen kansanenemmistön menestystä".

Onko oikein nyt enään jättää pikkutilallisia sos.-dem. puolueohjelman ulkopuolelle?

Jos edelleenkin laskisimme kapitalistista kehitystä tutkiesamme niin pitkin ajanjaksoin tulevaisuuteen, kuin nykyistä puolueohjelmaa tehtäessä, olisi meillä tuskin mitään syytä muuttaa puolueohjelmaamme tässä suhteessa. Mutta olot ovatkin aivan täydellisesti muuttuneet.

Verisin sota, minkä maailma milloinkaan on nähnyt, on juuri päättynyt. Se on mullistanut oloja äärettömästi. Porvarillisetkin kirjoittajat näyttävät olevan sitä mieltä, että kapitalistinen kehitys ei voi näitä muuttuneita oloja kestää. Niinpä prof. Gustaf Cassel kirjoittaa Svenska Dagbladetissa: »Ensin on meidän tietenkin otettava huomioon nuo sodan tuottamat suoranaiset häviöt, jotka viime aikoina ovat siinä määrin kärjistyneet, ettei niitä enään jakseta kantaa. En halua tässä puhua tappioista, jotka pitkiksi ajoiksi saattavat alentaa kansan taloudellista kantovoimaa. Puhtaasti rahalliset kuormat ovat sellaisia, ettei kukaan, niinkin rikkaassa maassa kuin Ranska, keksi keinoa niitten selvittämiseen. Voitto itse on vaikeuttanut pulmaa, sillä toiveet sotakorvauksista ovat syrjäyttäneet omien raha-asioden järkevän hoidon ja siten aiheuttaneet puutteen, jota mikään sotakorvaus ei saata peittää. Amerikankin aulis rahallinen avustus sodan aikana muuttuu nyt kuormaksi, jonka kantaminen ei näytä mahdolliselta ja liittolaisvaltojen keskuudessa alkaa yhä selvemmin esiintyä vaatimus, että Amerikan pitäisi luopua niistä monista miljaardeista, jotka se on lainannut sotatovereilleen.

Sodan koskettelemien seutujen tuhoaminen kohosi lopulta aivan tavattomiksi. Tämän häviön kai Europpa kuitenkin saattaisi kantaa ja lopulta korvatakin. Mutta hävitys on itse asiassa mennyt pitemmällekin. Suurissa osissa Europpaa on liikennejärjestelmä joko osaksi tai kokonaan pirstaleina, teollisuudessa vallitsee raaka-aineiden ja elintarpeitten puute. Kun nykyajan monimutkainen tuotantoprosessi täten on taitettu, ei se millään lailla saata jatkua ulkonaisetta avustuksetta. Europpa tarvitsee nyt joukottain lokomobiileja, rautatievaunuja ja muita rautatietarpeita, koneita ja raaka-aineita, sekä sen lisäksi elintarpeita, että kansoilla olisi millä elää siksi kunnes uusi, tuottava työ alkaa kantaa hedelmiä. Nämä kaikki täytyy tuottaa muualta maailmasta, jolloin Yhdysvallat ensisijassa tulevat kysymykseen myyjinä. Europalla ei ole mitään mahdollisuuksia täydellisesti maksaa noita lähetyksiä, etenkin kun sotalainojen korot ja lyhennykset täytyy samalla suorittaa. Amerikan on siis pakko tulla avuksi ja lainata Europalle sen tuottavan elämän uudelleen rakentamiseen tarvittava pääoma. Tämä vaatii Amerikalta erikoista ponnistusta sekä suurta uskoa Europan tulevaisuuteen.

Osottautukoo Europpa näiden ponnistusten ja luottamuksen arvoiseksi?

Niin kamalat kuin sodan aineelliset tuhot ovatkin näyttää sentään siltä kuin siveelliset seuraukset olisivat vielä arveluttavammat. Työhalu ja kuri ovat vähentyneet siinä määrin, että Europan kyky hoitaa itseään näyttää olevan vakavasti uhattu. Sitäpaitsi näyttää kansoilta täydellisesti kadonneen kyky rajoittaa rahojen menettämisen ja kuluttamisen mahdollisuuksia. Näin on Europan vanha säästäväisyyden ja pääoman luomishalun perusta poissa ja Europpa on jo ehkä kyvytön itse luomaan pääoman, jota se tarvitsee luonnollista edistymistä, vieläpä taloudellisen elämänsä tukemista varten.

Europan tuotantokyvyn vähentyminen, vaikkapa kolmannella osalla, merkitsee aivan läheisessä tulevaisuudessa suurempaa häviötä kuin kaikki maailmansodan aineelliset tappiot. Vähentyneestä tuotannosta seuraa pakostakin vähennys kulutuksessa — koko väestön elämäntavoissa. Tätä yksinkertaista totuutta ei nykypäivinä ollenkaan haluta käsittää."

Erikoisesti Englannissa, joka tällä kertaa on Europan rikkain maa, lausuu sama kirjoittaja: »Viime keväisten tietojen mukaan on Englanti vain työttömyysavustuksina maksanut noin IV4 miljoonaa puntaa viikossa, ja sen lisäksi kuluttanut sellaisia summia hankkiakseen väestölle vehnää halvalla, että

vain nämä menot nousevat noin 100 miljoonaan puntaan vuodessa. Tähän Englannilla ei ole varaa. Varat voidaan koota ainostaan luomalla yhä uutta rahaa. Todella onkia Englannin rahan arvon heikentyminen, joka näytti pysähtyneen viimeisinä sotavuosina, viime kuukausina taas kiihtynyt ja aiheuttanut uuden hintojen nousukauden. Muuten pyritään eteenpäin lainaamalla, mikä taas kuluttaa pääoman muodostumista maassa."

Jopa Englannin valtion konkurssilla uhkaili viime syyskuussa Englannin rahaministeri Austen Chamberlain eräessä suurta huomiota herättäneessä puheessaan alahuoneessa. Englannin valtion päivämenot olivat hänen mukaansa 4Va miljoonaa puntaa joka merkitsee koko vuoteen nähden 200 miljoonan punnan ylitystä laskettuun menoarvioon. Ennestään oli budjetissa jo otettu huomioon 230 miljoonan punnan vaillinki. Chamberlain lausui suoraan, että sellaisten äärettömien valtiomenojen täytyy viedä, kun tuotantokin on samalla alentunut, — valtion vararikoon.

Europan koko valtiovelka, joka 1914 laskettiin olevan 100 miljardia kruunua, on tämän vuoden alussa laskettu 800 miljardiksi kruunuksi.

Europan maista on valtion vararikko jo yhdessä johtanut yhteiskunnalliseen vallankumoukseen sekä työtätekevän luokan demokratiaan, nimittäin Venäjällä. Tanskalainen tohtori C. Asche sanoo viime syyskuussa Hufvudstadsbladetille kirjoittamassaan kuvauksessa (Hbl. 28. 9. 19.), että Itävalta-Unkarin monarkian perilliset ovat raha-asioihinsa nähden sellaisessa hajoamistilassa, että valtion vararikko on välttämätön. Rikas Ranska laskee valtiomenonsa 36 miljardiksi frangiksi, mutta nykyisillä veroilla saadaan vain 11 miljardia. Italiassa sanotaan suoraan, että ilman Amerikan apua ollaan hukassa. Saksasta tiedämme, että Saksan markka, huolimatta siitä, että Nosket ja Scheidemannit siellä puolustavat porvariston etuoikeuksia, on mennyt niin alas, että ulkomaitten pörseissä pohditaan parasta aikaa kysymystä, tokko Saksan markkaa kannattaa ensinkään noteerata.

Kaikkialla Europassa on nähtävissä sama ilmiö. Ääretön kurjuus. Hätää kärsii myöskin keskiluokka eikä yksin työväestö. Puutetta on kaikkialla ja kaikesta. Tuotantoa eivät nykyiset vallassaolijat saa enään millään järjestykseen. *Kapitalismi ei enään kehity.* Katastrofi on ennemmin tai myöhemmin tulossa kaikkialla. Tuotantokyvyn kohottamiseksi pitäisi ehkä mennä uudelleen vapaakilpailuun, mutta ei voi-

da, ei uskalleta. Saksan nykyisen hallituksen haparoimista kuvannee viime syyskuun 13 päivänä päivätty, Helsingin Sanomille lähetetty Berlinin kirje, jossa todettuaan, että hallituksen tähänastinen politiikka on ollut alituisten kompromissien ja myörläntysten hapuilevaa tietä, kirjoittaja, nimimerkki F. W., jatkaa: »Silmiinpistävimmät ovat nämä kompromissit taloudellisella alalla. Kuten tunnettua on Saksassa sosialidemokratia, niin kuin useissa muissakin maissa, sodan aikana jakautunut kahteen puolueeseen. Oikeistopuolue näyttää suuremmalla johdonmukaisuudella pitävän kiinni vanhan sosialismin demokraattisista periaatteista ja vasemmistopuolue taloudellisista, varsinaisesta sosialistisesta ohjelmasta. Joka tapauksessa alkoivat valtaan päässeet sosialistit pian juuri taloudellisella alalla luopua sosialistisesta kannastaan. Useita taloudellisen elämän aloja, jotka sodan aikana olivat valtion johdon alle asetetut, päästettiin vapaiksi. Sanottiin: missä ei ole mitään sosialiseerattavaa, siellä ei sovi sosialiseraata. Mutta tämä jälleen-individualiseraus tuotti aivan ihmeellisiä ilmiöitä. Nahkateollisuus vapautettiin valtion valvonnasta. Seuraus: nahka nousi huimaavasti hinnassa ja hävisi kaupasta — ulkomaille. Samaten kaura, joka oli ainoa viljalaji, joka ensiksi, koetteek i, vapautettiin. Nyt syöttävät maanviljelijät elukoitaan rukiilla, ihmisten ravinnolla, joka ilmankin on niukalla. Maitokauppa vapautettiin. Nyt on Berlinin kaupungin pakoluovutuksen avulla täytynyt ostaa Bollen suuri maitosentraali, joka hankki melkein koko kaupungin maitotarpeen: väärinkäytökset osottautuivat vapautuksen jälkeen niin suuriksi, ettei maidonhankintaa ja -myyntiä voitu jättää yksityisten käsiin." Ja kirjoittaja jatkaa: »Näin on nykyhetkellä hyvin vähän toiveita, että yksityisyritteliäisyys edelleen voidaan päästää laajemmassa määrässä vapaaksi."

Sama ilmiö siis kaikkialla. Järjestystä ei synny. Tuotantokustannukset kohoavat. Kapitalismi ei enää kehity. Pääoma ei luo enään uutta pääomaa. Vanha järjestelmä on osottautunut mahdottomaksi. On vain ajan kysymys uuden järjestelmän astumisesta vanhan tilalle. Suurillakaan verotuksilla ei voida vanhaa järjestelmää enään pönkittää. Ei ole mistä ottaa. Suuret omaisuudet ovat joko siirretyt ulkomaille tai ovat ne kadonneet. Teollisuus ei siedä verotusta, ei myöskään keskiluokkaa, joka jo ilmankin näkee nälkää.

Tämä Europan yleinen kuvaus, kuten huomataan, perustuu miltei yksinomaan porvariskotien kuvauksiin. Ei niitä ole tähän sentähden otettu, että niiden kirjoittajat olisivat

suuria taloudellisia auktoriteetteja, vaan sentähden, että ne niin erinomaisesti kuvaavat riistäjäluokan keskuudessa vallitsevaa toivottomuutta.

Entä olot meillä kotona Suomessa. Osottavatko ne, että kapitalismi meillä on kehityskykyinen ja että edelleenkin olisi maatalousohjelma jätettävä kapitalismin kehityksen varaan ja jätettävä pikkutilalliset oman onnensa nojaan.

Katsotaanpas.

Riistäjäluokka astui meillä 1918 keväällä mitä täydellisimpään yksinvaltaan. Se sai järjestää olonsa köyhälistön häiritsemättä aivan mielin määrin. Köyhälistö oli sitäpaitsi lyöty ja masennettu.

Porvaristo astui rikkaalle perinnölle, vaikkakin, se myönnettäköön, vaikeana ajankohtana. »Sotasaaliin" nimellä oli se saanut venäläisiltä miljaardien arvosta tavaraa. Mutta onko porvasisto edes tämän rikkaan perinnön avulla kyennyt selviytymään?

Ei! Kuvaus meidän maamme yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta tilanteesta on hirvittävän musta. Yhdeltä puolen nälkä, kylmyys, asuntopula, vaatepula ja yleinen kurjuus, toisella puolen määrätön, tunnoton keinottelu, toisten hädällä hyötyminen, kruununvarkaus, elintarvehuijaukset ja -kavallukset, sotasaalisanastukset, väärinkäytökset valtion hankinnoissa, hintain nousu ja kotimaisen valuutan laskeminen. Kolmannella puolen avuton hallitus, jota yhtä päätä uusitaan. Olot sitäpaitsi päivä päivältä muuttumassa huonompaan päin.

Kuva ei ole kaunis.

Katsotaan valtion raha asioita suurin piirtein.

Ennen sotaa oli budjettimme parisataa miljoonaa. Val-lankumousvuonna 1,200 miljoonaa. Tänä vuonna 1,600 miljoonaa. Ensi vuodesta ei tätä kirjoitettaessa ole mitään tietoa. Valtion menot ovat olleet täsmälleen maksettavat, tulot ovat hitaasti ja myöhemmin kertyneet — mikäli ovat kertyneet — valtion kassaan. Lainoja ei ole saatu. On turvauduttu setelien lyömiseen. Seuraus sekä tästä, että viennin pienuudesta ja tuonnin suuruudesta on ollut markan arvon huikea aleneminen. Tästä taas hintain nousu.

Valtion konkurssi voisi meillä ehkä välttyä, jos veronmaksajat Suomessa olisivat niin maksukykyisiä, että heidän taskuistaan voisi puristaa valtion menoihin tarpeelliset miljoonat. Mutta kysymykseentulevia huikeita miljoonamääriä ei ainakaan porvarillinen eduskunta saa millään veronmaksajilta.

Suurin meidän veroistamme vuodelta 1917, suurten tulojen vero, laskettiin tuottavan vain 100 miljoonaa markkaa. Todellisuudessa ei tämä vero, joka kapitalistipiireissä herätti jo sangen pahaa verta, liene tuottanut likikään sitä määrää, ja se on kuitenkin kuin pisara meressä. Teollisuuden sota-voittoja olisi aikanaan pitänyt verottaa monin kerroin enemmän, jos mieli kapitalistista yhteiskuntaa pitää pystyssä. Nyt ei porvarillisella valtiolla ole enään mistä ottaa. Imperialistiemme järjetön sotapolitiikka Venäjää kanssa on sulkenut teollisuudeltamme parhaat markkinat, suuri joukko tehtaita on jo käynyt tappiolla. Teollisuudestamme ei siis paljon veroja heru. Sitä paitsi suurpääoma on keksinyt saman keinon meillä kuin muuallakin: se on siirtynyt tulevia veroja pakoon ulkomaille, ainakin osaksi.

Seuraava veroluokka on pikkukapitaali, keskiluokka, pikkuteollisuus, pikkukauppa, maanviljelys. Mutta ei näiltäkään voi saada niin suuria summia, että ne riittäisivät. Suurtilat voisi kyllä »verottaa» vaikka kokonaankin pois, mutta siihen ei porvarillinen valtio tule ikinä suostumaan. Sen tulee tekemään vasta työtäkävän luokan valtio.

Mutta porvarillisella valtiolla ei ole edes sitä auktoriteettia, että se voisi mainittavampia veroja asettaa maanviljelykselle. Pikkutilalliset ja keskikokoisten tilain omistajat, (viljelysmaan pinta ala alle 50 heht) joita yhteensä on maassa yli 120,000 ruokakuntaa, kun varsinaisia suurtiloja on vain pari tuhatta, eivät tule enään millekään hallitukselle maksamaan niin tehokkaita veroja, että ne meidän valtion finansseissa auttaisivat. Vuokramiesluokka ei myöskään rasituksia kestä. Maanviljelijät ovat lukeneet lehdissään hirvittävästä valtion tulojen ja omaisuuden huijauksista ja kun he samalla kuulevat korkeista, kohtuuttomista, heitä koskevista veroista, herää heissä väkisinkin kysymys: kenen hyväksi minua verotetaan? Kenen taskuun ovat menneet rahat? Ja kenen taskuun ne menevät vasfedes? Nyt jo puhuvat pikkutilalliset ja keskikokoisten tilain omistajat yksinpä pienestä omaisuusverostakin sangen pahasti. He sanovat: me emme maksa liikanaisia veroja herrain huijauksiin, ja koettakootpas vain tulla väkisin ottamaan, sillä minulla on kivääri.

Ja pikkutilalliset! tyytymättömyys häneltä otettuihin veroihin on varsin ymmärrettävä. Hän on nähnyt sen hirvittävän mädännäisyyden ja petollisuuden, mikä valtion varojen hoidossa on ollut vallalla. Hän ei luota enään porvariston hallitukseen. Ja nykyiset verot uhkaavat viedä hänet ryöstö-

voudin kynsiin, vaikka ne ovatkin toistaiseksi pienet ja pikkutilalleen on korkeitten hintojen aikana jonkun verran ansainnut. Mutta hänen myymänsä tuotteet ovat jonkun verran halventuneet ja se, mitä hänen tarvitsee ostaa, on hinnassa kohonnut, Suomen valuutan suuren laskemisen johdosta. Moni pikkutilallinen on jo kuluttanut aikaisemmat säästöt, mikäli niitä on ollutkaan ja ne verot, mitkä porvaristo varmaan läheisessä tulevaisuudessa hänelle asettaa, uhkaavat viedä hänet maantielle. Välillisten verojen nousu myös rasittaa pikkutilallista. Hän saa maksaa korkeat verot sokerista, kahvista y. m., joita ei suinkaan voi ylellisyystavaroihin lukea. Pikkutilallisille on porvarillisen verotuspolitiikan johdosta tulossa sellainen pulakausi, että he luissaan tuntevat, mihin imperialistinen politiikka maan ja kansan on vienyt. Heidän luottamuksensa porvaristoon rupeaa horjumaan. Heistä tulee tyytymätön luokka.

Porvaristo ei ole voinut hallita tätä maata vallankumouksen jälkeen niin, että mikään kansanluokka olisi täysin tyytyväinen. Myös riistäjäluokka on tyytymätön. Kaikenlaiset väärinkäytökset ovat paljastaneet riistäjäluokan mädännäisyyden, onttouden ja kykenemättömyyden korjaamaan epäkohtia. Kapitalismi ei enää meilläkään kehity. Vapaakauppaan ei voida mennä ja yritteliäisyys on aivan lamassa.

Porvaristonärkevin aines näyttää tämän huomaavan ja sängen kuvaavaa on, että porvaristolta alkaa meillä hävitä sen ennen niin tavaton itseluottamus, sillä ei tätä maata hallita ja hoideta yksin suojeluskunnilla ja poliiseilla. Jokainen porvarillinen hallitus on meillä huono ja heikko, sillä siltä puuttuu pohja jalkain alta, siltä puuttuu ohjelma. Ei mitkään suojeluskunnat voi meillä pelastaa porvaristoa katastroohlta, ne vain välttämätöntä, tulevaa kumousta edistävät, tuhlaamalla ja käyttämällä valtion ja kansan varoja tuottamattomasti. Eikä myös porvaristo voi meillä millään katastroofia estää, sillä jo välttämättömäin verojen kokoamiseen puuttuu porvaristolta tarpeellinen auktoriteetti. Ja tyytymättömänä luokkana tulee meillä olemaan, paitsi palkkatyöväestöä, tulevien verojen ja muun pulan tähden myös pikkutilallisten ja keskikokoisten tilallisten luokka.

Maanviljelystyöväestön lukumäärästä on nykyisen tilaston nojalla vaikea saada aivan tarkkaa selkoa. Tullaan aivan erilaisiin tuloksiin, jos käytetään apuna varsinaista maanviljelystilastoa tai henkikirjoja. Tyytykäämme mahdollisimman summittaisiin lukuihin.

Henkikirjain mukaan oli 1906 henkilöiden luku, joilla ei ollut vakinaista tointa eikä omaa asuntoakaan yli 500,000 henkeä. Sellaisia taas, joilla oli oma asunto, mutta ei vakinaista tointa oli yli 400.000 henkeä. Yhteensä hiukan yli 900,000 henkeä.

Vuokraviljelijäin lukumäärästä sanotaan eduskunnan vastauksessa hallituksen esitykseen torpan y. m. vuokrauksesta 1908 toisilla valtiopäivillä: »Mitenkä laajoja kansanryhmiä asetusehdotus eduskunnan hyväksymässä muodossa tulisi koskemaan, selviää siitä, että toimitetun tilastollisen tutkimuksen mukaan Suomessa 1901 oli 152,753 alaltaan 0, a, suurempaa vuokraviljelmää, joihin lisäksi tulee noin 10.000 pienempää vuokraviljelmää, eli siis yhteensä yli 160,000 vuokraviljelmää, joihin myös lampuotitilat ovat luetut, mutta ei vuokralle annettuja itsenäistiloja. Mainitut vuokraviljelmät tekivät sanottuna vuonna noin 58% maan kaikista viljelmistä. Jos otaksutaan vuokramiesluokkaan kuuluvain henkilöiden perheenjäsenten lukumäärä keskimäärin viideksi, saatetaan vuokramiesluokkaan laskea kuuluvan yhteensä noin 800,000 henkeä. (Siv. 3-4.) Samassa yhteydessä tehtiin myös vertailuja vuokraoloista Suomessa ja eräissä muissa maissa. Niiden mukaan oli tutkimuksessa mainittuna vuonna 100:sta viljelmästä Tanskassa 15, a, Saksassa 24,5, Ranskassa 29, s ja Suomessa 59, a vuokraviljelmää.

Varsinainen talollisväestö, kokonaistilan vuokraajat siihen luettuina, käsitti 1901 kaikkiaan noin 750,000 hengen suuruisen väestöryhmän, jaettuna noin 115,000 — 120,000 ruokakuntaan. (Ohjelmakomitean mietintö S. 35.) Suuri osa talonpitäjistä on kuitenkin tavallisia pienviljelijöitä. Sellaisia tiloja nimittäin, joissa viljelysmaata oli noin 3-25 hehtaaria, asui v. 1901 noin 80,000 talollista. Noin 27,000 viljeli keskikokoisia 25 -100 hehtaarin suuruisia tiluksia, käyttäen siis jo säännöllisesti palkattua työvoimaa. Varsinaisia suurtiloja oli v. 1901 vain 1,855. Runsaasti kaksi kolmasosaa koko viljellyn maan alasta kuului v. 1901 näihin suur- ja keskikokoisiin viljelyksiin ja oli siis vajaan 30,000 henkilön hallussa. •

Maanuiljelijäväestön yhteistä lukumäärää ei kuitenkaan saa suorastaan näitä numeroita yhteenlaskemalla, sillä henkikirjain mukaan henkilöihin, joilla ei ollut vakinaista tointa, mutta oma asunto, luettiin myös pienvuokraajia, jotka, kun he ovat myös vuokraajatilastossa, tulevat siis lasketuiksi kahteen kertaan. Ylläolevasta kuitenkin selviää, että niitten pii-

Tiin, jotka sosialidemokratian maatalousohjelman tulee käsitellä, kuuluu Suomen maan asujanten enemmistö.

Tämän kansanosan keskuudessa on kapitalismi tehnyt jo vuosikymmeniä tuhoavaa työtään. Valtava osa maanviljelysväestöstä on ollut ja on yhä edelleen tunnettoman riistämisen alaisena. Riistettyinä ovat olleet palkkatyöväen joukot, riistettyinä on ollut vuokramiesluokka sekä ainakin se osa pikkutilallislukkaa, joka ei ole elatustaan saanut suorastaan omasta maakappaleestaan. Mutta kapitalismi on kuitenkin ainaisenä uhkana itsenäisillekin pikkutilallisille, sellaisillekin, jotka ovat viime vuosien korkeitten hintojen johdosta jotakin ansainneet, sillä kapitalismi on jo suureksi osaksi heidän säästönsä syönyt ja imperialistiemme huijauksien kautta suunnattomiin nousseet verot uhkaavat heitä kerjuusauvalla. Samalla viime vuosina suureen valtaan päässyt maahuijaus syö Suomen maanviljelyksen juuria, alentaen sen tuotantokykyä.

Kaikki nämä ilmiöt eivät ole yksin meillä merkillisiä, ne ovat yleismaailmallisia. Sangen radikaalisia toimenpiteitä on muissa maissa suunniteltu ja osaksi toteutettukin pulmasta pääsemiseksi tai pahimman hädän lieventämiseksi. Niinpä naapurikansamme Viron lakiasäättävä laitos, jossa eivät edes Viron sosialidemokraatit ole enemmistönä, on hyväksynyt lain kaikkien Virossa olevien suurtilojen pakko-otosta valtiolle.

Pääkysymys ei ole kuitenkaan se, onko tämä nykyinen järjestelmä oikeudenmukainen vai väärä, kaikin puolin tarkoituksenmukainen vai puutteellinen. Kysymys on vain siitä, kykeneekö tämä järjestelmä säilymään vai luhistuuko se omaan mahdottomuuteensa. Ja tähän kysymykseen on meidän ehdottomasti vastattava, että silloin, kun kapitaali on menettänyt poikimiskykynsä, kun pääoma ei suurin piirtein katsoen enään luo uutta pääomaa, kun tuotanto yli koko Europan ei ainoastaan lakkaa suurenemasta, vaan menee alaspäin jopa pysähtyy, silloin on pääoman vallan loppu, kapitalismi ei kykene pysymään pystyssä. Ei kapitalismi kukistu sentähden, että joku kansanluokka, esim. työväki, aseilla sen kukistaa, kaikki puhe sellaisesta vallankumouksen »tekemisestä» ilman vastaavia taloudellisia edellytyksiä on materialistisen historiankäsitteen mukaan väärää. Mutta ei kapitalismi myöskään pysy pystyssä jonkun luokan sotajoukon, esim. suojeluskuntain aseilla. Kun puhumme kapitalismin kehittymismahdollisuuksista, saamme jättää puheet aseel-

lististä joukoista molemmin puolin aivan syrjään. Aseilla ei luoda uutta pääomaa. Ja jos pääoma ei luo uutta pääomaa, on se pääoman loppu.

Seuraa kysymys: mikä siis on maanviljelyksessä asetettava nykyisen kapitalismin järjestyksen tilalle?

Kaikkien maitten köyhälistö on luokkataistelussaan yksimielinen siitä, että se päämäärä, mihin köyhälistö kaikissa maissa pyrkii, on sosialistinen yhteiskunta, sosialistinen tuotanto.

Jos tästä ollaan yhtä mieltä sekä siitä, että kapitalismi ei ole enään kehityskykyinen, seuraa kuin itsestään kysymys, millä tavalla voidaan siirtyä mahdollisimman tuskattomasti uuteen, kehittyneempään tuotantomuotoon. Tällöin on mielestäni ennen kaikkea huomioonotettava ja mielessä pidettävä, että puolinaiset toimenpiteet eivät riitä, ne vain pahentavat asemaa. Kaikkien ehdotusten johtolankana on pidettävä kapitalistisen riistämisen hävittämistä maataloudesta.

Tätä varten on kaikki viljelysmaa ja viljelyskelpoinen maa Suomessa viipymättä saatettava pysyvästi ja vakavasti todellisten viljelijäin haltuun. Tuotannon järjestämiseksi on perustettava viljelijäväestön liitto Suomen maatalouden ohjaamista ja kehittämistä varten. Kaikki se, mikä nykyisessä kapitalistisessa maanviljelyksessä on merkinnyt pikkuviljelijälle todellista edistystä on säilytettävä ja eteenpäin kehitettävä. Etupäässä on porvarillinen osuustoiminta ollut se, minkä avulla pikkuviljelijä on tullut osalliseksi taloudellisesta ja teknillisestä edistyksestä. Maanviljelysseurat, osuusmeijerit, yhteisostot, yhteismyynnit, siementen ja koneittoa hankkiminen yhteisesti, ylimalkaan maanviljelijäin yhteistoiminta. Osuustoiminta on ollut suuremmoista maatalouden järjestämistoimintaa, vaikkakin kapitalistisella pohjalla siten, että ne, jotka ovat itse vähimmän työtä tehneet, ovat siitä enemmän hyötynneet ja heillä on ollut myös enemmän määräysvaltaa. Mutta jos tuotannon järjestämisen muodoksi ajatellaan työtekevään, maataviljelevään osuustoiminnallista järjestöä, on myös nykyistä osuustoimintamuotoa kehitettävä täydelliseen kansanvaltaan, viljelijäin demokratiaan.

Viljelijäväestön järjestön tulee olla vapaa kaiken virkavalan alaisuudesta ja saada nauttia täydellistä itsehallintoa järjestäessään taloudellisia asioitaan.

Kun on saatu perustetuksi tämä täysin kansanvaltaisella pohjalla oleva viljelijäin järjestö, neuvostojärjestö, tulee muun maataloudellisen ohjelman toteuttaminen verrattain helpoksi.